

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANA BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL SERMAYE
EDİNİMİNDE BİR İLETİŞİM MEKÂNI OLARAK
KÜTÜPHANE: GAÜN KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUZAFFER GÜROCAK

GAZİANTEP

2020

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANA BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL SERMAYE
EDİNİMİNDE BİR İLETİŞİM MEKÂNI OLARAK
KÜTÜPHANE: GAÜN KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUZAFFER GÜROCAK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

GAZİANTEP

2020

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Muzaffer GÜROCAK

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL SERMAYE EDİNİMİNDE BİR İLETİŞİM MEKÂNI OLARAK KÜTÜPHANE: GAÜN KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

GÜROCAK, Muzaffer

Yüksek Lisans Tezi

İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

Eylül, 2020, 125 Sayfa

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal sermayesi ile kütüphane kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla yapılan literatür taramasında birinci bölümde sosyal sermaye kavramının tanımı, düzey, tür ve bileşenleri, önemi ele alınmıştır. İkinci bölümde, bir ülkenin kültürel hayatının önemli unsurlarından birisi olan kütüphane kurumunun tanımı, tarihçesi ve türleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıkları ile sosyal sermayesi arasındaki ilişkiye bakılmış ve kütüphane kullanım alışkanlıklarının öğrencilerin sosyal sermayelerini arttırdığına yönelik bulgular yapılan anket çalışmasıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışma ile sosyal sermaye ile kütüphane arasındaki ilişkinin; kişinin bilgi ihtiyacını karşılayarak onun toplumda sahip olduğu konumunu güçlendirme, doğru ve güvenilir bilgi paylaşımı, bürokratik işlemlerin azaltılmasına katkı yapma, sosyalleşme, ortak bir hafıza oluşturma ve sivil ve gönüllü faaliyetlere öncülük etme ile alakalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Kütüphane, İletişim

ABSTRACT**LIBRARIES AS A PLACE OF COMMUNICATION IN THE SOCIAL
CAPITAL ACQUISITION OF UNIVERSITY STUDENTS : THE CASE OF
GAZIANTEP UNIVERSITY**

GÜROCAK, Muzaffer

Master's Thesis

Department of Communication and Social Transformation

Supervisor: Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

September 2020, 125 pages

In this study, we investigated the relationship between social capital of university students and their library use habits. For this investigation, definition of the concept of social capital, levels, types and components of social capital and importance of these components were embraced at first stages of literature research. In second phase of literature research, definition, history, and types of the institution of library which is a key element of cultural life of a country were investigated. In the third phase, type of relationship between university students' library use habits' and their social capitals was examined and the findings that library usage habits increase the social capital of the students were tried to be revealed through a survey study.

With this study, it has been concluded that the relation between social capital and library is about to strengthening individuals positions in society thought satisfying individuals' need of knowledge, sharing accurate and reliable information, contributing to the reduction of bureaucratic processes, socializing, creating collective memory and leading civil and self-imposed activities.

Key Concepts: Social Capital, Library, Communication.

ÖNSÖZ

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Ediniminde Bir İletişim Mekânı Olarak Kütüphane: GAÜN Kütüphanesi Örneği adlı bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım alışkanlıklarının onların sosyal sermayelerine yapmış olduğu etkilerin araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırma konusunun seçiminden tezimin son halini almasına kadar geçen sürede yardımlarını ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım sayın Doç. Dr. Bayram Oğuz Aydın' a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezimin yazım sürecinde değerli fikirlerini benimle paylaşan meslektaşlarım Davut KUNU, Suat YILMAZ ve Öğr. Gör. Mehmet ATILGAN' a, anketlerin yapılması sürecinde sürekli yanımda olan mesai arkadaşım Mehmet ŞEN' e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	ix
1.GİRİŞ	1
1.1 GİRİŞ	1
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Sermaye Kavramı ve Sermaye Çeşitleri	4
2.1.1. Fiziksel / Ekonomik Sermaye	5
2.1.2. Beşeri Sermaye	5
2.1.3. Entelektüel Sermaye	6
2.1.4. Kültürel Sermaye	6
2.2. Sosyal Sermaye Kavramı.....	7
2.2.1. Sosyal Sermaye.....	7
2.2.2. Sosyal Sermaye Kavramının Gelişimi	9
2.2.3. Sosyal Sermayeye Karşı Yaklaşımlar	10
2.3. Sosyal Sermaye Teorisyenleri	12
2.3.1. Pierre Bourdieu' da Sosyal Sermaye	12
2.3.2. James Coleman'da Sosyal Sermaye	14
2.3.3. Robert Putnam'da Sosyal Sermaye.....	15
2.3.4. Francis Fukuyama'da Sosyal Sermaye	17
2.4. Sosyal Sermayenin Düzey, Tür ve Bileşenleri	18

2.4.1. Sosyal Sermayenin Düzeyleri	18
2.4.1.1. Mikro Düzeyde Sosyal Sermaye	18
2.4.1.2. Orta Düzeyde Sosyal Sermaye	18
2.4.1.3. Makro Düzeyde Sosyal Sermaye	19
2.4.2. Sosyal Sermayenin Türleri.....	19
2.4.2.1. Bağlayıcı (Dayanışmacı) Sosyal Sermaye	19
2.4.2.2. Köprü Kuran Sosyal Sermaye	20
2.4.2.3. Birleştirici Sosyal Sermaye	21
2.4.3. Sosyal Sermayenin Bileşenleri	21
2.4.3.1. Güven	22
2.4.3.2. Sosyal Değerler ve Normlar	23
2.4.3.3. Sosyal Ağlar	24
2.4.3.4. Örgütsel Bağlılık	25
2.4.3.5. Sosyal Etkileşim ve Aktif Katılım	26
3.SOSYAL SERMAYE BAĞLAMINDA KÜTÜPHANE KURUMU.....	28
3.1. Kütüphanenin Tanımı ve Önemi.....	28
3.2. Kütüphanenin Tarihçesi.....	29
3.3. Kütüphane Türleri ve İşlevleri.....	35
3.3.1. Milli Kütüphaneler.....	35
3.3.2. Halk Kütüphaneleri.....	35
3.3.3. Okul Kütüphaneleri.....	36
3.3.4. Özel Kütüphaneler	36
3.3.5. Üniversite Kütüphaneleri	36
3.4. Kütüphane Kullanım Pratikleri.....	37
3.5. Sosyal Sermaye ve Kütüphane İlişkisi	38
4.MATERYAL VE YÖNTEM.....	45
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	45
4.3. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları	46
4.4. Araştırma Soruları.....	46
4.5. Soru Formu ve Ölçüm Araçları	47
4.5.1. Sosyal Sermaye Ölçeği	47
4.6. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler	51

4.6.1. Faktör Analizi.....	51
4.6.2. Bağımsız Örneklem T-Testi.....	52
4.6.3. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	52
4.6.4 .Basit Doğrusal Korelasyon Analizi.....	52
4.6.5. Ki-Kare Testi.....	53
5.BULGULAR VE YORUM.....	54
5.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	54
5.2. Katılımcıların Kütüphane Kullanım Özellikleri	57
5.3.Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kütüphane Kullanım Özellikleri	60
5.4. Katılımcıların Sosyal Sermaye Düzeyleri.....	74
5.5. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeyleri İle Sosyo-Demografik Özellikler	74
SONUÇ.....	82
KAYNAKLAR	88
EKLER.....	107
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Sosyal Sermaye ile İlgili Maddelere Yönelik Faktör Analizi Sonuçları	47
Tablo 2. Sosyal Sermaye Ölçeği Faktörleri, Madde Sayısı ve Güvenilirlik Değeri ..	50
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılım.....	53
Tablo 4. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı	53
Tablo 5. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	54
Tablo 6. Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Sınıfa Göre Dağılımı.....	54
Tablo 7. Katılımcıların Akademik Başarıya Göre Dağılımı	55
Tablo 8. Katılımcıların Yaşadığı Bölge	55
Tablo 9. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanma Sıklığına Yönelik Dağılım	56
Tablo 10. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Saatlerine Yönelik Dağılım	56
Tablo 11. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Amacına Yönelik Dağılım.....	57
Tablo 12. Katılımcıların Kütüphanede Kullandığı Kaynakların Türlerinin Dağılımı	57
Tablo 13. Katılımcıların Duygusal / Toplumsal İlişkiler Konusunda İhtiyaç Duyduğu Bilgilerin Hangilerini Kütüphaneden Elde Ettiğine Yönelik Soruya Verdiği Cevaplar	58
Tablo 14. Katılımcıların Kütüphaneye Kiminle Geldiğine Yönelik Soruya Verdiği Cevapların Dağılımı	58
Tablo 15. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanan Diğer Kişilerle Tanışır mısınız Sorusuna Verdiği Cevapların Dağılımı	59
Tablo 16. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Sıklıklarına İlişkin Ki-Kare Sonuçları	59
Tablo 17. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Saatlerine İlişkin Ki-Kare Sonuçları	62
Tablo 18. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Amaçlarına İlişkin Ki-Kare Sonuçları	64
Tablo 19. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphanede Kullandıkları Kaynaklara İlişkin Ki-Kare Sonuçları	66

Tablo 20. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğunuz hangi bilgileri kütüphaneden elde ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaba İlişkin Ki-Kare Sonuçları	68
Tablo 21. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphaneye Yalnız mı Gelirsiniz, Arkadaşlarınızla mı?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Ki-Kare Sonuçları	70
Tablo 22. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Ki-Kare Sonuçları	72
Tablo 23. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Özelliklerine İlişkin Merkezi Dağılım İstatistikleri.....	73
Tablo 24. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Örneklem T Testi Sonuçları	73
Tablo 25. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	74
Tablo 26. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	75
Tablo 27. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	76
Tablo 28. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Ailelerinin İkamet Ettikleri Bölge Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	78
Tablo 29. Kütüphane Kullanım Özellikleri ve Sosyal Sermaye İlişisini Gösteren Basit Doğrusal Korelasyon Analizi Sonuçları	80

KISALTMALAR

SSÖ:	Sosyal Sermaye Ölçeği
SS:	Sosyal Sorumluluk
STİA:	Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma
Kİ:	Komşuluk İlişkisi
BYA:	Bir Yere Aidiyet
İG:	İnsana Güven
ÇG:	Çevreye Güven
FT:	Farklılıklara Tolerans
KKÖ:	Kütüphane Kullanım Özellikleri
KSI:	Kütüphane Kullanım Sıklığı
KSA:	Kütüphane Kullanım Saat Aralığı
KA:	Kullanım Amacı
KK:	Kullanılan Kaynak

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Sosyal sermaye kavramı eğitim, sosyoloji, iktisat, ekonomi gibi birçok disiplinin ortak noktasını oluşturduğu ve içerik olarak da çok geniş bir yelpazede değerlendirildiği için herkes tarafından kabul edilen kesin bir tanımının yapılması zor olmaktadır. Farklı disiplinlerde çalışmalar yapan bilim insanlarının sosyal sermaye kavramını kendi alanına göre yorumlaması hem kavramı zenginleştirmiş hem de kavrama farklı anlamlar yüklemiştir.

Sosyal sermaye kavramının izahına yönelik birçok tanımdan bahsedilebilir. Her çalışma alanının kendi ilgi alanı içerisinde konuyu tanımlama çabası içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar çıkış noktası olarak sosyoloji ile ilişkili görünse de “sosyal sermaye” günümüzde farklı bilimlerin de temel kaynaklarından biri haline gelmiştir. Her şeyin alt yapısı olan insanın, üst yapıyı bina ederken özellikle iktisat biliminin ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmenin, büyüme ve kalkınma alanlarında sermayenin bir tamamlayıcısı olarak kabul edilmesi, hatta bir adım öte geçerek beşeri ve fiziki sermaye olgularına ivme kazandırmada ve niceliksel olarak artırılmasında ana etken olduğu düşünülmektedir (Altay, 2007:338). Farklı yaklaşımlar ve disiplinler tarafından çeşitli kavramsal çerçevelerle sınırlandırılan sosyal sermaye kavramının amacına veya kaynaklarına göre çeşitli tanımları yapılmaktadır.

Son yıllarda sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların çoğunda sosyal sermaye kavramından faydalanılmıştır. 1990’lı yılların sonuna doğru ekonomik gelişme ve buna bağlı olarak planlanan kalkınma modelleri kültür, sanat ve edebiyatı da kapsayarak sosyal sermaye kavramını sadece maddi olmaktan çıkarmış, toplumun sözü edilen alanları da içselleştirmesine zemin hazırlamıştır (Öğüt ve Erbil, 2009:7).

Kısaca insan faaliyetlerini kolaylaştıran birikimler olarak tanımlayabileceğimiz sermaye kavramı, günümüz toplumunda değişik disiplinlerde farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Bir toplumun her anlamda gelişebilmesi eğitilmiş bireylerin sayısal çoğunluğuyla doğru orantılıdır; gerek ekonomik gerekse de sosyal gelişmeye doğrudan veya dolaylı bir şekilde katkı sunan, kültürel, siyasi, entelektüel, örgütsel, beşeri, ekolojik, bilimsel, teknolojik, maddi ve maddi olmayan unsurlar, sermaye olarak kabul edilmektedir (Berber, 2006).

Toplumsal yaşamın ihtiyaçları sonucunda ortaya çıkan kurumlar, toplumun ihtiyaçlarına cevap verirken toplumsal yaşamın da yeniden üretilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Kütüphaneler de toplumsal yaşamın yeniden üretilmesinde katkısı olan kurumlardan bir tanesidir. Toplumların geçirmiş olduğu çeşitli değişimlerden (kültürel, siyasi, ekonomik, teknolojik, vb.) etkilenmelerine rağmen, hizmet sunduğu bireylerin bilgi ve öğrenme ihtiyacını karşılayarak onların toplumsal yaşamı yeniden inşa etmesinde etkin rol oynamakta ve böylece de birer sosyal sermaye kaynağına dönüşmektedirler.

Bir ülkenin kalkınabilmesi için üniversitelerdeki eğitimin etkinliğinin artırılması, öğretim üyeleri ve öğrencilerin etkili ve verimli bir ortamda çalışmasına zemin hazırlanması gerekmektedir. Öğrencilerin verimli bir şekilde çalışıp, katma değeri yüksek sonuçlar elde edebilmesinde kütüphaneler oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Kütüphaneler sadece çalışma alanları olarak değil aynı zamanda birer sosyalleşme mekânı olarak da işlev görmektedirler.

Böyle bir çalışma yapılmasının en önemli sebebi geleceğin teminatı olan gençlerin eğitim hayatı boyunca en büyük destekçilerinden birisi olan kütüphanelerin öğrencilerin sosyal sermayeleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu tespit etmek ve bu konuda gerçekleştirilen literatür taramasında Türkiye’de yapılan çalışmaların sayısının yok denecek kadar az olmasıdır. Bu maksatla öncelikle çalışmanın sorunsalı belirlendi ve buna yönelik literatür taraması gerçekleştirildi. Literatür taraması ile elde edilen kaynakların okunması sonucu tezin genel hatları belirlendi. Daha sonra öğrencilerin kütüphane kullanım alışkanlıklarının sosyal sermayelerine olan etkilerini öğrenmeye yönelik olarak Gaziantep Üniversitesi örneğinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Hazırlamış olduğumuz çalışmanın birinci bölümü giriş kısmını oluşturmaktadır. İkinci bölüm sermaye kavramı ve sermaye çeşitleri, sosyal sermaye kavramı ve tarihsel gelişimi, sosyal sermaye teorisyenleri, sosyal sermaye kavramının düzey, tür ve bileşenlerinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde sosyal sermaye ve kütüphane kurumu başlığı altında kütüphanenin tanımı, tarihçesi, türleri, sosyal sermaye ve kütüphane ilişkisi anlatıldı. Materyal ve yöntem isimli dördüncü bölümde araştırmanın amacı, evreni, örnekleme, kapsam ve kısıtları, araştırma soruları, soru formu ve ölçüm araçları, verilerin analizi ve kullanılan testler anlatılmıştır. Beşinci bölümde ise yapılan analizler ve testler sonucunda elde verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sermaye Kavramı ve Sermaye Çeşitleri

Kısaca insan faaliyetlerini kolaylaştıran birikimler olarak tanımlayabileceğimiz sermaye kavramı, günümüz toplumunda değişik disiplinlerde farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır.

Klasik anlamda sermaye kavramı Marx ile iktisadi sahada anlam kazanmış ve uzun zaman boyunca toplum bilimlerinde de yalnızca bu şekilde kullanılmıştır. Ünlü eseri Kapital (2015)'de Marx sermayeyi, üretim aşamasından arta kalan değer olarak izah etmektedir. Soylular ve sermayedarlar tarafından üretim, tüketim ve pazarlama gibi tüketim süreçlerinin ele geçirilmesiyle tek çatı altında toplanan sermayeyi araştıran Marx'a göre ekonomik değerler sermaye olarak adlandırılmaktadır (Ekinci, 2010:5). Klasik üretim unsurları içerisinde önemli bir yere sahip olan sermaye kavramı, kapitalist sistemin de temel eksenini teşkil etmektedir. Geleneksel iktisat teorisinde; para ve onun satın alabildiği makine ve teçhizat olarak kabul edilen sermaye kavramı, bugüne kadar sürekli yoğun tartışmalara konu olmuş ve gelinen noktada da yeni analizlere gereksinim duyan hassas bir konu olma özelliğini taşımaktadır (Karagül, 2012a:23-24). İktisadi ve toplumsal gelişmeye doğrudan veya dolaylı bir şekilde etki eden, kültürel, siyasi, entelektüel, örgütsel, beşeri, ekolojik, bilimsel, teknolojik, maddi ve maddi olmayan öğeler, sermaye olarak kabul edilmektedir (Berber, 2006).

Klasik sermaye teorisi sınıf farklılığına dayanırken zamanla bu anlayış yerini çağdaş sermaye teorilerine bırakmıştır. Bu sermaye teorilerini şu şekilde sıralayabiliriz ; insanlığın bilgi, yetenek ve değer yargılarının birikimi olan beşeri sermaye, bunların dışında yer alan ve maddi kaynakları içeren fiziksel sermaye,

kişilerin sertifika ve diploma gibi belgelerle somutlaşan kültürel sermaye, kişinin sahip olduğu para, iş, ev, araba gibi değerlerle somutlaşan ekonomik sermaye ve kişilerin hayatının akışını kolaylaştıran dürüstlük, güven, sorumluluk, karşılıklılık, işbirliği ve dayanışma gibi değerleri içinde bulunduran sosyal sermaye olarak sıralayabiliriz (Toprak ve Bozgeyikli, 2011:128).

2.1.1. Fiziksel / Ekonomik Sermaye

Sermaye kavramlarının içerisinde en çok bilineni fiziksel/ekonomik sermayedir. Fiziksel/ekonomik sermaye, üretimde emeğin verimini arttıran, fabrika, baraj, tesis, yol, araç, malzeme, cihaz, donanım gibi önceden insan eliyle ortaya çıkarılmış olan üretim araçlarıdır (Dinler, 2016:17). Doğada bulunan her türlü hammaddeyi kapsamasından dolayı doğal sermaye olarak da tanımlanan fiziksel sermaye ekonomik üretimin en önemli faktörü konumundadır. Ekonomik sermaye, modern iktisada göre, üretimin dört faktöründen birisidir. Diğerleri toprak, emek ve girişimdir. Ekonomik sermayenin bileşimi, insan elinden çıkmış makineler, tesisler, araç ve aletler, üretilen işe katkı sunan veya onu arttıran - doğrudan tüketim için kullanılmayan – donanım ve gereçlerden meydana gelmektedir (Marshall, 2005:650-651).

2.1.2. Beşeri Sermaye

Sosyal bilimler literatüründe maddi sermaye haricinde çeşitli sermaye tanımlamalarında öncelikle insani (beşeri) sermaye terimi öne çıkmaktadır. Bu manada maddi sermayenin haricinde tanımı yapılacak sermaye çeşidi olan beşeri sermaye kavramı 1960'lardan bu yana kullanılmış olsa bile, 1930'lu yıllarda sanayi sosyolojisinin konuyla imalatçı seviyesinde ilgilenmeye başladığı görülmektedir (Şan, 2007:71). Ayrıca devam ettirilebilir ekonomik kalkınmanın temel öğelerinden birisi olan Beşeri Sermaye, kişide herhangi bir karakteristik oranda vücut bulmuş, üretim kabiliyeti veya iş gücünün sahip olduğu beceri ve bilgi donanımı olarak tanımlanabilmektedir (Şimşek, 2006:10). Beşeri sermaye kişisel düzeyde dört unsurun birleşiminden oluşmaktadır. Bunlar; katılım, eğitim, tecrübe, yaklaşımdır. İnsan sermayesi önemlidir, çünkü ister bir araştırma laboratuvarında yapılan beyin fırtınasından, isterse büroda hayallere dalmaktan, eski dosyaları fırlatıp atmaktan, yeni süreçler tasarlamaktan, kişisel kabiliyetleri geliştirmekten veya satış temsilcisinin küçük kara kapaklı defterinde yeni kanallar geliştirmesinden

kaynaklansın, insan sermayesi bir yenilik ve stratejik yenilenme kaynağıdır. İnsan sermayesinin özü örgüt üyesinin soyut zekâsıdır (Şamiloğlu, 2002:87).

Beşeri sermaye çok geniş bir kavramdır. Ekonomik gelişmenin artmasında kişinin sahip olduğu bilgi, beceri, deneyim ve yetenekleri anlatmaktadır. Kısaca beşeri sermaye, bireyin verimliliğine doğrudan katkı sunan doğuştan gelen veya sonradan kazandığı özelliklerinin bütününe denir.

2.1.3. Entelektüel Sermaye

Kelime anlamı olarak entelektüel, kişinin sahip olduğu bilgi, beceri ve yeteneklerinden ötürü kendisine atfedilen özellikler bütününe ifade eder. Entelektüel sermaye ise kâra dönüştürülebilen bilgidir (Toraman, 2009:96). Entelektüel sermaye; içeriğini deneyim, beceri, bilgi ve enformasyonun meydana getirdiği, işletmenin şuan ki ve gelecek zamandaki başarısına direk etki eden ve başka firmalarla da karşılaştırma yaparken pozisyonunu ortaya koyan, elinde bulunan bilgi sistemleri, normlar ve değerler, bilgi, kültürel ve sosyal durum ve diğer olanaklar gibi genellikle somut olmayan, soyut varlıkların tamamını ifade eder (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002:20). John Kenneth Galbraith tarafından 1960'ların son çeyreğinde yapılan çalışmalar entelektüel sermaye konusunda yapılan ilk çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Şamiloğlu, 2002:68). Entelektüel sermaye kavramı, özellikle 1990'lardan sonra örgütler için kullanılmış ve işletmeleri geleceğe taşıyan maddi olmayan varlıkları açıklamak için kullanılmıştır. Bir işletmede “entelektüel sermaye” somut olmayan soyut değerleri ve bilgileri tanımlamada kullanılır (Ekinci, 2010:11).

Sürekli olarak bir değişim ve gelişme içerisinde olan günümüz dünyasında, bir üretim faktörü olarak bilginin devreye girmesiyle entelektüel sermaye işletmelerin ana varlıkları arasında gösterilmeye başlanmıştır.

2.1.4. Kültürel Sermaye

Kişilerin ait oldukları aile ve sosyal çevre farklılığı sebebiyle sahip oldukları ekonomik ve sosyal avantajlar bireyler için kültürel sermaye olarak adlandırılmaktadır. İlk defa 1979 yılında Pierre Bourdieu tarafından dile getirilen bu kavram, son yıllarda bireysel ve toplumsal farklılıkları açıklamakta yararlanılan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Karagül, 2012a:64). Kültürel sermaye Bourdieu'nun özenle üzerinde durduğu bir sermaye çeşididir. Kültürel sermaye, kişinin ekonomik şartlarının neticesi olarak elde etmiş olduğu resmi ve

gayri resmi sosyal tutumlar, toplumsal pratikler, dili, konuşma biçimi ve iletişim kurma ile beğenilerinden meydana gelmektedir. Yani kültürel sermaye, resmi eğitim sonucu hak kazanılan diplomalarla, tarafsız bir statüko kazandıran eğitim sermayesiyle, ailevi olan ve ailenin kazandırdığı vasıfları anlatan sermaye türü olarak karşımıza çıkar (Baran, 2008:89).

2.2. Sosyal Sermaye Kavramı

2.2.1. Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye, tanım ve anlamı kullanım alanına göre değişkenlik gösteren bir kavramdır. İçeriğini insanın ve onun diğer insanlarla olan ilişkilerinin oluşturduğu sosyal sermaye kavramı bu özelliği ile çok disiplinli bir kavram haline gelmiş ve özellikle son zamanlarda birçok farklı alanın araştırma konusu olmuştur. Bu durum sosyal sermaye kavramının tanımını da etkilemiş ve genel geçer bir tanımla yapılamamış ve böylece de her disiplin sosyal sermaye kavramını kendisine göre yorumlamıştır.

Sosyal sermaye kavramının izahına yönelik birçok tanımdan bahsedebiliriz. Her çalışma alanının kendi ilgi alanı içerisinde konuyu tanımlama çabası içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar çıkış noktası olarak sosyoloji ile ilişkili görünse de “sosyal sermaye” bir çok bilim dalını etkilemiş ve onların önemli bir unsuru haline gelmiştir. İktisat biliminin ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmenin, büyüme ve kalkınma alanlarında sermayenin bir tamamlayıcısı olarak kabul edilmesi, hatta bir adım öte geçerek beşeri ve fiziki sermaye olgularına ivme kazandırmada ve niceliksel olarak artırılmasında ana etken olduğu düşünülmektedir (Altay, 2007:338). Sosyal sermaye kavramını tanımlamak için sosyal ve sermaye terimlerinin içeriğinin bilinmesi gerekmektedir. Sermaye, bir işin yapılabilmesi için bireye olanak ve kolaylıklar sağlayan tinsel ve özdeksel değerlerin toplamıdır. Kamusal alanda sermaye kavramı kişilerin edindikleri birikimleri ifade etmektedir. Sosyal sermaye ise bireyin, kişilere ve sosyal alanda ilişkilere karşı yaklaşımını anlamlandıran toplumsal bir değerdir (İpek, 2018:8).

Toplumların oluşturduğu sermaye kavramları arasında son zamanlarda öne çıkan ve özellikle kişilerin iyilik haline katkısı açısından en yakından incelenen sermaye kavramı sosyal sermayedir. Sosyal sermaye (socialcapital) kavramı, toplumu bir araya getiren kişilerin kendi ekonomik durumlarına yönelik olarak üretmiş oldukları güvene dayalı ilişki ağları, toplumsal normlar ve değerler bütünü

tanımlanmaktadır (Kuşçu, 2006:13). Sosyal sermaye, insanları birlikte ve ortak bir paydada tutmaya yarayan toplumsal, kültürel, politik ve sosyo-ekonomik yaşamına etki eden örf ve adetler, gelenek ve görenek, insani ilişkiler ile ulusal ve uluslararası ilişkileri belirleyen genel kurallardır (Demiral, 2007:4). Sosyal sermaye, kişiler arasındaki karşılıklı güvene dayalı ilişkiler, kişileri bir araya getiren hedefler ya da bu hedeflere ulaşmak için yapmış olduğu katkı olarak ifade edilebilir (Erbil, 2008:10).

Sosyal sermaye, kişi ya da grupların karşılıklı ilişki ağları sayesinde elde etmiş olduğu mevcut ya da olası kaynakların tamamıdır (Bourdieu ve Wacquant, 2016:108). Pierre Bourdieu'dan başka sosyal sermaye kavramını tanımlayan farklı sosyologlarda bulunmaktadır. Bunlardan Robert Putnam sosyal sermayeyi “sosyal örgütlenmenin, eşgüdüm sağlayıcı eylemleri kolaylaştırarak toplumun verimliliğini arttıran güven, norm ve şebeke gibi özellikleri” anlamına gelecek şekilde tanımlar (Friedman, 2002:32). Francis Fukuyama (2002) ise toplumda yer alan kişiler arasında meydana gelen karşılıklı işbirliği ve ortak paylaşımlar neticesinde doğal bir şekilde ortaya çıkan, resmi olmayan kurallar ve değerler bütünü olarak sosyal sermayeyi tanımlar.

Sosyal sermayeyi açıklamak için yapılan tanımlamalarda, güven, iletişim ağları, sosyal dayanışma, gönüllü kuruluşlar, karşılıklılık, kolektif eylem gibi kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramların karşılıklı ilişkileri sosyal sermayenin meydana gelmesindeki temel işaretler olarak araştırmaların kaynağı pozisyonundadır. Bu kaynaklar doğrultusunda (Ören, 2007:74) sosyal sermayeyi “*kişilerin ortak hedeflerini gerçekleştirmek için kişi, grup ya da organizasyon bazlı birlikte çalışma kabiliyeti*” şeklinde tanımlamaktadır. Genel olarak sosyal sermayeyi şu şekilde tanımlayabiliriz; kişiler arasındaki aktif bağlantı birikiminden, grupları ve şebekeleri bir araya getiren ve işbirliğine imkan sağlayan itimat, hoşgörü ve ortak değer ile tutumlardan oluşur (Cohen ve Prusak, 2001:20).

Sosyal sermayenin akademik çevrelerde tam bir tanımı yapılmamakla birlikte, çıkış noktası olarak beş yaygın yaklaşım ortaya konulabilir. Bu beş farklı yaklaşımda da sosyal sermayenin kaynağı farklı şekilde belirtilmektedir. Bunları Tekin (2019) şöyle ifade etmektedir; sosyoloji alanında sosyal kurallar ve güdüleme kavramı sosyal sermayenin ana kaynağı olarak görülürken, antropoloji alanında ise insanın toplumsal içgüdüğü sosyal sermayenin ana kaynağı olarak görülür. Siyaset bilimi

alanında kişilerin davranışlarını belirleyen kurumların, siyasi ve sosyal kurallarının önemli rol oynadığına vurgu yapılır. Ekonomi çevrelerinde ise sosyal sermayenin ana kaynağı olarak çeşitli grup etkinliklerinin devamlılığının sağlanması ve kişilerin bireysel kazançlarını en üst düzeye yükseltmek adına diğer kişilerle iletişim içerisinde olması varsayımı üzerinde durulur. Yoksulluğun asgari düzeye indirilmesi ve kalkınmanın devam ettirilmesinde sosyal sermayenin katkısı ile ilgili Dünya Bankasının yapmış olduğu çalışmalar, kurumların misyonuna, güven ve sosyal ağlara vurgu yapmaktadır.

2.2.2. Sosyal Sermaye Kavramının Gelişimi

Sosyal sermaye terimi literatürde ilk defa 1916 yılında Lyda Judson Hanifan'ca (1916:130) toplumsal işbirliğinin eğitim ve okul performansına katkılarını anlatan yazılarında “kırsal okul aile birliği merkezlerini anlatırken” tanımlamıştır. Hanifan sosyal sermaye kavramını toplumun birer birimi olarak, kişi veya gruplar arasındaki dostluk, hoş görüş ve sempati üzerine kurulu ilişkiler ağının birlikteliği olarak tanımlamaktadır (Wolcook&Narayan, 2000:229). Sosyal sermaye kavramı Hanifan'ın çalışmalarından sonra bir süre sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda kendisine yer bulamamıştır. Kavram daha sonraki süreçte kentsel toplum kültürü üzerine yapılan bir çalışmada Kanada'lı sosyologlar Seely, Sim ve Loosely tarafından 1956 yılında daha da detaylandırılarak yeniden kullanılmıştır. Edward Banfield 1958 yılında, Güney İtalya'nın geri kalmışlığının nedenlerini anlamak için yaptığı çalışmada sosyal sermaye teoremini kullanmış ancak yapmış olduğu bu çalışma ekonomik çevrelerde pek fazla dikkate alınmamıştır (Keskin, 2008:8).

1961 yılında Putnam sosyal sermayeyi şehir sosyolojisi ve komşuluk ilişkilerinde ele alan Jane Jacobs'u kavramı ilk üreten kişi olarak belirtmektedir. 1970'lerden sonra sosyal sermaye alanında klasikler olarak görülen, sosyal sermaye alanında yapmış oldukları araştırmalar ile kendilerine önemli bir yer edinen üç araştırmacının çalışmalarıyla dikkat çekmeye başladığı yeni bir sürece adım atılmıştır. Bunlar, Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam'dır (Öğüt ve Erbil, 2009:6).

Toplumsal sınıf çatışmaları konusunda 1980-86 yılları arasında yapmış olduğu çalışmalar ile ünlü sosyolog Pierre Bourdieu sosyal sermaye kavramına

büyük katkılar sunmuştur (Tüysüz, 2011:9). Sonraki yıllarda ise terminolojik olarak sosyal sermaye terimine en kapsamlı şekilde anlam yükleyen araştırmacılardan birisi olan Amerikalı sosyolog James Coleman'ın 1990 yılında yazdığı ‘‘Sosyal Teorinin Temelleri’’ adlı eserinde kavrama kapsamlı bir şekilde yer vermiş ve bunu kalkınma problemleri ile temellendirmiştir (Keskin, 2008:9). Robert Putnam 1993 yılında İtalya'nın bölgelerarası gelişmişlik seviyesi ve yapısal performans farkını incelediği ‘‘Making Democracy Work’’ isimli eserinde, sosyal yapının farklı taraflarının böylesi bir ayırımın oluşmasında etkili olduğu üzerinde yoğunlaşmış ve bu etkiyi de sosyal sermaye terimi ile açıklamıştır. Söz konusu çalışma değişik tepkiler alsa da daha sonraları yapılan çalışmalar için referans ve başucu kaynağı niteliğini kazanarak etkisini artırmıştır (Tüysüz, 2011:9). Bu dönemde özellikle bu üç ismin yapmış olduğu çalışmalardan sonra sosyal sermaye kavramına yönelik araştırmalar artmaya başlamış ve başka araştırmacılar da yaptıkları çalışmalar ile dikkat çekmeye başlamışlardır. Bu araştırmacılardan birisi olan Francis Fukuyama ‘‘Güven (Trust)’’ adlı çalışmasıyla sosyal sermayenin önemli unsurlarından olan güven kavramına vurgu yaparak sosyal sermaye kavramının gündemde kalmasını sağlamıştır.

Son yıllarda sosyal bilim alanında yapılan araştırmaların çoğunda sosyal sermaye kavramından faydalanılmıştır. Özellikle iktisadi gelişim ve kalkınma modelleri arasında karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesini güdüleyerek, kültürel öğelerin değerinin anlaşılmasını içerecek biçimde kalkınma sorunları üzerine geniş çaplı olarak yeniden düşünme gereksinimi 1990'lı yılların sonlarına doğru ortaya çıkarak ‘‘sosyal sermaye’’ kavramına olan ilgiyi çoğaltmaya başlamıştır (Öğüt ve Erbil, 2009:7).

2.2.3. Sosyal Sermayeye Karşı Yaklaşımlar

Sosyal sermaye kavramının etkisini açıklayabilmek için çeşitli yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Bu yaklaşımlar, araştırmacıların sosyal sermayeye ilişkin ortaya koydukları araştırma sonuçlarının, konuyu araştıranlar açısından etkin bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Putnam sosyal sermayeyi, bağlayıcı ve köprü kuran sosyal sermaye şeklinde ikiye ayırmıştır. Bağlayıcı sosyal sermaye ile aile üyeleri ve yakın arkadaşlıklar gibi homojen gruplar içindeki güçlü ilişkileri ifade eder. Köprü kuran sosyal sermaye ile mesafeli arkadaşlar, iş arkadaşları ve üyeler gibi nispeten daha az yoğun ve daha zayıf ilişkileri ifade eder. Nahapiet ve Ghoshal ise sosyal sermayeyi yapısal, ilişkiyel ve bilişsel sosyal sermaye bağlamında ele

almışlardır. İnsanlar arasındaki ilişki yapılarını yapısal boyutta, ilişkilerin özelliklerini ve paylaşılan sosyal kaynakları ilişkisel boyutta ve sosyal bir ağda bulunan insanların ortak yaklaşım yada anlayış geliştirip geliştirmediklerini bilişsel boyutta incelemiştir (Özdemir, 2007:37-39). Pamela Paxton sosyal sermayeyi bireysel seviyede ve topluluk seviyesinde olmak üzere iki farklı düzeyde incelemiştir. Bireysel seviyede bireylerin örgütlenme düzeyi veya nesnel iletişim ağ yapısı, ikincisinde ise aynı bireyler arasındaki öznel bağlardır (Field, 2008:94-95). Woolcock ve Narayan, sosyal sermayeyi dört farklı bileşene ayırarak, bu bileşenlerin birbirinden farklı yaklaşımlar olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar, toplumcu yaklaşım, sosyal ağlar yaklaşımı, kurumsalcı yaklaşım ve sinerji yaklaşımı olarak sıralanmaktadır (Güngör, 2011:20-23).

- **Toplumcu Yaklaşım** : Bu yaklaşıma göre sivil toplum örgütlerine ve onların düzenlemiş olduğu organizasyonlara gönüllü katılım sosyal sermaye düzeyini yükseltebilir. Bu tür organizasyonların fazla olması sosyal sermaye düzeyinin yüksekliğini ortaya koyan bir işaret olarak görülebilmektedir.
- **Sosyal Ağlar Yaklaşımı** : Bu yaklaşımda, sosyal sermaye düzeyinin yüksek olmasında aile, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin güçlü olması gösterilmektedir.
- **Kurumsalcı Yaklaşım** : Bu yaklaşımda, toplumu oluşturan kişilerin kamu ve özel sektör kurumlarına karşı duymuş olduğu güvenin, sosyal sermaye düzeyine etkisi olduğu belirtilmektedir.
- **Sinerji Yaklaşımı** : Bu yaklaşım, sosyal ağlar yaklaşımı ve kurumsalcı yaklaşımın bir bileşimi olarak görülmele birlikte aynı zamanda toplumdaki sosyal ağların önemi üzerinde durarak toplum-devlet ilişkisiyle ilgilenmektedir.

Ekonomi ve sosyoloji alanında yapmış olduğu çalışmalarla bilinen Lin, konuya farklı bir pencereden bakmakta, sosyal sermayeyi kurumsal yapı ve pratik eylem arasındaki iletişimle tarif etmektedir. Lin, sosyal sermaye düşüncesini üç başlığa ayırarak anlatmıştır. Sermayenin gereksinim duyduğu kaynaklarla sosyal yapıyı barıştırma, bireyler vasıtasıyla söz konusu toplumsal kaynaklara ulaşılabilme imkanı ve belirli amaca yönelik eylemler için kişilere bu tür toplumsal kaynakları kullanma ve insanları harekete geçirme yeteneği kazandırma (Ekinci, 2010:19). Son

yılların ekonomik ve sosyal kavramları arasında önemli bir yere sahip olan sosyal sermaye kavramı, toplumların ekonomik, sosyal ve siyasi alanlardaki göstermiş olduğu başarıyla doğrudan ilişkili bir etken olarak değerlendirilmektedir (Karagül, 2012a:97).

Sosyal sermayeyi belirli özelliklerine göre gruplara ayıran yaklaşımların kişilerin çalışma ve uzmanlık alanına, amacına göre farklılaştığını görmekteyiz. Her araştırmacı sosyal sermayenin özelliklerini kendine göre bir diğerinde olmayan tarafını göstermeye çalışan sınıflamalar yapmışlardır.

2.3. Sosyal Sermaye Teorisyenleri

Bu bölümde sosyal sermaye konusuyla alakalı literatürdeki ilk çalışmalarını yaparak kavramın bugünkü seviyesine gelmesinde katkıları olan Pierre Bourdieu, James Coleman, Robert Putnam ve Francis Fukuyama'nın sosyal sermaye ile ilgili yapmış oldukları çalışmalar hakkında bilgiler verilerek sosyal sermaye ve onun gelişiminin anlaşılmasına yardımcı olunacaktır. Bu doğrultuda ilgili araştırmacıların sosyal sermayeye yaklaşımları anlatılmaya çalışılmıştır.

2.3.1. Pierre Bourdieu' da Sosyal Sermaye

Yirminci yüzyılın en önemli sosyologlarından birisi olan Pierre Bourdieu'yu diğer meslektaşlarından ayıran en önemli özelliği, çoğunluk tarafından kabul görmüş olan genellemeleri sorgulaması ve karşıtlıkları birleştirme çabasıdır. Bourdieu, metodolojisini bir takım kavramlar üzerine inşa etmiştir. Bu kavramlardan en önemlileri alan, habitus, sermaye ve onun türleridir.

Toplumsal dünyayı açıklamak için kullanılan alan kavramı Bourdieu tarafından, iş bölümünün artmasına bağlı olarak toplumsal dünyanın artan farklılaşma süreci sayesinde toplumsal hayatın çevrelerinin özerkleşmesi olarak tanımlanır. Bir alanın özerkleşmesi, kendine özgü bir amacının tanımlanmasından geçmektedir. Örneğin siyasi alanın hedefi iktidardır, ekonomi alanınıninki zenginlik, sanatsal alanınki tanınırlıktır (Jourdain ve Naulin, 2016:122). Bourdieu, alan kavramının daha iyi anlaşılması için oyun benzetmesini kullanır. Bir oyunda oyuncular, onların yatırımları, stratejileri, açıkça söylenmeyen kurallar (doxa), herkesin sahip olduğu kartlar vardır. Oyuncular, toplumdaki eyleyiciler, yani genel anlamda toplumdur. Yatırımları, oyun sonundaki beklentilerini (illusio, yani çıkarlarını) sağlamak için riske attıkları sermaye parçalarıdır. Esas sermaye ise

oyuncunun elinde bulundurduğu kartlardır. Alan bu oyunun oynandığı yerdir ve kişinin sermayesine göre alandaki kazanma / kaybetme şansı değişiklik gösterebilir. Oyun sırasında oyuncunun geliştirdiği strateji habitus kavramına karşılık gelir. Bu stratejiler (habitus) başarıya götüren belli formüller değil, zamanla şekillenen becerilerdir (Özsöz, 2007:18).

Sosyal sermaye kavramının önemli teorisyenlerinden olan Pierre Bourdieu aynı zamanda sosyal sermaye ile ilgili ilk modern sistematik analizi yapan kişi olarak da bilinmektedir.

Sermaye kavramını dünyayı anlamak için kullanılan bir araç olarak gören Bourdieu, sermayeyi anlamadan dünyayı anlamının imkânsız olacağını söylemektedir (Eşki, 2009:9). Ayrıca sosyal evreni anlamak için sermayenin sadece iktisadi kuram tarafından kabul edilen biçimiyle değil, kültürün ve sosyal sermayenin de sermaye ile birleştirilmesiyle oluşan ortak yapı eşliğinde bilinmesi sağlanmalıdır (Field, 2008:21). Bourdieu tarafından birden fazla sermaye türü tanımlanmıştır. Bunlar, sembolik, kültürel, ekonomik ve sosyal sermayedir (Ekinci, 2010:21). Bourdieu sosyal sermayeyi *“gerçekte veya uygulamada karşılıklı tanışıklık ve tanımaya dayalı olarak az ya da çok kurumsallaşmış, uzun ömürlü iletişim ağına sahip olması nedeniyle, bir bireyin veya bir grubun haklı olarak hissesine düşen kaynakların toplamıdır”* şeklinde tanımlamıştır (Field, 2008:20). Ayrıca Bourdieu sosyal sermayenin imtiyazlı grupların bir serveti olduğunu ve bu grupların kendi üstünlüklerini devam ettirmek için kullandığı bir araç olarak düşünmüştür (Field, 2008:27). Bu sebepten dolayı Bourdieu sosyal sermayeyi açıklarken iki şey ortaya çıkar. Birincisi, kişiler sahip olduğu ilişkiler vasıtasıyla çeşitli kaynaklara ulaşma olanağı sağlar, ikincisi ise bu ilişkinin yoğunluğu ve düzeyi kişinin ulaşacağı sermayeyi etkiler. Bu durumda kişinin sahip olduğu sosyal sermayenin ölçüsü, kişinin bizzat pratik olarak kullanabileceği ağ bağlantılarının yoğunluğuna ve malik olduğu diğer sermaye türlerinin (kültürel, ekonomik) kalitesine bağlıdır (Eşki, 2009:11).

Bourdieu için sosyal sermayede kişiler önemli olsa da, sosyal sermaye yalnız kişilere özgü bir olgu değil tam tersine toplumla paylaştıkça varlığını koruyan ve çoğalan bir durumdur. Bireyin ulaşacağı sosyal sermaye düzeyi, aslında onun sosyal ağlar içindeki durumundan kaynaklanan ve geleceğe dair planladığı amaca

ulaşabilmek adına yaptığı yatırım süreçlerinin bir sonucudur (Erselcan, 2009a:250). Sosyal sermaye “uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmayla bağlantılı fiili ve potansiyel kaynakların toplamını” ifade eder (Bourdieu, 1986:248). Bourdieu'nun sosyal sermayeden bahsederken özellikle anlatmak istediği, insanların sosyal yapı içerisinde kendi konumlarını koruma amacıyla devamlı yarış halinde olması gerektiğini belirtmiştir. Böyle olunca sosyal sermayenin kişilerin iktisadi ve kültürel sermayelerini de harekete geçiren bir öge olarak görülmüştür. Bourdieu teoriye mekanize bir durumda bakmaktadır ve gruplara katıldıkları için bireylerin artan pragmatizmi üzerine yoğunlaşmakta ve bu kaynakları yaşama geçirmek için toplumsal yaşamın inşa ve ihyası üzerinde durmaktadır (Kapu,2008:269).

Bourdieu'da aynı James Coleman gibi eğitimin sosyolojik tarafını etkilemiş ve toplumsal sermayenin eğitime etkisinin ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Bourdieu, farklı sosyal sınıfların çocuklarını incelemiş ve eğitimde ortaya çıkan adaletsizliklerin temelinde sosyal sermaye farklılığının olduğunu belirterek kültürel sermayenin ortaya çıkartılmasında sosyal sermayenin rolü üzerinde durmuştur (Ekinci, 2010:22). Sosyal sermaye teoremini sosyal etkileşim ağı ile birleştiren ilk düşünür olan Bourdieu, çoğu araştırmacının görmezden geldiği sosyal sermayenin rekabetçi yanını öne çıkaran kişidir. Bourdieu, sosyal sermayenin gelişimine yapmış olduğu katkılarla bir çok araştırmacıya rehberlik etmiş ve halen de bu özelliğini korumaktadır (Özdemir, 2007:15).

2.3.2. James Coleman'da Sosyal Sermaye

Yapmış olduğu çalışmalarla sosyal sermaye kavramının gelişmesinde ayrı bir yere sahip olan Amerikalı toplum bilimci James Coleman, Amerikan kenar semtlerindeki eğitim düzeyi üzerine yaptığı araştırmalarda sosyal sermayenin yalnızca imtiyazlı sınıflarla sınırlı değil, aynı zamanda ekonomik durumu zayıf ve geri kalmış topluluklara da ciddi anlamda yararlar sağladığını göstermiştir. Coleman çalışmalarında, toplumdaki kişilerin sosyal yaşantılarını esas alıp bu noktadan hareket ederek kişilerin kendi sermayelerine ulaşmayı amaçlamıştır. Onun açısından eğitim, hayatın eşitsizliğini ortadan kaldırmaya büyük ölçüde yardımcı olacak bir öğedir. Kütüphaneler de bu açıdan oldukça önemli bir konumdadır. Bu durumda eğitim, sosyal sermayenin önemli bir elemanı olabilmektedir. Toplumsal engellerin yok edilebilmesi için kullanılabilir olan sosyal sermayenin din, normlar, sosyal

iletişim, komşuluk ilişkileri, güven, akrabalık ve aile yapısı gibi unsurlar yardımıyla meydana getirilebilmektedir (Aydemir, 2011:53).

Coleman'a göre bireylerin elinde tuttuğu sermaye bir kaynağı temsil eder, oysa sosyal sermaye toplulukların kazancını ifade eder ve ilişkilerin yüksek güven ve ortak değerlerle idare edildiği, daha geniş iletişim ağlarını kapsamak için kişiselleşmenin ötesine geçtiği teorileştirilir (Field, 2008:28), bu durumda üretkenliği kolaylaştırıcı bir etki yaratır. Bundan sonrasında da güven faktörünün yüksek düzeyde olduğu toplumlarda, güven seviyesinin düşük olduğu toplumlara göre problemler daha kısa sürede halledilebilmektedir. Coleman sosyal sermayeyi bir anlamda yaşayan canlı bir olgu gibi görmekte ve sürekli yenilenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre sosyal ilişkilere sürekli aktive edilmelidir. Yoksa normlar ve sosyal ağlar beklenen toplumsal etkiyi gösteremeyeceklerdir. Coleman'ın sosyal sermaye kavramına getirmiş olduğu en güçlü fayda kavramının dayandığı sosyolojik tabanı genişletmiş olmasıdır (Şavkar, 2011:50).

2.3.3. Robert Putnam'da Sosyal Sermaye

Bourdieu ve Coleman'dan sonra sosyal sermaye konusunda önemli araştırmalar yapan bir diğer kişi de Robert D. Putnam'dır. Putnam "Bowling Alone" isimli kitabında sosyal sermaye teoremini, bireyler arasındaki iletişim ağları ve bunun sonucunda gelişen karşılıklılık ve güvenirlilik normları gibi bağlantılara göndermede bulunarak tanımlamaktadır (Uçar, 2010:29). Sosyal sermaye kavramı günümüzdeki popülerliğine 1990'ların ikinci yarısında ünlü sosyal bilimci Putnam'ın 1993 yılında yayınladığı "Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy", 1995 yılında Journal of Democracy'de yayınladığı "Bowling Alone: America's Declining Social Capital" ve 2000'de yayınladığı "Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community" isimli çalışmalar sayesinde kavuştuğu ileri sürülmektedir. Putnam, bu eserlerinde ulusların iktisadi ve siyasi güçleriyle kişilerin sivil uğraşları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (Aslan, 2012:48-49).

Putnam'ın düşüncelerinde kişiyi fikirlerinin odak noktası yapan Bourdieu ve Coleman'ın etkisi çok olmakla birlikte onlardan farklı olarak sosyal sermaye kavramını toplumsal bakış açısıyla ele almıştır. Sosyal sermayeyi Putnam, toplulukların ya da toplumların sahip oldukları veya olması gereken bir güç olarak

görür ve ona göre sosyal sermaye birikimine sahip olan kişiler değil insan topluluklarıdır. Bu nedenle Putnam kişilerin sahip olduğu sermaye stoğundan çok, sosyal sermayenin bölgesel ve ulusal düzeyde ekonomik gelişmişliği ve demokratik kurumları nasıl etkisi altına aldığı gibi daha geniş anlamdaki konularla ilgilenir (Eşki, 2009:16). Sosyal sermaye, kişisel anlamda verimliliği öne çıkaran araçları temsil eden fiziksel sermaye ve eğitimi özümleyen insani sermaye teoremine benzer biçimde, karşılıklı fayda için organize olan ve işbirliğini kolaylaştıran kurallar, iletişim ağları ve güven gibi toplumsal örgütlenmelerin özelliklerini barındırmaktadır. Ayrıca sosyal sermaye insani ve fiziksel sermayedeki yatırımların yararlarını da katlayarak çoğaltır. Büyük bir sosyal sermaye birikimi ile donatılmış bir toplumda birlikte çalışmak elbette ki daha kolay olacaktır (Çalışkan, 2010:12).

Putnam, Coleman ve Bourdieu'nun aksine sosyal sermayeyi daha geniş bir ölçekte ele almış ve teoremin detaycı bir analizini yaparak, sosyolojik, psikolojik ve siyasal faktörlerle kavramın getirilerini birlikte ele almıştır. Sosyal sermayeyi, kişiler arasında işbirliğini kolaylaştıran *“normlar, ağlar ve güven”* gibi bağlantılar üzerinden tanımlama yoluna giden Putnam, kavramı;

“ortak hedefleri sağlamak amacıyla aktörlerin işbirliği halinde ve aktif bir biçimde birlikte eylemde bulunmasını sağlayan sosyal değerler, güven ve ağlar gibi sosyal örgütlenmenin niteliklerinden meydana gelmektedir”

şeklinde açıklamaktadır (Uğuz, 2010:36). Putnam, sosyal sermayesi; normlar, güven ve iletişim ağları olmak üzere üç temel üzerinden şekillenmişken, sonraki çalışmalarında buna güven unsurunu da ilave ederek sosyal sermayenin ana hatlarını belirlemiştir. Putnam bu durumu *“bağlayıcı”* ve *“köprü oluşturan”* sosyal sermaye olarak sınıflandırılmaktadır. Bağlayıcı sosyal sermaye, elit kesimi desteklemek ve türdeşliği devam ettirmek eğilimindeyken, köprü oluşturan sosyal sermaye ise farklı gruplardan bireyleri bir araya getirme düşüncesindedir (Field, 2008:45).

Putnam, sosyal sermayenin temel öğelerini açıklayarak hem günümüzde yapılan araştırmalara yön vermiş hem de sosyoloji ve siyaset bilimi alanındaki yapmış olduğu detaylı çalışmalarla sosyal sermaye kavramına çok büyük katkılar sunmuştur.

2.3.4. Francis Fukuyama'da Sosyal Sermaye

Bourdieu, Putnam ve Coleman gibi sosyal sermaye teorisyenlerinden birisi olan ünlü siyaset bilimcisi Fukuyama, sosyal sermayeyi tanımlarken “güven” unsuru üzerinde çok fazla durmuş ve sosyal sermayeyi;

“bir toplumda veya onun bir kısmında güven duygusunun hakim olmasından kaynaklanan bir yetenektir. Sosyal sermayenin edinilmesi bir topluluğun ahlâki normlarının alışkanlık haline gelmesini, sadakat ve dürüstlük gibi erdemlerin kazanılmasını ve bireylerin birbirine bağımlılığını gerektirir. Sosyal sermaye bireylerin tek başlarına hareket etmeleri ile kazanılmaz. Bireysel değerlerden çok, sosyal değerlerin hakim olmasına dayanır” şeklinde tanımlamıştır (Fukuyama, 2005:42).

Fukuyama, Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması (2005) ve Büyük Çözülme: İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşumu (2000) adını taşıyan eserlerinde iktisadi ve toplumsal gelişmişliğin üretilmesinde en önemli desteğin sosyal sermaye aracılığıyla elde edildiğini açıklamıştır. Farklı toplum ve kültürler üzerinde test ettiği sosyal sermaye teorisi, toplumların gelişim sürecini detaylandırmakta yardımcı olmaktadır (Şan, 2007:75). Fukuyama toplumları güven düzeyi yüksek ve güven düzeyi düşük diye iki şekilde sınıflandırmıştır. Bu düzeyin refah düzeyi ve ekonomik başarı ile ilişkisi üzerine çeşitli çözümlerde bulunmuştur. Fukuyama “güven” olgusunu, sosyal sermayenin bir kriteri olacak şekilde kullanmış ve güvenin karşılıklılık kuralları ve sivil teşkilatlanma yoluyla yani birlikte çalışmak ile biriktiğini söylemiştir. Ona göre kişilerin vermiş olduğu sözleri tutacaklarına, toplumun koyduğu kurallara uyacaklarına ve pragmatik hareket ve davranışlardan kaçınacaklarına güvenilebilirse toplumsal birliktelik daha kolay bir şekilde meydana getirilebilecek ve de meydana gelen grupların ortak amaçlarına ulaşmaları daha kolay olacaktır (Fukuyama, 2009:75). Fukuyama'ya göre kararlı bir aile yapısı ile güçlü toplumsal gruplar, devletin hukuki düzenlemeleri ile değil, zamana yayılan ve içeriğinde güven barındıran sosyal ilişkilerle kurulmaktadır. Bunun yanında “güven” unsurunun düşük ve ahlaki yozlaşmanın yoğun olduğu toplumlarda sanayileşmenin yolu devlet eliyle gerçekleşmekte, yüksek sosyal sermayeli toplumlarda ise devletin müdahalesi olmadan sivil organizasyonların kolayca başarılı olabileceğini savunmaktadır.

Kültürel öğelerden ayrı olarak değerlendirilemeyecek olan ekonomik faaliyetlerin temel ögesini sosyal sermaye oluşturmaktadır. Bir toplumda sosyal sermaye eksikliğinin kişilerin mevcut ekonomik fırsatlardan yeteri kadar faydalanamamasına neden olduğunu belirten Fukuyama, sosyal sermayeyi bireylerin ortak hedefler için gruplar yada organizasyonlar şeklinde birlikte çalışabilme kabiliyeti olarak tanımlar (Fukuyama, 2005:23).

2.4. Sosyal Sermayenin Düzey, Tür ve Bileşenleri

Sosyal sermaye konusunda yapılan araştırmalarda kavram farklı sınıflama türlerine göre ele alınmasına rağmen genellikle düzey, tür ve bileşenlerine göre ayrılmaktadır. Uygulandığı seviye açısından değerlendirilince; mikro, orta ve makro boyutu, bileşenleri açısından değerlendirilince; güven, sosyal değerler ve normlar, sosyal ağlar, örgütsel bağlılık, sosyal etkileşim ve aktif katılım, türüne göre değerlendirilince; bağlayıcı (dayanışmacı), köprüsel etkileşim ve birleştirici sosyal sermaye şeklinde üç kısma ayrılmaktadır.

2.4.1. Sosyal Sermayenin Düzeyleri

2.4.1.1. Mikro Düzeyde Sosyal Sermaye

Sosyal sermayenin mikro düzeyi, kişisel ilişkilere, gruplar ve topluluklar içinde gerçekleşen yüz yüze karşılıklı eylemlere dayanır. Bu durumda mikro düzeydeki sosyal sermaye; komşu, arkadaş ve aile gibi kişiler arası ilişkileri de kapsar. Sosyal sermayenin mikro düzeydeki durumu yapısal ve bilişsel olarak ikiye ayrılır (Ebrahimi, 2018:25). Bilişsel sosyal sermayede esas olan karşılıklılık, güven ve dayanışmadır. Ayrıca tutum ve davranışlar gibi kuralları da içerir. Yapısal sosyal sermaye ise; örgütler, ilişkiler ve yerel yönetimlerin yapmış oldukları etkinliklerden oluşur (Akçay, 2005:205). Sosyal sermayenin mikro düzeyi, toplumsal örgütler arasında geliştirilen, özellikle düşük seviyedeki risklerin ve belirsizlik ortamının meydana getireceği kötücül etkileri en az seviyeye indirmesi açısından son derece önemli bir görev üstlenmektedir (Öğüt ve Erbil, 2009:62).

2.4.1.2. Orta Düzeyde Sosyal Sermaye

Mikro ve makro düzeyin birleşmesinden meydana gelen orta düzeyde sosyal sermaye, genellikle örgüt ve kurumların sermayesi olarak görülmektedir (Eşki, 2009:26). Bu düzey topluluklar arasındaki karşılıklı ilişkileri yöneten norm ve ağları açıklamaktadır. Orta düzey sosyal sermaye de sosyal bağlantıların, kimliklerin, ve

sosyal ağların doğasının analizi konu edilmektedir. Sosyal sermayenin orta düzeyine ilişkin analitik çalışmalar, grup ağ yapılarının ve örgütsel kurumların oluşturulması ve geliştirilmesi ekseninde dönmektedir (Şavkar, 2011:45).

2.4.1.3. Makro Düzeyde Sosyal Sermaye

Makro düzey, örgütlerin faaliyette bulunduğu kurumsal yapıyı kapsamaktadır. Hukukun üstünlüğü, yerelleşme, yönetim biçimi, yasal çerçeve, politika oluşturma ve demokrasinin yerleşmesi süreçlerine katılım makro düzeyin bileşenlerini oluşturmaktadır. Ülkeler arası yapılan çalışmalarda sosyal sermayenin makro düzeyi kullanılmaktadır (Akçay, 2005:205). Sosyal sermayenin makro seviyesi, iktisadi ve sosyal eylemlerin arka planına hizmet eden siyasi ve kurumsal bağlantılar ile yönetim için gerekli olan düzenlemelerin niteliği şeklinde açıklanmaktadır. Makro seviyedeki sosyal sermaye ulusların sermayesi olup bunun yanı sıra uluslararası nokta da yapılan araştırmalarda sosyal sermayenin bu seviyesi öne çıkmaktadır (Karagül, 2012a:38).

2.4.2. Sosyal Sermayenin Türleri

Sosyal sermaye alanında araştırma yapan ekonomistler, sosyal bilimciler kavrama hem farklı tanımlamalar getirmişler hem de çeşitli şekillerde sınıflama yoluna gitmişlerdir. Araştırmacıların büyük bir kısmı sosyal sermayeyi; bağlayıcı, birleştirici ve köprü kuran sosyal sermaye şeklinde üçe ayırmıştır. Bazı araştırmacılar da sivil toplum ve kamusal sosyal sermaye şeklinde tanımlarken bazıları da yapısal ve kavramsal sosyal sermaye şeklinde tanımlamış, bir kısmı ise güçlü ve zayıf bağlar şeklinde sosyal sermayeyi tanımlamıştır.

Bu çalışmamızda sosyal sermaye kavramı; bağlayıcı (dayanışmacı) sosyal sermaye, köprü kuran sosyal sermaye ve birleştirici sosyal sermaye olarak üç ana başlık altında incelenecektir.

2.4.2.1. Bağlayıcı (Dayanışmacı) Sosyal Sermaye

Bağlayıcı (dayanışmacı) sosyal sermayenin en karakteristik örneği aile içi ilişkilidir. Kişinin aile içerisinde kurduğu ilişkide birbirine bağlayıcı yapı işbirliğini, bilgi paylaşımını ve karşılıklı etkileşimi kapsamaktadır.

Bu sermaye türü oldukça homojen gruplar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Bu gruplar kapalı arkadaşlıklar ve aile üyelikleri gibi çok sayıda aynı ve içine kapalı

sosyal birliklerden meydana gelmektedir. Bu gruplarda kişiler güçlü yakınlık bağı kurmakta ve topluluk bağına sahip çıkmaktadırlar. Bu sermaye türü, hısım-akraba, aile, etnik köken, cinsiyet, örgüt kültürü, din, mezhep gibi “*ortak bir kimlik*” temelinde “*güçlü*” sosyal ilişkilerden ortaya çıkmaktadır. Grup içindeki bütünlük, grup içi sosyal sermayenin oluşmasına kaynaklık etmektedir. Belirli bir kültürel ya da sosyal kimliğe sahip olunması, bu gruba üye olunmasının ön koşulu olmasından dolayı “*yüklenilmiş*” (isnat edilmiş) grup üyeliği olarak da adlandırılan bu tür sosyal sermaye mikro düzeyde yerel topluluklar içinde gelişim gösterir. Sonuç olarak, bağlayıcı sosyal sermaye sadece grup üyelerine isnat edilen bir güvenin oluşmasını sağlar. Grup içerisindekiler birbirlerine “*kendi grubundan*” olduğu için güven duymaktadır. Diğer taraftan gruplar kendi normları sayesinde, örneğin grup üyelerinden birisi kendisine duyulan güveni istismar ettiğinde üyeyi cezalandırarak, bir ölçüde bu güveni kontrol altında tutabilirler. Özellikle geleneksel topluluklarda görülen kuvvetli akrabalık bağları özellikle kişisel risklerin azaltılmasına yardımcı olmaktadır (Erselcan, 2009a:70). Bağlayıcı sosyal sermayenin olumsuz sayabileceğimiz tarafı ise grup üyelerinin farklı gruplarla iletişim kurmaları ve işbirliğine gitmeleri genellikle engellenmektedir.

2.4.2.2. Köprü Kuran Sosyal Sermaye

Bu sermaye türü, tanımından da anlaşılacağı üzere farklı bölgelerde yaşayan kişilerin ve toplulukların ilişkilerini kapsamaktadır. Köprü kuran sosyal sermaye türünde ilişki, farklı coğrafyada yaşayan farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bireyler arasında kurulmaktadır (Tüysüz, 2011:21). Köprü kuran sosyal sermaye, bağlayıcı sosyal sermayeden farklı olarak uzak ilişkilerle ilgilenmektedir. Yani iş birlikleri, tanışıklık, farklı gruplardan edinilen arkadaşlıklar, arkadaşların arkadaşları gibi daha az yoğun ve daha zayıf, fakat daha çeşitli ve çapraz kesişen sosyal bağlardan meydana getirilmektedir. Kişileri kendilerinden çok farklı bir atmosferde hareket eden daha uzaktaki tanıdıklara bağlamaktadır. Kavram daha az yoğun ve zayıf, lakin daha çeşitli ve çapraz kesişen sosyal bağlardan türediği için, herhangi bir toplumsal kimlik paylaşılmamakta ve benzer toplumsal kökene ya da sınıfa sahip olmak bu ağın bir parçası olmada ölçüt olmaktan çıkmaktadır. Söz konusu ağ yapısı içerisinde farklı çevrelerden gelen kişiler, kendi başlarına başaramayacaklarını düşündükleri bir takım şeyleri başarmak için daha önce hiçbir şekilde bir bağlantıları

bulunmadığı ağlara girmekte ve bu ağlarda ortak eylemlerde bulunmaktadır (Eşki, 2009:50-51).

Köprü kuran sosyal sermayede güven unsuru, çoğunlukla bireysel ilişkilerin bir sonucu olarak “*ilişkisel*” ya da “*süreç temelli*” güvendir. Bu güven anlayışında, kişisel ilişkilerle ulaşılan bilgi daha güvenilir ve ucuzdur. Bundan dolayı, aktörler kişisel ilişkilerin zedelenmemesi için birbirlerinin güvenini boşa çıkaracak eylemlerden uzak dururlar. Güvenilirlik konusunda kişiler zaman içerisinde birbirlerini yine de test ederek güven tazelemekte ve birbirine güven duymayı sürdürmektedirler. Köprü kuran sosyal sermaye anlayışında ne sosyal sermaye ne de güven olgusu veri değildir. Her iki faktörde zaman içerisinde sosyal ilişkiler yoluyla oluşur, gelişir, azalır ya da çoğalır (Özen ve Aslan, 2006:137).

2.4.2.3. Birleştirici Sosyal Sermaye

Genelde yöneten-yönetilen ilişkisi içerisinde meydana gelen, idareci-çalışan, öğretmen-öğrenci gibi statü düzeylerinin farklı olduğu ilişkilerin bir özelliğidir. Bu sermaye türünde yetki verilmiş kişiler ile diğer kişiler arasındaki ilişki temelde bağlantılar ile birleştirilir. Bağlayıcı sosyal sermayenin tam tersi olan bu sermayede statü farkından ortaya çıkan sosyal yapı içindeki kişiler birleştirilir (Keskin, 2008:16). Birleştirici sosyal sermaye türü, soylular ve halk arasındaki iletişimde de görülmektedir. Kişiler arasındaki sosyal statü ve hiyerarşik farklılık sebebiyle oluşan derecelendirmede kişinin kendi sosyal grubu haricindeki ilişkilerde de bu bağlantı kullanılmaktadır. Özellikle resmi daireler ve kamusal alanda kaynakların, bilgilerin ve düşüncelerin bir araya getirilmesi birleştirici sosyal sermaye ile oluşmaktadır (Özcan, 2011:29).

2.4.3. Sosyal Sermayenin Bileşenleri

Sosyal sermayenin tanımı yapılırken birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlamalar dile getirilmiş ve üzerinde fikir birliğine varılan bir tanımlama yapılamamıştır. Aynı durum sosyal sermayenin unsurları konusunda da kendisini göstermiştir. Örneğin Narayan ve Cassidy (2001), sosyal sermayenin sosyal ilişkiler, genel kurallar, grup özellikleri, sosyal bağlar, gönüllülük, girişkenlik ve güven unsurlarından meydana geldiğini söylerler. Putnam (2000), ise güven, ağlar, işbirliği ve normları sosyal sermaye unsuru olarak belirtir. King (2004), güven, işbirliği sağlama, vizyon paylaşımını, Cohen ve Prusak (2001), aidiyet, işbirliği, güven ve

ilişki ağlarını, Fukuyama (1999), karşılıklılık, güven, işbirliği ve sosyal normları sosyal sermayenin unsurları olarak değerlendirirler. Bu çalışmada sosyal sermayenin, güven, sosyal değerler ve normlar, sosyal ağlar, örgütsel bağlılık, sosyal etkileşim ve aktif katılım olmak üzere beş ana unsuru üzerinde durulmuştur.

2.4.3.1. Güven

Güven kavramı sosyal sermayede çok önemli bir unsur olarak yerini almaktadır. Güven faktörünü sosyal sermayenin bir çıktısı olarak gören yaklaşımlar kadar, sosyal sermayede kurucu aktör olarak gören yaklaşımlar da vardır. Bireyler arasında kurulan ilişkiler zamanla gelişerek kurumsal bir yapıya bürünmektedir. Bu yapı bilgi paylaşımını arttıran bir rol oynamaktadır (Baykal ve Gürbüz, 2016:81). Karşılıklı ilişkilerde, örgüt ve kurumlarda güven kavramı sosyal sermayenin temel ögesi olarak değerlendirilmektedir. Güven düzeyinin arttığı toplumlarda, örgütsel etkinlikler ve buna bağlı olarak örgütsel yenilikler daha sağlıklı ve de daha başarılıdır. Güven düzeyinin düştüğü toplumlarda ilişkiler, kurallar ve düzenlemelere bağlı olacak, baskıcı politikalar ilişkilere şekil verecektir. Ekonomik perspektifte ise, bir toplumda güven eksikliğinin oluşturduğu olumsuz durumun işlem maliyetlerini büyük oranda etkilediği bilinmektedir. Bu açıdan bakılınca işlem maliyetlerinin, yaygın güvensizliğin ekonomik etkinliklere yansıyan vergisi olarak değerlendirilmesi mümkündür (Doruk, 2009:195).

Güven, kişilerin ve kurumların arasındaki karşılıklı ilişkilerde canlılık sağlayan, içtenlik, gerçeklik, verilen sözlerin yerine getirilmesi, dürüstlük ve erdemi içine alan bilinçli tutarlılık olarak da tanımlanabilir. Güven ayrıca; toplumsal düzenin, kişisel yaşantının, ekonomik ve demokratik gelişmenin temelini de oluşturmaktadır. Güvenin, normlara dayalı, dürüst ve işbirliği yapan üyelerin meydana getirdiği topluluklarda ortaya çıkması kaçınılmazdır (Gökalp, 2003:163). Güvenin, topluluk üyelerinin paylaştığı normlara dayalı, düzenli, dürüst ve işbirliğine açık davranmalarının beklendiği ve paylaşımın gerçekleştiği bir yapıdan ortaya çıktığı belirtilmektedir. Güven, taraflar arasındaki bilgi akışının düzenli sağlandığı ortamlarda gelişir. Farklı çıkarların uzlaştırılması, çatışmaların ortadan kaldırılması ve işbirliğinin artmasındaki rolü nedeniyle sosyal sermayenin temel göstergesi olarak kabul edilmektedir (Öğüt ve Erbil, 2009:21-22).

Güvenin sağlanamaması halinde, düşük güven düzeyine sahip bir toplumda işlemler standartlaşarak geniş alanlara yayılması zorlaşmakta, ekonomik işlemlerin maliyetleri yükselmekte ve bu durum da sermaye piyasalarının gelişmesini ve mali kuruluşların etkin bir şekilde işleyişini engellemektedir (Sargut, 2006:1-13). Sosyal sermayede güven konusunda yapılan çalışmalar arasında en çok kabul gören çalışmalardan birisi olan Ulsaner (2004)'in yaklaşımıdır. Burada güven, genel olarak üç kategoride incelenmektedir. Kişilerin aralarında yapmış oldukları stratejiye dayandırılan stratejik güven, kişilerin birbirleriyle beklentilerine göre şekillenen genelleştirilmiş güven ve kişilerin kurumlarına duydukları güven olarak sınıflandırılmaktadır (Uçar, 2010:40-41). Sonuç olarak, sağlıklı bir sosyal sermayenin oluşabilmesinin ön koşulu olan güven unsuru olmadan sosyal sermayenin gelişmesi mümkün değildir.

2.4.3.2. Sosyal Değerler ve Normlar

Toplumun kendi kültürü içerisinde meydana gelen ve bu yolla toplumdaki düzeni sağlayan, kişilere yol gösteren, doğru ve yanlış, iyi ve kötüyu tayin eden standartlar, kaideler ve fikirlere norm denir. Normlar kişilerin davranışlarını direkt etkileyen genelde yazılı olmayan ve resmi bir yaptırım olmayan beklentiler bütünüdür (Mısırdalı, 2006:100). Putnam (1993) ise normları tanımlarken güven unsurundan faydalanmıştır ve *“bireyin eylemlerinin yerleşik olduğu sosyal normlar ve ağlar sayesinde bireylerin güvenme yeteneğine sahip”* olduğunu altını çizmiştir (Kangal, 2013:47).

Toplumdaki ilişkiler tarafından sağlanan ahlâki yargı ve standartları belirleyen normlar, bireyleri ahlâki eylemlere sevk eden etkili yaptırımlardır. Normlar bu özelliği sayesinde sosyal sermaye literatüründe ayrı bir öneme sahiptir. Normlara atfedilen bu özelliğin temelinde, normların sosyal sermayeyi meydana getiren unsurlardan biri olarak görülmesi şeklindeki düşünce yatmaktadır (Eşki, 2009:37). Sosyal sermayeyi oluşturan bir unsur olarak değerlendirilen normlar, aynı zamanda paylaşılan güven ve karşılıklılık duygusunun da aracısı durumundadır. Bu düşünceye göre normlar, toplum tarafından devam ettirilen resmi ve gayri resmi yerleşmiş ortak davranış kuralları olduğu için aktörlerin gelecekte nasıl hareket edeceklerini belirleyecektir (Reyhanoğlu, 2006:21). Bunun sonucunda da toplumda gelecekte oluşma ihtimali olan belirsizlikler ortadan kalkacak ve sosyal sermayenin merkezinde bulunan güven duygusunun toplumda yerleşmesi sağlanacaktır.

Toplumda yer alan normlar, fırsatçılığı engellemekte, aynı zamanda sözleşmelerin işlem maliyetini de azaltmaktadır. Böylece ekonomik işlemlerden ve diğer bir çok yatırımdan elde edilen kazançların artmasına yardımcı olmaktadır (Özcan, 2011:55).

2.4.3.3. Sosyal Ağlar

Sosyal ağlar, sosyal sermayenin meydana getirilmesinde en temel öge olarak kabul edilmektedir. Sosyal sermaye bireyler arası ilişkilerde bulunur. Sosyal sermaye; kişiler, gruplar, gruplar arası ilişkiler ve kurulan bağlantılarla ilişkilidir. Bireylerin kişilik özelliklerinden, bireysel değerlere kadar birçok faktörün sosyal sermayenin oluşumunda etkili olduğu bilinmektedir. Sosyal ağların özellikleri de bu unsurlar arasında yer alır. Bu özellikleri; ağ yoğunluğu, ağ kurma davranışı, ağ büyüklüğü, ağ farklılığı ve ağ merkezियeti olarak sıralamak mümkündür. Bu özelliklerden birisi olan ağ kurma davranışları; kişilerin iş veya meslek hayatlarında başarılı olmak ve işlerini devam ettirmek amacıyla gerekli olan kişilerle ilişki kurmaları ve bu durumu devam ettirebilmeleri için sergilemiş oldukları davranışları ifade etmektedir. Ağ büyüklüğü ise; ağda bulunan bireylerin sayısını, ağ farklılığı birey ve ilişki kurduğu kişilerin farklı özelliklerini, ağ yoğunluğu kurulan ilişkilerin yakınlık seviyesini ve ağ merkeziyeti kişinin ağ yapısındaki konumunu ifade eder (Özdemir, 2008:85).

Kişiler arasında güvene dayalı kurulan karşılıklı ilişkilerin yarattığı etkiyle yeni insanlara ulaşılması yoluyla farklı bir sosyal etki çevresi yaratılması sosyal ağ olarak tanımlanmaktadır. Köprü kuran sosyal sermaye aracılığıyla uzun süredir görüşmeyen arkadaşların yeniden bir araya gelmesi veya sosyal etkinlikler (konser, tiyatro, yardım kampanyaları v.s.) yoluyla yeni insanlar, grup veya topluluklarla iletişime geçilmesi de sosyal etkileşim olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede sosyal etkileşimin daha geniş çapta bir sosyal ağ oluşturduğu ifade edilebilir (Güngör, 2011:16). Sosyal ağlar, sosyal sermaye literatürünün merkezindeki temalarından birisidir. Sosyal sermayenin tanımı yapılırken hemen hemen bütün tanımlamalarda kişiler arasında yada kişilerle gruplar arasındaki ağlara atıflar yapılmaktadır. Örneğin Bourdieu, Coleman ve Putnam sosyal sermayeyi tanımlarken ağların önemine vurgu yapmaktadırlar. Coleman'a göre sosyal sermaye ağlara katılımın ortaklaşa bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bourdieu'ya göre ise ağlar, sadece sosyal sermayenin ne olduğunun anlaşılmasıyla ilgili değil, aynı zamanda sosyal ağlar istenen sonuçlara ulaşmak için sosyal sermayenin nasıl kullanıldığını açıklamak için bir anahtar

görevini görmektedir. Putnam da sosyal sermayeyi kavramsallaştırırken ağlara önem vermektedir. Çünkü ona göre ağlar, genelleştirilmiş karşılıklılığı kolaylaştıracak ve karşılıklı güven unsurunu güçlendirecektir. Bunun sonucunda da başarılı ağ yapılarında işbirliği ve iletişim kolaylaşacak ve kişilerin ortaklaşa eylemlerde bulunma olasılığı artacaktır (Eşki, 2009:42).

2.4.3.4. Örgütsel Bağlılık

Güven, paylaşılan normlar ve sosyal ağlara dayalı olarak kendisine anlam bulan sosyal sermaye, sahip olduğu öğelerle örgütsel bağlılık sürecini güçlendiren bir nitelik arz eder. Örgütsel bağlılık, söz konusu öğelerle kendisine güç kazanırken, bir kaynak olarak örgütsel süreçlere dönütler vermekle aynı zamanda sosyal sermayenin tüm öğelerine katkı sunan önemli bir olanak haline gelmektedir.

Örgütsel bağlılığın üç temel belirleyicisi vardır. Bunlar;

- Örgütsel amaç ve değerleri içselleştirme, benimseme,
- Örgütün amacına ulaşmasında üst düzey çaba harcama,
- Örgütün bir üyesi olarak kalma konusunda güçlü bir isteğe sahip olma şeklinde sıralayabiliriz.

Örgütsel bağlılığın temel işaretleri olarak üç madde de özetlenen bu özellikler örgütsel bağlılık öğesini, sosyal sermayenin güçlenmesi konusunda önemli bir belirleyici olarak sürece dahil etmeyi olanaklı hale getirir. Ayrıca söz konusu belirleyiciler, ait olma, iletişim, güven ve sosyal ağların gelişmesi konusunda karşılıklı olan bir ilişki ile sosyal sermayenin işlevsel bir hale gelmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Ait olma, bağlılığın oluşmasındaki temel basamaklardan birisi olduğu için, bağlılığı besleyen diğer öğelerin gelişmesine de katkı sunar. Bu açıdan bakıldığında sosyal sermayenin oluşması, kişinin örgütsel aidiyet duygusunun güçlenmesi açısından önemli bir kazanım sağlayacaktır. Ait olma duygusunun eğitim örgütlerinde oldukça önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Benim okulum ve iş arkadaşlarım duygusu kişi ile örgütün kaynaşması sonucunu ortaya çıkaracak ve okulun başarısı ile bireysel başarı arasındaki ilişki kuran öğretmen ve okul yöneticileri kendilerinden beklenen performansın üzerinde, daha fazla enerji ve çaba sarf ederek amaçlara ulaşma da işbirliğini geliştirme ihtiyacı duyacaktır (Ekinci, 2010:73-75)

Ait olma ihtiyacı, bir işte çalışan insanların beraber olması ve arkadaşlarıyla ilişkiler kurmak suretiyle motive edici bir güç olmasından dolayı önemlidir. İnsan ilişkileri, sosyal ağlar, sosyal güvenlik duygusu ve iş çevresi kanalıyla örgüte ait olma duygusunu ortaya çıkarmaktadır (Töremen, 2002:564).

2.4.3.5. Sosyal Etkileşim ve Aktif Katılım

Sosyal sermayenin önemli özelliklerinden birisi de sosyal süreçlere ve grup aktivitelerine aktif olarak katılma ve sosyal sermayeye ait örgütsel yaşamda tanınan olanaklardır. Sosyal sermayeyi ölçme çalışmalarında aktif katılım ve bu kapsamda sosyal sorumluluklara endeksli etkileşim önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal sermayenin belirleyici bir ögesi olarak gönüllü oluşumlara katılım, toplumda daha fazla oy kullanmak, sosyal sorumluluk sahibi olmak gibi genelde vatandaşlık görevlerini kapsayan aktif katılım, örgütsel açıdan kendi sorumluluk alanıyla doğrudan ilişkili olmasa da örgütsel süreçlere katılım, sosyal aktivitelerde etkin şekilde sorumluluk ve görev almayı ifade etmektedir (Ekinci, 2010:70).

Putnam, sosyal etkileşimin, aktif katılımı sağlamak için önemli bir katkı sunduğunu söyleyerek, aslında sosyal etkileşim olanağının olmadığı yapılarda sosyal sermayenin de gelişemeyeceğini ifade etmiştir. Birbiriyle karşılıklı iletişim kuramayan ve dolayısıyla da sosyal etkileşim olanağı bulamayan oluşumlar, hem üyeler arasında bağlantı kuramazlar hem de üyelerinin toplumsal özveri konusunda doğrudan katılımında bulunmasını sağlayamazlar. Putnam'a göre bu yapılar sosyal sermayeyi oluşturmaktan çok, toplumsal katılım ile toplumsal etkileşim arasındaki bağı kopartarak sosyal sermayeyi tüketmektedirler (Field, 2008:138).

Print ve Coleman, sosyal etkileşimin ve aktif katılım seviyesinin düşük olduğu bir topluluğu bölünmüş sosyal yapılar olarak tanımlamakta ve bu tür topluluklarda aşağıdaki olumsuzlukların görülme ihtimalinin oldukça fazla olduğunu öne sürmektedir. Bu olumsuzluklar şunlardır ;

- Düşük güven seviyesi ve dolayısıyla düşük sosyal sermaye,
- Sosyal ağların kalitesiz ve fonksiyonsuz kaldığı daha zayıf sosyal sermaye,
- Topluluğa ait üyelerin daha düşük seviyede yaşama memnuniyetine sahip olmaları ve bireyselliğin hakim olması.

Sosyal sermaye seviyesi ile doğrudan ilişkili olan Print ve Coleman'ın bu üç madde de kısaca özetlediği düşük seviyedeki aktif katılım ve sosyal etkileşimi eğitim, müzik, sanat ve kültürel etkinliklere katılım açısından sosyal sermaye seviyesinin en önemli kapsam ve belirleyicilerinden olan güven düzeyi ile karşılaştırınca aradaki doğrusal ilişki bu konuda oldukça önemli bilgiler vermektedir (Ekinci, 2010:71).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL SERMAYE BAĞLAMINDA KÜTÜPHANE KURUMU

Toplumsal yaşamın ihtiyaçları sonucunda ortaya çıkan kurumlar, toplumun ihtiyaçlarına cevap verirken toplumsal yaşamın da yeniden üretilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Kütüphaneler de toplumsal yaşamın yeniden üretilmesinde katkısı olan kurumlardan bir tanesidir. Toplumların geçirmiş olduğu çeşitli değişimlerden (kültürel, siyasi, ekonomik, teknolojik...) etkilenmelerine rağmen, hizmet sunduğu bireylerin bilgi ve öğrenme ihtiyacını karşılayarak onların toplumsal yaşamı yeniden inşa etmesinde etkin rol oynamakta ve böylece de birer sosyal sermaye kaynağına dönüşmektedirler.

Çalışmamızın bu bölümünde, kütüphanenin tanımı, tarihçesi ve türleri nelerdir gibi soruların cevapları ve sosyal sermaye kütüphane ilişkisi yer almaktadır.

3.1. Kütüphanenin Tanımı ve Önemi

Kütüphane sözcüğü, Farsça ev anlamına gelen “hane” ve Arapça kitaplar anlamına gelen “kütüb” sözcüklerinin birleşmesinden türetilmiş, kütüphane şeklinde söylenen birleşik bir sözcüktür (Işıldak, 1998:21).

Kütüphanenin çok çeşitli tanımları yapılmaktadır. Bunlardan bazıları ; “Kütüphane, kuruluş amaç ve görevine uygun kitap, film, plak vb. gibi her türlü düşünce ve sanat ürününü toplayan, düzenleyen ve genel olarak karşılık gözetmeden ve ayırım yapmadan okurların yararına sunan kurum” olarak tanımlanmaktadır (Yurdadoğ, 1974:41). UNESCO ise kütüphaneyi “adı ne olursa olsun, basılı kitap ve süreli yayınların ya da başka her türden çizgisel, görsel, işitsel, yayınların düzenli koleksiyonları ile okurların bilgi, araştırma, eğitim, dinlenme amaçları için bunların

kullanımlarını sağlayan ve kolaylaştıran elemanlardır'' şeklinde tanımlar (Şahin, 2019:23). Kütüphane, tarih boyunca farklı ortamlarda kayıt altına alınan bilgi ve belgelerin toplanıp belirli kurallar içerisinde düzenlenip korunduğu ve bu bilgi ve belgelerin yeniden insanların hizmetine sunulduğu bilgi merkezleridir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgilerin kayıtlı olduğu ortamlar sahip olduğu özelliklere bağlı olarak yeni isimlerle adlandırılmaya başlamıştır. Kütüphanede insanların hizmetine sunulan basılı ve yazılı kaynaklara ek olarak, mikro formlar, grafik kaynaklar, elektronik kaynaklar ve görsel-işitsel kaynaklar gibi çeşitli materyal türleri de kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Dalkıran, 2013:176).

Kütüphane niçin önemlidir? İnsanlık, her çağda kendi bilgi taşıyıcılarını oluşturarak birikimlerini sonraki kuşaklara aktarmanın kaygısını taşımıştır. Bunun için en önemli şeyin bilgiyi toplayıp korumak olduğunun farkında olan bilim adamlarının, bir kütüphaneci refleksiyle oluşturduğu yapıların, tarihler arası bir bilim köprüsü olduğu gerçeğini yadsımak olası değildir. Kimi çağda taş, kemiğe, kimi çağda mağara duvarlarına, kil tabletlere, parşömene, deriye ve sonrasında kağıda kayıt yapan insanlık şimdilerde elektronik kaynaklara bilgiyi kaydedip gelecek kuşaklara aktarmaya kütüphane ve kütüphaneciler aracılığıyla devam etmektedir. Kütüphaneleri önemli kılan en büyük işlevin sadece geleceğe bilgi aktarması olmayıp, var olan bilgiyi de bilimin hizmetine sunmak için çaba göstermesi olmuştur. Bilimi laboratuvarlar üretse de bilgiyi kullanıma kütüphaneler sunar.

3.2. Kütüphanenin Tarihçesi

İnsanlar yazıyı bulduktan sonra onu yazabilecekleri ve saklayabilecekleri malzemeleri araştırmaya başlamışlardır. İlk çağlarda insanlar yazıyı taşların ve madenlerin üzerlerine yazıyordu. Fakat bu durum çok zor ve zahmetli bir yöntemdi. Sonraları daha hafif malzemeler olan tahta ve kil kullanmaya başladılar. İnsanlar yaşadıkları coğrafyanın yapısına uygun ve çok bulunan malzemeleri tercih ettiler. Örneğin Çinliler ipekten yapılmış malzemeler kullanırken, Mısırlılar ise Nil Nehri kıyısında çokça yetişen bir bitki olan Papirüs üzerine yazmışlardır.

Asya ülkeleri ilk çağlarda tabakalanmış deriyi yazı malzemesi olarak kullanmaktaydı. Anadolu'daki Bergama'da ise koyun derisini cilalayarak parşömen ismi verilen bir malzeme üretilip kullandılar. Derinin kullanılmaya başlaması yazı yazılmasını kolaylaştırdı. Parşömenin esnek ve dayanıklı oluşu ve kolay

taşınabilmesi yaygın olarak kullanılmasının önünü açmıştır. (Alar, 2001:298). İnsanlığın gelişmesi, bilginin işlenmesini ve geleceğe aktarılmasını gerekli kılmıştır. Ayrıca gittikçe artan bilgi taşıyıcıların ve bilimlerin sınıflandırılmasını gerekli kılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak kütüphaneler ve arşivler eğitim kurumlarının birer parçası olarak tarih sahnesine çıkmıştır.

Her bilim dalının bir tarihçesi var ve her bilim bir gereksinimin sonucu olarak keşfedilmiştir. Bilim gelecek nesillere devredilirken, aynen sürdürülme niyetini taşımaz üstüne yeni araştırmaları da koyarak kendi literatürünü oluşturur. Bilimin gelişmesi, öncüllerinden aldığı bilginin işlenmesiyle olur; dolayısıyla bilgi aktarımının merkezi olan kütüphanelerin tarihçesini bilmek, bilimsel çalışmaların geçirdiği aşamaların ayrıntılarına vakıf olmak anlamına gelir. Bu nedenle kısaca da olsa kütüphanenin tarihçesinden söz etmemek olası değildir.

Eski Mısır'da devletin teokratik yapısına bağlı olarak, kütüphaneler genellikle tapınaklarda bulunmaktaydı. Kitapların içerikleri genelde dini törenler, felsefe ve önemli yazışmaları içermekteydi. Kütüphaneler tapınak okulları içinde yer almakta ve rahipler tarafından idare edilmekteydiler (Yıldız, 1985). Kütüphaneler günümüz üniversite kütüphanesine benzer bir şekilde tapınak okullarında yer almaktaydı.

Eski Mısır'da kütüphanecilik aile mesleği olarak babadan oğula geçen bir görev olarak addedilirdi. Onlar 'kitaplar evinin sahibi' ismiyle anılıyorlardı. Mısır'da kurulmuş olan kütüphanelerin zengin koleksiyonları ve gelişmiş bir katalog sistemleri vardı. Bu durum kütüphaneciliğin sistematik olarak ilk defa Mısır'da oluşturulduğunu düşündürmektedir (Alar, 2001:298).

Antik çağın büyük hükümdarlarından biri olan Asurbanipal, bilim, sanat ve din gibi konularda yazılmış tablet ve papirüsleri başkentleri Ninova'ya getirterek dünyanın bilinen ilk kütüphanesini kurmuştur. Asurbanipal'in yazıcıları, onun emri üzerine tapınak kitaplıklarında buldukları her türden metnin aslını ya da kopyasını topladılar. İşgal edilen yerlerden getirilen tabletler de dermeye eklendi. Kimi kaynaklar ortalama 30.000 kadar olduğu söylenen tabletlerin konuları arasında; yazışmalar, senetler, edebiyat ve büyücülükle ilgili eserlerin de yer aldığını söylemektedir. Bunun dışında Asur diliyle ve din ile ilgili eserler de bulunmaktaydı (Yıldız, 1985:14).

Ayrıca bu dünya tarihinin en eski kütüphanesinden günümüze ulaşan eserler, kütüphanenin çok zengin bir koleksiyona sahip olduğunun kanıtıdır. Bu koleksiyonda tarihin en eski destanları (Yaradılış ve Gılgamış), Hammurabi Kanunları ve Binbirgece masallarının ilk örneği olan "Nippur'la Yoksul Adam", büyü ve ayin metinleri, dualar, atasözleri, tarihi olaylar, insan ve hayvanların davranışları, bitkilerin özellikleri, Sümerce, Akadça ve diğer birçok dile ait sözlüklerin var olduğu bilinmektedir.

Birçok bilim alanında olduğu gibi kütüphane ve kütüphanecilik konusunda da Sümerler'in insanlığa öncülük ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Yazıyı ilk kullanan Sümerlerde bilgiler çivi yazısı ile kil tabletlere yazılırdı (Şehsuvaroğlu, 1978:1). Yazılı belgeler bir anlamda yazıldıkları dönemin delilleridir; bunların geleceğe aktarılması o dönemin anlaşılmasına ve bilinir kılınmasına neden olmaları açısından çok büyük önem arz ederler.

Antik çağ toplumlarının çoğunda olduğu gibi Sümerlilerde de tapınaklar önemli bir yer tutmaktaydı ve Sümerlerdeki okullar bu tapınakların içinde yer almaktaydı. Okullara ait bir kütüphane mutlaka vardı. Yapılan arkeolojik kazılarda kütüphanelere ait sayısı on binlere ulaşan tablet bulunmuştur. Uruk'ta yapılan kazılarda 6000 tablet bulunmuştur. Bunların 250 adeti resmi belgelerin dışındaki mevzuları içeriyordu. Bu kütüphanelerde yararlananlar genellikle din ve devlet adamıydı (Atılğan, 2005:94).

Kütüphanelerin hizmet verdiği kesimlerin statüsünün din ve devlet adamlarıyla sınırlı oluşu halkın öteki kesimlerini bir anlamda bilginin dışına itmiş ve onların kazanımlarını sağlayacak bilişsel donanımın eksik kalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte sınırlı çevrede de olsa bilginin doğru işlenmesi ve edinimi Sümer toplumunu "Tarihin başlangıcı" olarak görme haklılığını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan kütüphanelerin tarihsel süreçte sosyal sermaye bakımından bir değişim gösterdiği de rahatlıkla ifade edilebilir.

Hititler kütüphane kurma konusunda Sümerleri örnek almışlardır ve bir çok şehirde kütüphane kurmuşlardır. Başkentleri Hattuşaş' da Hitit Kralı Sublilülliuma tarafından kurulan kütüphanede 200.000 kadar tablet ve her tabletin ucunda sarkan küçük tabletler (etiketler) bulunmaktaydı. Etiketlerde tabletin konusu yer almaktaydı (Şehsuvaroğlu, 1978:2).

Bilim çevreleri modern bilimin Eski Yunan düşünce pratiklerinden doğduğunu söylemektedir. Bu bağlamda İskenderiye’de kurulan kütüphane ve müze bu pratiklerin sonucudur. Kimilerine göre temeli Mısır ve Mezopotamya’da atılmış, bilimin İskenderiye’de gelişmesi, akılcılığın Eski Yunan filozoflarının elinde şekillendiği gerçeğini göz ardı etmemizi olanaksız kılar. Tarih açısından ilk kütüphanelerin Mısır’da ortaya çıktığı bilinmekle beraber, halka yönelik ilk kütüphanelere eski Yunan’da rastlanmaktadır. Gerek barındırmış olduğu dermenin gerekse kütüphanecilik tekniğinin kullanılması ve halka açık olmaları kütüphanelerin öncülerinin Mısır’da değil de eski Yunanda kurulduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Mısır’daki kütüphaneler ya tapınaklarda ya da sarayda bulunduğundan, buraları kullananlar din adamları ya da saray mensuplarıydılar. Ama eski Yunanda durum bunun tam tersiydi. Kütüphaneler herkese açıktı (Alar, 2001:300).

Kütüphanelerin herkese açık olması bilimin özellikle de felsefenin önünü açmış ve halkın demokrasi kültürünü sahiplenmesine neden olmuştur. Günümüze kadar ulaşan Klasik Yunan Felsefesi filozoflarının eserleri kütüphanelerin toplumun her kesimine hitap etmesinin bir ürünüdür.

İskenderiye Kütüphanesi, tarihin hem yüz akı hem de yok ediliş şekliyle kara lekesi diyebileceğimiz önemli bilgi merkezlerinden biridir. İ.Ö. III. Yüzyıl başlarında II. Ptolemeus tarafından kurulmuştur. Kütüphaneciler, İskenderiye'nin kültürel yaşamının önderleri arasından seçilir ve krala sadece okumaya ilişkin değil her konuda danışmanlık yaparlardı. Bu kütüphanedeki kitaplar papirüs tomarları şeklindeydiler (Ötüken, 1947:14). Kütüphane, matematik, doğa bilimleri, biyoloji, astronomi, tıp, fizik, filoloji gibi çok geniş bir koleksiyona sahip idi. Kütüphane birkaç kez tahrip edilmiş ama en büyük zararı Sezar’ın Mısır seferi sırasında şehri kuşatma altına alıp yağmalatması ve yakmasıyla almıştır. (Yıldız, 1985:81).

Bergama Kütüphanesi, İskenderiye Kütüphanesi’nden sonra Attalos hanedanlığı tarafından bugünkü Bergama kentinde II. Attalos tarafından kurulmuştur. Bergama Kütüphanesi çalışanlarının aynı zamanda bilim adamı olması ve 200.000 rulo metnin toplanması oluşturulan kütüphanenin İskenderiye Kütüphanesi ile rekabet edebilmesine olanak vermiştir.

İ.Ö. 133 yılında Bergama'nın Romalıların eline geçmesiyle kütüphanenin önemi azalmaya başlamış ve içinde bulunan kitaplar Marcus Antonius tarafından Kleopatra' ya hediye edilmiştir (Ötüken, 1947:16).

Savaşçı özellikleriyle tanınan Romalılar, savaşlarda yendikleri ülkelerin mallarını kendi ülkelerine getiriyorlardı. Bu ganimetlerin içinde kitaplarda bulunmaktaydı. Romalılarda kütüphane olayı bu şekilde ortaya çıkmış ve özellikle Yunanlılardan getirdikleri kitaplar ile kendi kütüphanelerini kurmuşlardır. Bu sebeple Roma kütüphaneleri Yunan kütüphanelerine benzemektedirler. Roma'da halka açık ilk kütüphane (İ.Ö. 39) yılında Libertas tapınağında kurulan kütüphanedir. Umumi kütüphaneler dışında Roma da özel kütüphanelerde bulunmaktaydı. Bunlardan bazıları, Cicero'nun, Virjil'in, Varro'nun kütüphaneleridir (Alar, 2001:301).

Antik çağın en büyük 3. Kütüphanesi olan Celsus Kütüphanesi, Efes Antik Kenti'nin günümüze ulaşmış en önemli yapılarından olup etkileyici bir mimariye sahiptir. Kütüphane koleksiyonunun yaklaşık 12 bin ile 15 bin arasında parşömen rulosundan oluştuğu tahmin ediliyor. Güçlü bir Roma senatörü ve bir kitap kurdu olan Tiberius Celsus Polemeanus anısına oğlu Gaius Julius Aquila tarafından yaptırılmıştır. Kütüphane 1904 yılında İzmir de yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır (Ötüken, 2001'den akt. Alar, 2001:301).

Türklerde ilk kütüphane örneğine Uygurlarda rastlanmaktadır. Halka açık kütüphanelerin bulunduğu Uygurlardan kalan 30.000 cilt kitap Batılılarca yürütülen kazı çalışmaları sırasında yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış ve Berlin Devlet Kütüphanesi'ne götürülmüştür. Türkler İslamiyeti seçtikten sonra çok sayıda içinde kütüphanelerin de bulunduğu medreseler açmışlardır. Ayrıca Türk Hanedan mensupları kendi saraylarında da kütüphaneler kurmuşlardır. Bunların en önemlilerinden birisi de Gazneli Mahmud'un saray kütüphanesidir (Cunbur, 1963:105).

Selçuklular zamanında Anadolu'da çok sayıda medrese açılmış ve bu medreselerde öğrencilerin ve hocaların faydalanacağı kütüphaneler kurulmuştur. Büyük Selçuklular zamanının en meşhur kütüphaneleri, Sultan Alparslan'ın veziri Nizamülmülk tarafından kendi adına kurdurmuş olduğu Bağdat ve Nişabur'da ki Nizamiye Medreselerinin içindeki kütüphanelerdir. Ayrıca bu kütüphanelerin

haricinde Merv şehrinde 10 tane kütüphane kurulmuştur. Bunlardan ikisi Ulu Cami içerisinde faaliyet göstermekte ve koleksiyonunda 12 bin cilt eserin bulunduğu bilinmektedir (Cunbur, 1963:108).

Osmanlılarda kütüphaneler ilk olarak medreselerde kurulmuştur. Selçuklularda olduğu gibi bu kütüphanelerde genelde medresede eğitim gören öğrenciler ve hocalar faydalanıyordu.

İlk medreseyi Orhan Bey (1332) İznik'te açmış ve devamında Bursa'da ikinci medrese açılmıştır. Bu medreselerdeki kütüphanede bulunan kitapların çoğu Arapça idi. Konular genellikle fıkıh, kelam, mantık ile ilgiliydi (Alar, 2001:305).

Osmanlıda kütüphaneler en parlak dönemini Fatih zamanında yaşamıştır. Fatih devri kütüphanelerini üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunları ;

- Fatih Sultan Mehmed' in özel kütüphaneleri
- Halkın faydalanması için açılan kütüphaneler
- Devlet adamları ve bilim adamlarının şahsi kütüphaneleri olarak sınıflayabiliriz (Cunbur, 1957:2).

Osmanlılarda yaygın olan diğer kütüphane türü de cami kütüphaneleridir. Caminin kurucuları tarafından, camiye gelenlerin okuması için dolaplara kitaplar konulmuştur. Bu kitapların konuları da genellikle fıkıh, akaid, hadis ve dini ilimlerin yanı sıra edebi, tarihi, tıbbi metinlerde bulunmaktaydı. Bunların dışında bir de tekke kütüphaneleri vardı. Dini ve edebi eserlerin yer aldığı bu kütüphanelerden dergaha mensup kişiler faydalanmaktaydı. Ayrıca bu kütüphanelerin dışında türbe ve hastane kütüphaneleri ve özel kütüphaneler de bulunmaktaydı. Osmanlı döneminde en önemli kütüphaneler, bağımsız binalarda kurulan ve gerek yönetmelikleri, gerek çalışanları ve gerekse de zengin koleksiyonları ile günümüz kütüphanelerine benzeyen halk kütüphaneleridir. Bunlardan bazıları, Atıf Efendi, Şehit Ali Paşa, Köprülü ve Damat İbrahim Paşa Kütüphaneleri'dir (Cunbur, 1963:113-116).

Kütüphanenin tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen, modern anlamda kütüphanecilik mesleği 1876 da Melvil Dewey tarafından başlatılmıştır. Kendi adını verdiği Dewey 10'lu sınıflama sistemini bulmuş ve bunu kütüphanelerde uygulamıştır. Bu tarihten itibaren dünyanın çeşitli yerlerinde bu mesleği öğreten

kütüphanecilik okulları açılmış ve her yeni gelişmeyi de içine alarak bugünkü konumuna gelmiştir.

Kütüphanelerin tarihsel sürecini incelediğimizde karşımıza şöyle bir durum çıkmaktadır; ilk zamanlarda kütüphaneler genellikle tapınaklarda, saraylarda ve medreselerde açılmıştır. Kullanıcıları ise din ve devlet adamları, padişahlar, krallar olmuştur. Zamanla halkında faydalanabileceği kütüphanelerin açılmasıyla birlikte bilgi hızlı bir şekilde yayılmış, insanlar kütüphaneleri kullanmaya başlamışlar ve insanlar arasındaki sosyal etkileşim de artmaya başlamıştır.

3.3. Kütüphane Türleri ve İşlevleri

Kuruluş amaçları farklı olsa da esas amacı bilgiyi toplamak, düzenlemek, korumak ve kullanıcıya sunmak olan kütüphaneler türlerine göre beş ana gruba ayrılmaktadır. Bunlar; milli kütüphaneler, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve üniversite kütüphaneleridir.

3.3.1. Milli Kütüphaneler

Milli kütüphane, toplumların ulusal hafızasını gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla ülkede yayınlanan tüm yayınların ve yurt dışında o ülke ile ilgili çıkan yayınların birer nüshasının bulunduğu kütüphane türüdür. Milli kütüphaneler bilgi toplumunun oluşması için diğer kütüphanelere öncülük ederek çalışmalar yürütürler.

Milli kütüphaneler ülkelerin başkentlerinde yer almaktadır. Milli kütüphaneler aynı zamanda birer ihtisas kütüphanesidir. İhtisas kütüphanesi olmasından dolayı toplumun her kesimine değil belirli kesimlerine (lisans öğrencileri ve kamu kurum personeli) hizmet vermektedir.

3.3.2. Halk Kütüphaneleri

Halk kütüphaneleri, çocuklar da dahil olmak üzere her yaş grubundan kişilerin gidebileceği, herkesin kendisine göre kitapları, görsel - işitsel materyalleri bulabileceği ve ücretsiz olarak faydalanabileceği mekanlardır.

Halk kütüphaneleri, kullanıcılar arasında hiçbir ayırım gözetmeden, içerisinde bulunduğu bölgenin her türlü bilgi ihtiyacını karşılayan, güncel bilgi kaynaklarını takip ederek hiçbir ücret talep etmeden kullanıma sunan, vermiş olduğu hizmetlerde sürdürülebilir bir yapıya sahip olan bilgi merkezleridir (Konya, 2017:26).

3.3.3. Okul Kütüphaneleri

Okul kütüphaneleri, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim veren kurumlarda eğitim politikasının amacına uygun olarak öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak ve kütüphaneyi nasıl kullanacağını öğretmek amacıyla kurulan kütüphanelerdir.

Öğretmen ve öğrencilere eğitici, öğretici ve yardımcı ders kitaplarını sağlamakla görevli olan kütüphane türüdür (Işıldak, 1998:73).

3.3.4. Özel Kütüphaneler

Özel kütüphaneler, diğer kütüphane türlerine göre sayıca çok olmalarına rağmen fazla bilinmemektedir. Bu kütüphane türü diğerlerine göre verilen hizmet açısından, sahip olduğu koleksiyonun içeriği açısından, kullanıcı özellikleri ve mekan olarak küçük olmaları sebebiyle farklılık göstermektedirler.

Bu kütüphaneler, belirli araştırmacılara, herhangi bir konu hakkında özel çalışma yapanlara hizmet vermektedirler. Bu kütüphanelerde bulunan koleksiyonlar da değişiklik göstermektedir. Kamu, özel, vakıf kurumlarının oluşturacağı özel kütüphaneler, daha çok ihtisas kütüphaneleri olarak düzenlenen, belirli bir kesimin giriş yapabildiği kütüphanelerdir (Konya, 2010:91).

3.3.5. Üniversite Kütüphaneleri

Bilimsel araştırma yapılan kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Üniversiteler toplumsal gelişmenin temel taşlarını oluşturan kurumlardır. Bilimsel bilgiyi üreten kurumların öncüsü olan üniversiteler, araştırma faaliyetlerini gerçekleştirirken ihtiyaç duyduğu bilgiyi en hızlı ve kolay bir şekilde elde edecekleri yerler üniversitelerin kütüphaneleridir. Üniversitenin başarısını belirleyen ve bilinirliğini arttıran en önemli etken üniversitelerin kalbi diyebileceğimiz kütüphanelerdir.

Üniversite kütüphaneleri, üniversite içerisinde verilen eğitim öğretimi ve yapılan bilimsel araştırma faaliyetlerini desteklemek için üniversitenin amaç ve hedeflerini göz önünde bulundurarak her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen, çağdaş kütüphanecilik anlayışıyla bu kaynaklardan yararlanılmasını sağlayan kurumlardır (Raviş, 2019:5).

3.4. Kütüphane Kullanım Pratikleri

İnsanların araştırma yapabilmesi ve bilgi üretebilmesi için çeşitli kaynaklara ve bu kaynakları sağlayacak kurumlara ihtiyacı vardır. Kütüphaneler insanların bu ihtiyacını gideren kurumların başında gelmektedir.

Bir ülkenin kalkınmasında okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları önemli etkileri olan öğelerdir. Okuyan, kütüphane kullanan kişiler daha sağlıklı, akılcı bir karaktere sahip olur ve bu kişilerden oluşan toplumlar daha güçlü toplum olurlar (Yılmaz, 2000:282). Tarafsız ve eleştirel düşünebilen, sorgulayan kişilerin gelişimi için okuma ve kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırmak, eğitim sisteminin öncelikli görevleri arasında bulunmalıdır.

Çocuk Vakfı (2006)'nın yayınlamış olduğu raporda kütüphane kullanımı konusunda Türkiye'de nüfusun %40'ı hayatı boyunca kütüphaneye gitmediği, %31'inin birkaç kez gittiği, kitap okuma amacıyla gidenlerin oranının %8 olduğu, çocuk ve gençlik kütüphanelerinin yeni yayınlardan mahrum olduğu, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin faydalanabileceği kütüphanelerin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Büyükşehir merkezlerindeki ilköğretim öğrencileri genellikle kütüphaneyi ödev amaçlı (%74,8), çok az bir kısmının da (%25,2) kitap okumak amaçlı kütüphaneyi kullandıkları görülmüştür (Sevmez ve Yıldız, 2011).

Alar (1997), yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım sıklıklarını etkileyen değişkenleri incelemiş ve çalışmanın sonunda sosyo-ekonomik etkenlerin kütüphane kullanımını etkilemediğini, buna karşılık akademik başarısını yükseltme, kariyer yapmayı düşünme, araştırma ve ödevlerde doğrudan eğitimle ilişkili değişkenlerde önemli ilişkilerin olduğunu tespit etmiştir. Buna benzer bir çalışma Bınarbaşı (2006) tarafından yapılmıştır. Bınarbaşı (2006)'nın çalışmasında üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım düzeyi saptanmaya çalışılmış ve yapılan çalışmanın sonucunda öğrencilerin kütüphaneyi aktif olarak kullandıkları görülmüştür. Kurulgan ve Çekerol (2008)'un üniversite öğrencilerinin üniversite kütüphanesini kullanma ve okuma alışkanlığı üzerine yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin kütüphaneyi kullanma ve okuma alışkanlıklarının yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerin akademik başarıları ve kütüphane kullanma sıklıklarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmalara benzer bir çalışmayı Yılmaz (2002),

ilköğretim öğretmenlerine yönelik olarak yapmıştır. Öğretmenlerin halk kütüphanesini kullanma alışkanlıkları üzerine yapılan çalışmanın sonucunda, öğretmenlerin kütüphaneyi kullanma alışkanlığının yok denecek kadar az olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedenleri arasında ise; eğitim sisteminin öğretmenleri yeterince kütüphaneyi kullanmaya yönlentmemesi, öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında bu konunun önemi ve öğrencilere nasıl kazandırılacağı hakkında bilgilendirilmemesi ve öğretmenlerin lisans öğrenimi boyunca kütüphaneyi çok fazla kullanmamasını belirtmiştir. Teklemariam (2019) öğrencilerin akademik performansına kütüphane kaynaklarının kullanımının etkisini araştırdığı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır; kütüphane kaynaklarının kullanımı ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kütüphane kaynaklarından faydalananlar, faydalanmayanlara göre daha iyi performans göstermektedirler.

Yurt dışında yapılan çalışmaları incelediğimizde ise; Gunasekera (2011)'nın üniversite kütüphanelerinde öğrencilerin mevcut kaynaklar, bilgi ve hizmetler hakkındaki memnuniyetleri ve ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik olarak yaptığı çalışmasında öğrencilerin kütüphanenin kaynak ve hizmetlerini tam olarak kullanmasa bile bu hizmetlerden ve kaynaklardan memnun olduğunu ortaya koymuştur. Khan ve Zaidi (2011) ise araştırmasında kütüphane kaynakları, hizmet ve imkânların yeterliliği ile ilgili üniversite hocaları ve öğrencilerin görüşlerini incelemiştir. Yapmış olduğu bu çalışmasının sonucunda bütün kullanıcıların memnuniyet ölçüsünün iyi düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Teoh ve Tan (2011)'in yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım alışkanlıklarını etkileyen unsurları incelemiştir. Çalışmanın sonunda, öğrencilerin kütüphane kullanım alışkanlıklarının sınıf düzeyine göre değişiklik gösterdiği, cinsiyet, anne baba eğitimi, çalışma alanı gibi değişkenlerin bu kütüphane kullanım alışkanlığını etkilemediğini ortaya koymuşlardır.

3.5. Sosyal Sermaye ve Kütüphane İlişkisi

İnsanlar toplum içindeki mevcut pozisyonlarını koruyabilmek için sürekli rekabet halindedirler. Bu sebepten dolayı kişinin rekabetçi ortamda ayakta kalabilmesi, gereksinim duyduğu bilgiyi sağlamasına bağlıdır. Kütüphaneler ekonomik ve entelektüel sermayenin gelişmesine katkı sunan bir sosyal sermaye unsurudur (Bourdieu, 1986).

Karadeniz ve Yılmaz (2015:191)'a göre kütüphaneler, toplumsal yapı içerisinde genel güven oluşumunu kişinin gereksinim duyduğu doğru bilginin sağlanması bağlamında destekleyerek sosyal sermayeye katkı sunar. Kütüphane hizmetlerinin kullanıcının bilgi gereksinimini doğru ve anında karşılaması ve bu ihtiyaçların karşılanma yönteminin devamlılık göstermesi, kullanıcının dolayısıyla da toplumun kütüphanelere olan güvenini etkileyecektir. Kullanıcıya sunulan bilginin kalitesi ile toplumun kütüphanelerden beklentisi arasında olumlu yönde bir fark oluşuyorsa, başka bir deyişle kütüphane kendisinden beklenen hizmetleri, beklentiye denk bir şekilde karşılıyorsa insanların kütüphaneye, dolayısıyla da toplumun hizmetindeki bir kuruma güveni tesis edilmiş olur. Bu şekilde söz konusu kurumlar toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hizmet sunarak birer sosyal sermaye kaynağına dönüşmüş olurlar. Kranich (2001) ise insanların özellikle 11 Eylül saldırısından sonra güvenli toplanma yerlerine çok fazla ihtiyacın olduğunu söylemekte ve kütüphanelerin her yaş grubundaki insanların ilgi ve endişelerini paylaşabileceği, diğer insanlarla bağlantı kurabileceği, sivil katılım için gerekli olan bilgileri bulabileceği yerler olduğunu söylemektedir.

Kütüphaneler, bilgi hizmetlerine ücretsiz olarak erişim sağladıkları, bütün kullanıcılara eşit davrandıkları ve herkesin kullanabileceği bir buluşma yeri olmalarından dolayı güven ve sosyal sermaye üreticisi olarak tanımlanır (Varheim, 2007).

Kütüphaneler, insanların ihtiyaç duymuş oldukları bilgiyi elde etmek için diğer insanlarla iletişim halinde oldukları mekânlardır (Johnson, 2010:151). Şan ve Şimşek (2011), günümüzde gelişen teknoloji ve bir anlamda yaşanan sanallık bireyi yalnızlaştırmaya ve sorunun tespitinde bile eksik kalmaya mecbur bırakmıştır. Bu durumdan çıkışın kişiler arası ilişkiyi yeniden canlandırmaya bağlı oluşuna dikkat çekmekte. Yaşadığımız çağın, topluma yabancılaştırdığı bireyin karşılaşmış olduğu açmaz ve sorunlara karşı, topluluk olma bilincinin, birlikte hareket etme ve empati kurmanın önemsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Günümüzde kişiler arası resmi veya gayri resmi iletişimi destekleyen merkezler haline gelen kütüphaneler, bir anlamda bireyin toplumsal hayatın içerisinde yer almasına olanak verir. Kişilerin sosyalleşmesi elbette sosyal sermayeye de katkı sunmaktadır. Kranich (2001), insanların rahat bir şekilde fikirlerini ifade edebileceği, kaygılarını dile getirebileceği sivil ortaklıklara gereksinim olduğunu söylemektedir. Preer (2001) ise

kütüphanelerin, insanların karşılaştığı sorunları çözmesine yardımcı olacak bilgiyi sağlayan en iyi kuruluş olduğunu ifade etmektedir.

Gençlerin kendisini topluma ait hissetme ve ona entegre olma isteği sadece okul ve aile ile sınırlı kalmamalı ve aslında hep var olan alternatif kurumlara da işlerlik kazandırılmalıdır. Bu durumda halk kütüphaneleri ve düzenlediği etkinlik ve aktiviteler kişilerin gereksinimlerine çeşitli ve önemli katkılar sunmaktadır. Dolayısıyla kütüphanelerin sosyal sermayeye yapmış olduğu katkıların bir başka yolu da kişilere, birbiriyle tanışmak, sosyalleşmek ve dinlenmek için çeşitli alanlar sunmaktır. Çünkü giderek birbirinden kopan, ötekileşen, insanların başkalarıyla etkileşim içinde olduğu ve birliktelik duygusunun yeniden kazanılması için gerekli alanlar daha değerli hale gelmektedir (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:193). Kütüphanede yapılan kültürel etkinlikler bireyin sosyalleşmesini ve diğer bireyler ile etkileşimini güçlü kılmaktadır. Birbiriyle etkileşime giren bireylerin toplumsal güven düzeyleri de bu durumdan olumlu etkilenir. Böylece kütüphane sayesinde oluşan bu küçük ilişkiler toplumsal düzeyde sosyal sermayeye olumlu katkılar sunmaktadır.

Kütüphaneler, vatandaşların tartışmalı konularda farklı görüşler bulabileceği, mevcut düşünceye muhalefet edebileceği mekânlardır (Kranich, 2001:41). Düşünce özgürlüğü kavramındaki “düşünme edinme” ya da “fikri erişim” kurum olarak kütüphaneyi ve düşünce özgürlüğünü birleştiren en önemli noktadır. Kütüphane, düşüncenin sürekliliğini sağlayan yazılı ve görsel-işitsel materyalleri kayıt altına alıp düzenleyerek kullanıcının hizmetine sunar. Yani düşünce ürünleriyle bunlara ihtiyaç duyanları bir araya getirir. Bu nedenle, düşüncenin oluşması, ortaya çıkması ve edinilmesi kütüphane ile ayrı bir anlam kazanır (Kızıllan, 1994:14). Kütüphaneler, kullanıcıyla bilgiyi buluşturur, bilgiyi saklamaz ve sansürlemez. Kurum olarak kütüphanelerin en büyük amacı düşünce özgürlüğünü savunmak, bireylerin bilgi edinme hakkına saygılı olmak ve bu hizmete gereksinim duyan kişiler arasında dil, din, etnik köken gibi hiçbir ayırım yapmayan demokratik kuruluşlar olduklarından dolayı verdikleri hizmetler vasıtasıyla toplumun sosyal sermayesinin gelişmesine katkı sunarlar (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:195).

Aile sosyal sermayenin en önemli unsurudur (Aydemir ve Tecim, 2012:47). Özellikle çocuk kütüphaneleri, ana-baba çocuk ilişkisi ve birlikte zaman geçirme olanağı vererek aile içi iletişimin gelişmesine katkı sunarlar. Yalnız başına

gidemeyen ve kütüphanenin olanaklarından faydalanamayan çocuklar ebeveynlerinin desteğiyle bu gereksinimlerini karşılarlar. Bu durum da çocukların ebeveynleriyle kurmuş oldukları iletişimi güçlendirmektedir. Ayrıca ebeveynler çocuklarını kütüphaneye götürdükleri zaman çocukların okuma etkinliklerine katılabilir ve böylece ailenin iştirakiyle arkadaşlık grupları kurulabilir. Bunun sonucunda kütüphaneler, hem çocuk-ana baba ilişkisine katkı sunar hem de oluşturulan yeni arkadaş grupları vasıtasıyla bireyler arası iletişime imkân vererek sosyal sermaye oluşumunu destekler (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:194).

Günümüz dünyasının baş döndüren teknolojisi, her anlamda insanı daha fazla öğrenmeye, öğrendiklerini pratik hayatın hizmetine sunmaya zorunlu kılmıştır. Bilim dünyasının yaşadığı gelişim ve artan bilimsel disiplinler; bunların derlenip toplanarak bir arada bulunmasını zorunlu hale getirmiş ve gerek akademik gerekse de vatandaş açısından bilgi işlenerek kolay ulaşılır hale getirilmiştir. Bütün bunların yapıldığı yerler olan kütüphaneler de, bilimin parçası olmak yerine bizzat bilimin dallarından birisi olarak iltifat görmeye başlamıştır. Çoğu yerde ismi bile bilgiyle eşleştirilen kütüphanelerin yeni tanımı Belge ve Bilgi Bilim değiştirilmiş ve bu tanım yavaş yavaş yerleşmeye başlamıştır. İnsanların yönetmeden tutunda, iş hayatında karar almak için gerekli olan bilgilere kadar her şeyi bulabilecekleri yerin kütüphaneler olduğunu artık biliyorlar. Zaman zaman bilgi merkezlerinin düzenlediği aktiviteler ya da etkinlikler, hatta kütüphane bünyesinde kurulan kulüpler insanların sivil toplum örgütleri ile ilişkilerini koordine edebilmelerini ve sosyal yaşamın içinde doğrudan yer alarak bireysel yeteneklerini paylaşma olanağı tanırlar. Başka bir deyişle kütüphaneler, sivil katılımı teşvik ederek sosyal sermayeyi inşa ederler. Kütüphaneler olağanüstü zamanlarda sivil hayata katkı sağlamaktadırlar.

11 Eylül saldırılarında Amerikan kütüphaneleri, insanlara haber ve çeşitli bilgi kaynakları sağlamışlardır. İnsanları yaşanan şoktan çıkarabilmek için üniversite kütüphaneleri de dahil olmak üzere bütün kütüphaneleri halka açmışlar; web sayfalarında insanlara olağanüstü durumlarda destek olmuşlardır (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:195).

Buna benzer bir örnek ise ülkemizde olmuştur. Dünyayı etkileyen Koronavirüs Covid-19 salgınında, başta Kültür Bakanlığı olmak üzere birçok devlet ve özel üniversite kütüphaneleri koleksiyonlarını web üzerinden ücretsiz erişime

açmıştır. Böylece salgın nedeniyle evlerinden dışarı çıkamayan insanlara kitap ve kütüphane hizmetini web üzerinden sunmuşlardır.

Eğitimin en azından okul kadar önemli bir parçası olan kütüphaneler, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan en özel kurumlardır. İlköğretimde okul kütüphaneleri, yükseköğretimde üniversite kütüphaneleri ve hayat boyu öğretimin desteklediği halk kütüphaneleri eşitliğin ve demokratik geleneklerin özümseme ve yaşatıldığı yerlerdir.

Genelde devlet tarafından vatandaşlara sağlanan eğitimin dışında kütüphaneler, yetişkinleri hedef alan eğitim programları ve toplumsal varsılığa doğrudan katkı veren ek hizmetler sunmaktadır (Goulding, 2004:4-5). Varsılığa ancak eğitilmiş bir toplumla ulaşmak mümkündür. Eğitimin en önemli unsuru olan kütüphaneler kişilerin her anlamda eğitimini desteklerler. Böylece o toplumdaki sosyo-ekonomik kalitenin artmasına katkı sunar. Bu katkı da o toplumdaki sosyal sermaye düzeyini olumlu yönde etkiler (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:197).

Güven unsurunun hakim olduğu topluluklarda sermaye, emek ve zaman kaybına neden olan birçok işten tasarruf sağlanmaktadır. Ayrıca yolsuzlukların ve bürokratik işlemlerin azalması, toplumda üretkenliği arttırmaktadır (Karagül ve Masca, 2005:41). Bu açıdan baktığımızda kütüphaneler, kişilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin sağlanmasında inisiyatif alarak ve bu doğrultuda hizmetler üreterek bürokratik işlemlerin azalması yönünde katkı sunabilir ve dolayısıyla sosyal sermaye oluşumuna katkıda bulunabilirler (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:197).

Bilgisayar teknolojilerinin günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olması ve kullanıldığı yerlerde önemli ölçüde iş yükünü kaldırması ve Otomasyon Programlarına yapılan tanımlar sayesinde bürokratik işlemlerin hem hızlanması hem de azalması sonucunu doğurmuştur. Özellikle kütüphaneler için yazılan programların ya bizzat kütüphaneciler tarafından yazılması ya da danışman olarak yazılımın üretilmesi esnasında etkin görev alması bürokratik işlemlerin yanı sıra başka işlerin de hızlanmasına neden olmuştur. Güven unsurunun hakim olduğu topluluklarda sermaye, emek ve zaman kaybına neden olan birçok işten tasarruf sağlanmaktadır. Yolsuzluk ve bürokratik işlemler azaldıkça toplumda üretkenlik arttırmaktadır (Karagül ve Masca, 2005:41). Bu bakış açısıyla kütüphaneler, kişilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin sağlanmasında inisiyatif alıp, hizmet üreterek bürokratik işlemleri

azaltır ve dolayısıyla sosyal sermaye oluşumuna da katkıda bulunabilirler. (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:197).

Ekonomik zenginlik ile sermaye arasında inkar edilemez bir ilişki vardır. Sosyal sermaye ekonominin unsurlarından birisidir. Ekonomik büyüme için sadece sermayenin yetmediği, bunun dengeli dağılımı ve genişlemesi için gerekli olan toplumsal bağlamın önemli olduğu vurgusu sosyal sermayenin önemini vurgulamaktadır (Özbay, 2014). Yeni ekonomi anlayışı, modern teknolojilerin ve bilgi sistemlerinin etkin kullanım esaslarına dayalı olarak gelişimini sürdürür. Daha çok makinelerin kullanıldığı, insan gücünün neredeyse yarı yarıya azaltıldığı işletmelerde güven unsuruna dayalı iş, ilişki ve iletişim süreçleri değer yaratan unsurlar olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca kapitalist sistemin rekabetçi ve performansa dayalı çalışma sistemi her bireyi, çarkın bir dişlisi olmaktan çıkarmıştır. Doğal olarak üretimin her aşamasında yer alan insan bizzat çarkın kendisi olmak zorunda kalmış ve yapmış olduğu işi kaybetmemek adına en güncel bilgiye sahip olma zorunluluğuna mahkum etmiştir. Birey, edindiği bilgiyi iş, patron çalışan ilişkisi ve iletişim süreçlerine taşıyarak sistemin tamamını kullanılabilir hale getirecektir, bu sebepten dolayı ona bu fırsat verilmelidir (Gürdal, 2004:65). İşte kütüphaneler, üretimin önemli unsurlarından olan nitelikli insan gücü için bilgi edinme sürecini desteklemektedir. Çağımızın ekonomik sistemleri artık bilgi ağırlıklı üretim sistemleriyle şekillenmektedir. Bilgiyi insanlığın hizmetine sunan kütüphaneler de işletmelerin kârına doğrudan katkı sağlarlar. Kütüphaneler bir anlamda bilgi ekonomisi üzerinden sosyal sermayeye katkı sağlarlar (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:196).

Kütüphaneler yapısı gereği her kültürden ve her sosyal çevreden kullanıcılar ile etkileşim halindedir. Zaman içerisinde çalışan ve kütüphaneyi kullanan insanlar arasında sadece materyal alışverişi değil kişisel bilgi paylaşımı da ön plana çıkmaya başlar. Bu da kaynaklara ulaşımında sadece maddi yardım boyutuyla değil aynı zamanda duygusal yardım boyutuyla da bir insani bağlantı sağlar (Johnson, 2012:61). Böylesi bir etkileşim sosyal sermayenin önemli bir kaynağı olarak göze çarpar. Halk kütüphanelerinin kullanıcıları ve kütüphane çalışanları arasında yoğun bir şekilde gerçekleşen iletişim sosyal sermaye edinimine katkı sağlar. Özellikle olanakların sınırlı olduğu bölgelerdeki halk kütüphanelerinde çalışan şahıslar, o çevredeki çocukların istikbale yönelik bakış açılarını iyi yönde etkileyebilir. Bu da

hem bağlayıcı, hem birleştirici hem de köprü kuran sosyal sermaye çeşitlerini kapsayan bir örneğe dönüşebilmektedir (Karadeniz ve Yılmaz, 2015:194).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan çalışmanın amaç ve önemi, evren ve örnekleme, kapsamı ve kısıtları, araştırma soruları, kullanılan ölçekler, soru formu, verilerin analizine ilişkin bilgiler ve kullanılan testler ele alınmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapmış olduğumuz bu çalışmayla üniversite öğrencilerinin sosyal sermayesi ile kütüphane kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Yapılan literatür araştırmasında sosyal sermayeye yönelik yapılan çalışmaların genellikle eğitim, ekonomi, sosyoloji gibi alanlarda yapıldığı, öğrencilerin kütüphane kullanım özellikleriyle sosyal sermaye kazanımları arasındaki ilişkiyi anlatan bir çalışmanın ise mevcut olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla kütüphaneyi kullanan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye kazanımlarına yönelik yapılacak olan bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sunması düşünülmektedir.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bilimsel çalışmalarda amaca uygun bilgiler kullanmak, bu bilgiler ışığında belirli neticelere varmak ve bu neticeleri çalışma kapsamı içerisinde genellemek esas amaçtır. Yapılan bir çalışmada sonuçların genellendiği, araştırmanın kapsamı içinde yer alan müşterek özelliklere sahip birimler bütünü evren (ana kütle, yığın) olarak tanımlanır. Evreni meydana getiren bu birimler, araştırmanın kapsamına giren olay, olgu ya da varlıklardan oluşmaktadır. Araştırmanın evrenini saptamak, verilerin nerelerden elde edileceğini ve araştırmanın sonunda yapılacak genellemelerin kimleri veya neleri kapsayacağını belirlemek anlamını taşımaktadır (Ural ve Kılıç, 2005:27).

Bir araştırmada evrenin bütünü üzerinde çalışmak yerine, onu temsil edecek örneklemler üzerinde çalışmak araştırmacılara büyük kolaylık sunmaktadır. Örneklemler, araştırma evreni içinde yapılan çalışmanın amacına uygun herhangi bir yöntemle seçilen ve evreni temsil etme özelliğine sahip birimler veya ögeler kümesi şeklinde tanımlanmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005:29). Bu araştırmada olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle evrenden kesit alınmıştır. Bu yöntemde evreni oluşturan her katılımcının eşit temsil edilme olasılığı vardır (Ural ve Kılıç, 2005:32). %95 güvenilirlik düzeyinde evreni temsil edecek örneklemler sayısı 380 olarak hesaplanmıştır (Ural ve Kılıç, 2005:43).

Araştırmanın evrenini Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesi'ni kullanan öğrenciler (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) oluşturmaktadır. Rastgele seçim yöntemi ile belirlenen 700 öğrenciden yapılandırılmış soru formu ile veri toplanmıştır. Gaziantep Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı 2019 faaliyet raporu verilerine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi'ne kayıtlı öğrenci sayısı 40.700'dür. Bu kapsamda kütüphaneyi kullanan 700 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu anketler evrenin örneklemler tarafından temsili için konu hakkında önceden bilgilendirilen kişilere dağıtılmıştır.

4.3. Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları

Araştırma kapsamında 1 Aralık 2019 – 31 Aralık 2019 tarihleri arasında Gaziantep Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde saha araştırması gerekleştirilmif ve anket çalışması uygulanmıştır. Bu araştırmada ankete cevap verenler herhangi bir yönlendirmeye tabi tutulmamış, seçilen örneklemin evreni uygun olarak temsil ettiğı varsayılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirliğı, verilerin toplanmasında kullanılan anket tekniğinin özellikleri ile sınırlıdır. Araştırmanın sadece Gaziantep Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde gerçekleştirilmesi, sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

4.4. Araştırma Soruları

Araştırma kapsamında cevabı aranan sorular şunlardır;

- Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- Katılımcıların kütüphane kullanım özellikleri nelerdir?
- Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve kütüphane kullanım özellikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

- Katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri nelerdir?
- Katılımcıların sosyal sermaye düzeyi ve sosyo demografik özellikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Katılımcıların sosyal sermaye düzeyi ve kütüphane kullanım özellikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

4.5. Soru Formu ve Ölçüm Araçları

Araştırma nicel olarak desenlenmiştir. Yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Yapılandırılmış soru formu 3 ana bölüm ve 47 sorudan oluşmaktadır. Soru formunun birinci bölümünde araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 12 soru bulunmaktadır. Demografik sorular katılımcıların; cinsiyet, aylık gelir, öğrenim durumu, sınıfı, öğrenim gördüğü bölümü, anne babanın eğitim durumu, ailenin yaşadığı bölge ile ilgili sorular, ikinci bölümde kütüphaneyi kullanım sıklığı ve kütüphane kullanım özellikleri ile ilgili 7 soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde, Onxy ve Bullen (2000)' in 34 maddelik “Sosyal Sermaye” ölçeği Ardahan (2012) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçeye uyarlanan ve 28 sorudan oluşan ‘Sosyal Sermaye’ ölçeği kullanılacaktır.

Soru formuna verilen cevaplar (1) “Kesinlikle Katılmıyorum”, (2) “Katılmıyorum”, (3) “Kararsızım”, (4) “Katılıyorum”, (5) “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde katılımcıların anlatılanlara ne derece katıldığını belirtecekleri şekilde 5’li likert ölçeği kullanılarak ölçülmüştür.

4.5.1. Sosyal Sermaye Ölçeği

Onxy ve Bullen (2000) tarafından, ampirik bir çalışmada sosyal sermayenin bileşenlerini ölçmek amacıyla geliştirilen olan 34 maddelik “Sosyal Sermaye” ölçeği Ardahan (2012) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Sosyal Sermaye Ölçeği 7 alt boyut ve 28 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar;

- **Sosyal Sorumluluk** : Bireyin içinde bulunduğu toplumda toplum dinamiklerini ve sosyal yaşamı olumlu etkileyecek formal veya informal yerel yönetime katılımı ifade eder.
- **Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma** : Sosyal temsilcilik, kişinin kendi sorumluluğunda olmamasına rağmen içinde bulunduğu

toplumda başkalarına ve çevreye verdiği değerden dolayı üstlendiği değeri, inisiyatif alma ise bireyin içinde bulunduğu toplumda başkalarını var sayması, onların fikirlerine önem vermesi, gerekli durumlarda sosyal yapı için inisiyatif almasını ifade eder.

- **Komşuluk İlişkisi** : Kişinin komşularıyla olan ilişkilerini ifade eder.
- **Bir Yere Aidiyet** : Bireyin çalıştığı işyerine, okuduğu okula kendini ait hissetmesi, kendini oradaki ekibin bir parçası olarak görmesi ve kendini değerli hissetmesini ifade eder.
- **İnsana Güven** : Kişinin yaşadığı sosyal çevredeki insanlara güvenmesini, onları güvenilir bulmasını ifade eder.
- **Çevreye Güven** : Bireyin yaşadığı yerdeki mahalleyi, çevreyi güvenilir bulmasını ifade eder.
- **Farklılıklara Tolerans** : Bireyin, kültürden, yaşam biçiminden, cinsel kimlikten, dini değerlerden ve diğer birçok faktörlerden kaynaklı kişisel farklılıklara toleranslı olma halini ifade eder.

Bu çalışmada da geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Sosyal Sermaye ile İlgili Maddelere Yönelik Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleme						
	1	2	3	4	5	6	7
Sosyal Sorumluluk							
Son üç yıl içinde, yakın çevredeki toplumsal bir projede gönüllü olarak görev aldım veya çalışmaya destek oldum.	0,766						
Son altı ayda herhangi yerel bir toplumsal etkinliğe(okul korusu, mahalle korusu, el sanatları sergisi gibi) iştirak ettim.	0,752						
Herhangi yerel bir kulübün veya derneğin yönetim veya organizasyon komitesinde aktif üyeyim.	0,718						
Gönüllü olarak herhangi bir yerel çalışma grubunda yer aldım.	0,717						
Gençlik merkezleri, izci merkezleri, çocuk bakımı ve engellilerin eğlendirilmesi gibi bir organizasyonda kendi alanımla ilgili olarak bir projede gönüllü olarak yer aldım.	0,702						
Son üç yıl içinde, herhangi bir etkinlikte yerel komite (toplum/cemiyet)	0,698						

faaliyetine dâhil oldum.	
Spor, el sanatları veya sosyal kulüp ve dernekler gibi herhangi yerel bir kulübün veya derneğin aktif üyesiyim.	0,680
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	
Geçtiğimiz hafta bir arkadaşına bir konuda yardım ettim.	0,697
Bana sorulmasa veya söylenmese bile gerektiğinde yapılması gerekenler için inisiyatif alırım	0,623
Herhangi bir komşuyla evcil hayvanlar, sokak hayvanları veya ortak alanları kullanmak gibi konularda uyumsuzluğa düştüğümde, uzlaşmacı bir tavır ortaya koymaya istekli olurum.	0,610
Herhangi bir önemli kararı vermek için bilgiye ihtiyacım olduğunda, bilgiyi nereden bulacağımı bilirim.	0,592
Halka açık yerlerde diğer insanların bıraktığı çöpleri toplayabilirim.	0,562
Komşuluk İlişkisi	
Geçtiğimiz hafta herhangi bir komşumu ziyaret ettim.	0,806
İhtiyaç duyduğumda komşularımdan yardım isterim.	0,746
Varsayın ki çocuk bakıyorsunuz ve acil olarak dışarı çıkmanız gerekti, komşumdan yardım isterim.	0,694
Alışverişe gittiğimde komşularına veya tanıdıklarına rastlamak beni mutlu eder.	0,555
Geçtiğimiz altı ay içinde, hasta bir komşuma iyilik yaptım.	0,439
Bir Yere Aidiyet	
Kendimi yaşadığım toplumun bir parçası olarak hissediyorum.	0,750
Toplumun bana gereken değeri verdiği inaniyorum.	0,735
İş yaparken ya da okulda kendimi bir takımın üyesi olarak görürüm.	0,556
Okulda ve dışarıda aynı arkadaşlarımla görüşürüm.	0,463
İnsana Güven	
İçinde olduğum toplumu ailem gibi güvenli hissedirim.	0,737
Çoğu insanların güvenilir olduğuna inanırım.	0,722
Eğer birilerinin arabası evimin önünde bozulursa, onu telefonumu kullanması için evime davet ederim.	0,593
Çevreye Güven	

Farklı kültürlerden gelenlerin yaşadığım yeri zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0,813
Farklı yaşam biçimleri olan kişiler arasında yaşıyor olmak hoşuma gider.	0,808
Farklılıklara Tolerans	
Yaşadığım mahalle, bölge güvenilir bir yer olarak bilinir.	0,821
Hava karardıktan sonra oturduğum mahallede yürürken kendimi güvende hissedirim.	0,799
Eigen Value	24,129 9,060 7,815 5,196 4,336 4,054 3,952
Açıklanan Varyans (%)	14,300 10,159 8,951 6,894 6,724 5,969 5,544
KMO sampling adequacy	0,862
Barlett's test of sphericity	6465,897; sd= 378; p= 0,000

Sosyal Sermaye düzeylerini belirlemek üzere oluşturulan ölçeğe ait “Total Variance Explained” ve “Communalities” tablolarını incelediğimizde analize alınan K= 28 maddenin (Değişkenin) öz değeri 1’den büyük olan yedi faktör altında toplandığını görmekteyiz. Bu yedi faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans % 58,54’tür. Maddelerle ilgili olarak tanımlanan dört faktörün ortak varyanslarının (Communalities) ise 0,429 ve 0,795 arasında değişiklik gösterdiği gözlenmektedir. Buna göre, analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan yedi faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladığı görülmektedir. Faktör döndürme sonuçları (Rotated Component Matrix) incelendiğinde, 1-2-3-4-5-6-7. maddelerin ilk faktörde, 8-9-15-16-17. maddelerin ikinci faktörde, 18-19-20-21-22. maddelerin üçüncü faktörde 25-26-27-28. maddelerin dördüncü faktörde, 10-11-12. maddelerin beşinci faktörde, 13-14. maddelerin altıncı faktörde, 23-24. maddelerin ise yedinci faktörde daha yüksek değerler verdikleri anlaşılmaktadır. Faktör yük değerlerinin tamamı 0,439 ve üzerindedir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak birinci faktöre Sosyal Sorumluluk, ikinci faktöre Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma, üçüncü faktöre Komşuluk İlişkisi, dördüncü faktöre Bir Yere Aidiyet, beşinci faktöre İnsana Güven, altıncı faktöre Çevreye Güven ve yedinci faktöre Farklılıklara Tolerans isimleri verilmiştir.

Sosyal Sermaye Ölçeği’ni oluşturan faktörler; Sosyal Sorumluluk, Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma, Komşuluk İlişkisi, Bir Yere Aidiyet, İnsana Güven,

Çevreye Güven ve Farklılıklara Tolerans şeklindedir. Sosyal Sermaye Ölçeğini oluşturan maddeler ve bu maddelerin ait oldukları faktörler Tablo-2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Sermaye Ölçeği Faktörleri, Madde Sayısı ve Güvenilirlik Değeri

Faktörler	Madde Numarası	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Sosyal Sorumluluk	1-2-3-4-5-6-7	7	.864
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	8-9-15-16-17	5	.714
Komşuluk İlişkisi	18-19-20-21-22	5	.758
Bir Yere Aidiyet	25-26-27-28	4	.657
İnsana Güven	10-11-12	3	.594
Çevreye Güven	13-14	2	.661
Farklılıklara Tolerans	23-24	2	.817

Katılımcılardan 5’li likert tipinde hazırlanan sorulara “1. Kesinlikle katılmıyorum” ile “5. Kesinlikle katılıyorum” aralığında cevap vermesi istenmiştir. Onyx ve Bullen (2000)’in geliştirmiş olduğu ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa 0.84 olarak, Ardahan (2012)’in çalışmasında ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa .711 olarak çıkmıştır. Bizim çalışmamızda ise ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s Alfa .876 olarak bulunmuştur.

4.6. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Araştırmada, SPSS adlı program vasıtasıyla ankete katılım sağlayanlardan elde edilen verilerin girişi yapılmıştır. Araştırma soruları ve hipotezleri denemek için uygun istatistiksel analizler kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıklara yönelik olarak bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Ki-kare testi, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler basit doğrusal korelasyon analiziyle, sosyo demografik ve kütüphane kullanım özellikleri frekans ve yüzde analizleri ile değerlendirilecektir.

4.6.1. Faktör Analizi

Faktör analizi, değişkenler arasındaki bağlantılara dayanarak çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki değişkene indirgeyen çok değişkenli bir analiz yöntemidir (İslamoğlu, 2009:228). Başka bir ifadeyle aralarında ilişki bulunan birden fazla değişkenden oluşan değişkenler grubunu daha az sayıdaki yeniden oluşturulmuş faktörler cinsinden anlatmaya olanak sağlamaktadır. Kısaca faktör analizi, değişken

sayısını azaltmak ve kavramların açıklandığı boyutların belirlenmesinde kullanılmaktadır.

4.6.2. Bağımsız Örneklem T-Testi

Bağımsız örneklem t-testi, yalnızca birbirinden bağımsız iki grubun ortalamasının karşılaştırılması maksadıyla kullanılan bir yöntemdir (Ural ve Kılıç, 2005:185). Bu analiz için verinin en azından aralık seviyesinde ölçülmüş olması gerekmektedir. Burada karşılaştırılan iki grubun normal dağılım sergileyen iki farklı evrenden (ana kütlede) tesadüfi olarak seçilmiş olması ve gözlemlerin birbirinden bağımsız olması (bir gruba ait ölçülerin diğer gruba ait ölçümleri etkilememiş olması varsayımı) gerekmektedir. Her iki grubun varyanslarının eşit olma zorunluluğu bulunmamakla birlikte, varyansların eşit olup olmaması durumuna göre farklı t değerleri hesaplanmaktadır. Sonuçların yorumlanması da bu farklılık dikkate alınarak yapılmak zorundadır. Kısacası parametrik test şartlarını sağlaması gerekmektedir. Bu test, grup ortalamaları için uygulanacağı gibi, gruplar arası oranların karşılaştırılması için de uygulanabilmektedir (Altunışık vd., 2007:177).

4.6.3. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tek yönlü varyans analizi, ikiden fazla bağımsız grubun ortalamasının birbirinden farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan istatistiksel analiz tekniğidir. Bu testi yapabilmek için karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olması ve bu gruplardan elde edilen sonuçların en az eşit aralıklı ölçek seviyesinde ölçülmüş olması gerekmektedir. Bağımsız örneklem t-testinde olduğu gibi bu analiz yönteminde de grupların varyanslarının eşitliği test edilmelidir. Buradaki fark ANOVA yapılabilmesi için grupların varyanslarının eşit olması şartı aranır (Sipahi vd., 2010:124).

4.6.4 .Basit Doğrusal Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi, değişkenlerin bağımlı yada bağımsız olmasına bakılmaksızın aralarındaki ilişkinin derecesini ve yönünü vurgulamak amacıyla kullanılan istatistik tekniğidir. İlişkinin derecesini ve yönünü belirten katsayıya korelasyon katsayısı denir (Sipahi vd., 2010:143). Değişkenler arasındaki ilişkinin seviyesini ya da oranını ve yönünü korelasyon katsayısı açıklamaktadır. Korelasyon katsayısı r harfi ile gösterilir ve r değeri -1'e yakın değerler alıyorsa değişkenler arasında negatif yönde, +1'e yakın değerler alıyorsa pozitif yönde bir ilişki olduğu

gözlenir. Eğer r değeri sıfıra yakın bir değer alıyorsa iki değişken arasında bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanır (Ural ve Kılıç, 2005:219).

4.6.5. Ki-Kare Testi

Ki-kare; aritmetik ortalaması 0 ve varyansı 1 olan normal bölünmeli bir ana kütlede birbirinden bağımsız olarak seçilen n birimli bir örnekleme ait değerlerin karelerinin toplamı demektir. Ki-kare testi, iki veya daha fazla bölüme sahip, iki değişken arasında bağımsızlık olup olmadığının, başka bir ifadeyle ilişki bulunup bulunmadığının incelenmesinde kullanılan bir yöntemdir. Veri analizlerinde sıklıkla başvurulan bir tekniktir (Bayram, 2004:85). Bir değişkene ait dağılımın incelenmesi söz konusu olunca Tek Örneklem Ki-Kare Testi, iki değişkene ait dağılımın incelenmesi durumunda ise Ki-Kare Bağımsızlık Testi kullanılır (Ural ve Kılıç, 2005:231).

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

5.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde, katılımcıların eğitim, cinsiyet, gelir, akademik başarı durumları ve ailelerinin yaşadıkları bölgeye ilişkin sosyal ve demografik sorulara verdikleri cevaplar incelenmektedir. Katılımcıların sosyo-demografik yapısına yönelik istatistikler örnekleme oluşturan katılımcıların genel yapısının daha iyi anlaşılabilmesi adına aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Kadın	326	46,6	46,6	46,6
Erkek	374	53,4	53,4	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım sağlayanların cinsiyete göre dağılımını gösteren Tablo-3' ye bakıldığında % 46,6'sının kadın (n=326), % 53,4'ünün erkek (n=374) olduğu görülmektedir. Olasılığa dayalı basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmasından dolayı yukarıdaki oranlar elde edilmiştir. Elde edilen bu oranlar yapılacak olan istatistiki analizler için temsil kabiliyetine sahiptir.

Tablo 4. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
0 – 1000 TL	593	84,7	84,7	84,7
1001 – 2000 TL	94	13,4	13,4	98,1
2001 – 3000 TL	13	1,9	1,9	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların gelir durumu dağılımını gösteren Tablo-4 incelendiğinde, katılımcılar gelir durumuna göre üç kategoriye ayrılarak değerlendirilmiştir. Birinci kategoride yer alan 0-1000 TL arası gelire sahip katılımcılar toplam sayının % 84,7'sini (n=593) oluşturmaktadır. İkinci kategoride yer alan 1001–2000 TL arası gelire sahip katılımcılar toplam sayının % 13,4'ünü (n=94) oluşturmaktadır. Üçüncü kategoride yer alan 2001–3000 TL gelire sahip katılımcılar ise toplam sayının % 1,9'unu (n=13) oluşturmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Ön Lisans	71	10,1	10,1	10,1
Lisans	603	86,1	86,1	96,3
Yüksek Lisans	26	3,7	3,7	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların öğrenim durumunu gösteren Tablo-5 incelendiğinde, % 86,1'inin lisans öğrencisi (n=603), % 10,1'inin ön lisans öğrencisi (n=71), % 3,7'sinin ise yüksek lisans öğrencisi (n=26) olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Sınıfa Göre Dağılımı

Öğrenim Gördüğü Sınıf	İşaretlenmemiş	Hazırlık	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	
Ön Lisans	SAYI	0	2	31	38	0	0	71
	GEÇERLİ YÜZDE	0,0%	2,8%	43,7%	53,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Lisans	SAYI	3	18	96	157	148	181	603
	GEÇERLİ YÜZDE	0,5%	3,0%	15,9%	26,0%	24,5%	30,0%	100,0%
Toplam	SAYI	8	22	137	202	150	181	700
	TOPLAMLI YÜZDE	1,1%	3,1%	19,6%	28,9%	21,4%	25,9%	100,0%

Katılımcıların öğrenim gördüğü sınıf düzeyini gösteren Tablo-6 incelendiğinde Ön Lisans'ta öğrenim gören öğrencilerin %2,8'nin hazırlık (n=2), %43,7'sinin 1.sınıf (n=31), %53,5'inin 2.sınıf (n=38) olduğu görülürken; Lisans'ta öğrenim gören öğrencilerin %3'ünün hazırlık (n=2), %15,9'unun 1.sınıf (n=96),

%26'sının 2. sınıf (n=157), %24,5'inin 3. sınıf (n=148) ve %30'unun 4. sınıf (n=181) olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Katılımcıların Akademik Başarıya Göre Dağılımı

Akademik Başarı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşaretlenmemiş	186	26,6		
1,50 - 1,99 (Orta)	35	5,0	6,8	6,8
2,00 - 2,99 (İyi)	302	43,1	58,8	65,6
3,00 - 4,00 (Çok İyi)	177	25,3	34,4	100
Toplam	700	100,0		

Ankete katılan katılımcıların akademik başarısını (not ortalaması) gösteren Tablo-7 incelendiğinde katılımcıların % 26,6'sının (n=186) soruya cevap vermediğini görülmektedir. Katılımcıların % 5,0'inin (n=35) akademik başarısı orta düzeyde (1,50-1,99 arası), % 43,1' inin (n=302) akademik başarısı iyi (2,00-2,99), geriye kalan % 25,3'ünün de (n=177) akademik başarısının çok iyi düzeyde (3,00-4,00) olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Yaşadığı Bölge

Yaşadığı Bölge	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşaretlenmemiş	3	,4	,4	,4
Akdeniz Bölgesi	144	20,6	20,6	21,0
Doğu Anadolu Bölgesi	50	7,1	7,1	28,1
Ege Bölgesi	15	2,1	2,1	30,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	61,3	61,3	91,6
İç Anadolu Bölgesi	32	4,6	4,6	96,1
Karadeniz Bölgesi	6	,9	,9	97,0
Marmara Bölgesi	21	3,0	3,0	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların ailelerinin yaşadığı bölgeyi gösteren Tablo-8 incelendiğinde %0,4' ünün (n=3) soruya cevap vermedikleri görülmektedir. Katılımcıların ailelerinin %20,6'sının (n=144) Akdeniz Bölgesi'nde, % 7,1'inin (n=50) Doğu Anadolu Bölgesi'nde, %2,1'inin (n=15) Ege Bölgesi'nde, %61,3'ünün (n=429)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, % 4,6'sının (n=32) İç Anadolu Bölgesi'nde, % 0,9'unun (n=6) Karadeniz Bölgesi'nde, % 3'ünün (n=21) Marmara Bölgesi'nde ikamet ettiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde en fazla katılımcının (n=429) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, en az katılımcının (n=6) Karadeniz Bölgesi'nde yaşadığı görülmektedir.

5.2. Katılımcıların Kütüphane Kullanım Özellikleri

Tablo 9. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanma Sıklığına Yönelik Dağılım

Kütüphane Kullanım Sıklığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Hiç Kullanmıyorum	3	,4	,4	,4
İki Ayda Bir Kullanıyorum	45	6,4	6,4	6,9
Ayda Birkaç Kez Kullanıyorum	110	15,7	15,7	22,6
Haftada Birkaç Kez Kullanıyorum	315	45,0	45,0	67,6
Her Gün Kullanıyorum	227	32,4	32,4	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphaneyi kullanım sıklıklarının gösterildiği Tablo-9 incelendiğinde, hiç kullanmayanların oranı % 0,4 (n=3), iki ayda bir kullananların oranı % 6,4 (n=45), ayda birkaç kez kullananların oranı % 15,7 (n=110), haftada birkaç kez kullananların oranı % 45 (n=315), her gün kullananların oranı % 32,4 (n=227) tür.

Tablo 10. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Saatlerine Yönelik Dağılım

Kütüphane Kullanım Saatleri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşaretlenmemiş	2	,3	,3	,3
08.00-12.00	107	15,3	15,3	15,6
12.01-17.00	267	38,1	38,1	53,7
17.01-21.00	231	33,0	33,0	86,7
21.01-23.00	48	6,9	6,9	93,6
23.01 ve Sonrası	45	6,4	6,4	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphaneyi kullanım saatlerinin gösterildiği Tablo-10 incelendiğinde soruya cevap vermeyenlerin oranı % 0,3 (n=2), 08.00-12.00 saatleri arasında kullananların oranı % 15,3 (n=107), 12.01-17.00 saatleri arası kullananların oranı % 38,1 (n=267), 17.01-21.00 saatleri arası kullananların oranı % 33,0 (n=231),

21.01-23.00 saatleri arası kullananların oranı % 6,9 (n=48), 23.01'den sonra kullananların oranının ise % 6,4 (45 kişi) olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Amacına Yönelik Dağılım

Kütüphaneyi Kullanım Amacı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Ders Çalışmak/Ödev Yapmak	633	90,4	90,4	90,4
Kitap Ödünç Almak	23	3,3	3,3	93,7
Bilgisayar/İnternet/Multimedya Araçlarını Kullanmak	13	1,9	1,9	95,6
Arkadaşlarla Buluşmak	8	1,1	1,1	96,7
Boş Zamanlarımı Değerlendirmek	23	3,3	3,3	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphaneyi kullanım amacının gösterildiği Tablo-11 incelendiğinde en yüksek oranın % 90,4 (n=633) ile ders çalışmak / ödev yapmak olduğu görülmektedir. Bu oranı % 3,3 (n=23) ile kitap ödünç almak ve boş zamanlarını değerlendirmek seçeneğini işaretleyenler takip etmektedir. Bilgisayar / internet / multimedya araçlarını kullanmak için gelenlerin oranı % 1,9 (n=13), arkadaşlarıyla buluşmak amacıyla kütüphaneye gelenlerin oranı ise % 1,1 (n=8)'dir.

Tablo 12. Katılımcıların Kütüphanede Kullandığı Kaynakların Türlerinin Dağılımı

Kütüphanede Kullanılan Kaynak	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşaretlenmemiş	14	2,0	2,0	2,0
Basılı Kitap	421	60,1	60,1	62,1
Basılı Dergi	13	1,9	1,9	64,0
Tezler	13	1,9	1,9	65,9
Elektronik Kaynaklar	100	14,3	14,3	80,1
Kitap dışı Materyaller	139	19,9	19,9	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphanede kullanmış olduğu kaynakların türünü gösteren Tablo-12 incelendiğinde % 2,0'si (n=14) soruya cevap vermemiştir. En çok kullanılan kaynağın ise % 60,1 (n=421) ile basılı kitap olduğunu görüyoruz. Bunu % 19,9 (n=139) ile kitap dışı materyaller izlemektedir. Üçüncü sırada ise % 14,3

(n=100) ile elektronik kaynaklar bulunuyor. Bunları % 1,9 (n=13) ile basılı dergiler ve tezler izlemektedir.

Tablo 13. Katılımcıların Duygusal / Toplumsal İlişkiler Konusunda İhtiyaç Duyduğu Bilgilerin Hangilerini Kütüphaneden Elde Ettiğine Yönelik Soruya Verdiği Cevaplar

Duygusal / Toplumsal İlişkiler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
İşaretlenmemiş	17	2,4	2,4	2,4
Aile/Akrabalık/Arkadaşlık İlişkileri	55	7,9	7,9	10,3
Özel/Duygusal İlişkiler	23	3,3	3,3	13,6
Duygu Yönetimi/İlişkilerde Kriz-Öfke Yönetimi	33	4,7	4,7	18,3
Psikolojik Danışma	50	7,1	7,1	25,4
İş İlişkileri/İşte Stres Yönetimi	63	9,0	9,0	34,4
Diğer	459	65,6	65,6	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğu bilgilerin hangilerini kütüphaneden elde ettiğine yönelik soruya verilen cevapların gösterildiği Tablo-13' incelendiğinde % 2,4'ünün (n=17) soruyu cevaplandırmadığı görülmektedir. En yüksek oranı % 65,6 (n=459) ile diğer seçeneğini işaretleyenler oluşturmuştur. İş ilişkileri / işte stres yönetimi seçeneğini işaretleyenler % 9,0 (n=63) ile ikinci sırada yer almaktadır. Aile / akrabalık / arkadaşlık ilişkileri seçeneğini işaretleyenler % 7,9 (n=55) ile üçüncü sırayı almıştır. Psikolojik danışma seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 7,1 (n=50), duygu yönetimi / ilişkilerde kriz-öfke yönetimi seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 4,7 (n=33), özel / duygusal ilişkiler seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 3,3 (n=23) ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 14. Katılımcıların Kütüphaneye Kiminle Geldiğine Yönelik Soruya Verdiği Cevapların Dağılımı

Kütüphaneye Kimlerle Gelirsiniz?	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Yalnız Gelirim	289	41,3	41,3	41,3
Arkadaşlarımla Gelirim	411	58,7	58,7	100,0
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphaneye kimlerle geldiğine yönelik soruya verilen cevapların gösterildiği Tablo-14 incelendiğinde % 58,7 (n=411) ile arkadaşlarıyla gelirim cevabının verildiği gözlenmektedir. % 41,3'lük (n=289) kısım ise kütüphaneye yalnız geldiğini belirtmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanan Diğer Kişilerle Tanışır mısınız Sorusuna Verdiği Cevapların Dağılımı

Kütüphanedeki Diğer Kişilerle Tanışır Mısınız?	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Hayır	289	41,3	41,3	41,3
Evet	411	58,6	58,6	99,9
Toplam	700	100,0	100,0	

Katılımcıların kütüphaneyi kullanan diğer kişilerle tanışır mısınız sorusuna verdiği cevapların gösterildiği Tablo-15 incelendiğinde katılımcıların % 58,6'sının (n=411) evet tanışırım cevabını verdiği, % 41,3'ünün (n=289) de hayır tanışmam cevabını verdiği görülmektedir.

5.3.Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kütüphane Kullanım Özellikleri

Tablo 16. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Sıklıklarına İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Hiç kullanmıyorum %	İki ayda bir kullanıyorum %	Ayda birkaç kez kullanıyorum %	Haftada birkaç kez kullanıyorum %	Her gün kullanıyorum %
Cinsiyet				$X^2 = 5,358; sd=4; p= 0,252$	
Kadın	0,3	7,1	17,8	46,3	28,5
Erkek	0,5	5,9	13,9	43,9	35,8
Gelir Düzeyi				$X^2 = 41,942; sd=8; p= 0,000$	
0-1000 TL	0,5	6,1	16,5	45,9	31,0
1001-3499 TL	0,0	3,2	11,7	41,5	43,6
3500 TL ve üzeri	0,0	46,2	7,7	30,8	15,4
Öğrenim Düzeyi				$X^2 = 20,430; sd=8; p= 0,009$	
Ön Lisans	2,8	11,3	15,5	46,5	23,9
Lisans	0,2	5,5	15,6	45,4	33,3
Yüksek Lisans	0,4	6,4	15,7	45,0	32,4

Akademik Başarı Düzeyi		$X^2= 7,283; sd=8; p= 0,506$				
Orta (1,50-1,99)	0,0	11,4	14,3	51,4	22,9	
İyi (2,00-2,99)	0,3	6,6	16,2	39,7	37,1	
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	1,1	4,5	16,9	44,1	33,3	
Geldiği Bölge		$X^2= 36,068; sd=28; p= 0,141$				
Akdeniz Bölgesi	0,0	6,9	17,4	47,9	27,8	
Doğu Anadolu Bölgesi	0,0	6,0	16,0	38,0	40,0	
Ege Bölgesi	0,0	13,3	0,0	66,7	20,0	
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	0,7	6,1	16,3	42,7	34,3	
İç Anadolu Bölgesi	0,0	3,1	12,5	56,3	28,1	
Karadeniz Bölgesi	0,0	50,0	0,0	33,3	16,7	
Marmara Bölgesi	0,0	0,0	14,3	57,1	28,6	

Tablo-16 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphane kullanım sıklıklarının değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki-kare testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım sıklıklarının cinsiyetlerine ($X^2= 5,358; sd=4; p= 0,252$), akademik başarı düzeylerine ($X^2= 7,283; sd=8; p= 0,506$) ve geldiği bölgelere ($X^2= 36,068; sd=28; p= 0,141$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı gözlenmiştir.

Tablodaki cinsiyet durumu incelendiğinde kütüphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe erkeklerin (%0,5) en düşük yüzdeliğe ise kadınların (%0,3) sahip olduğu görülmektedir. Her gün kütüphaneyi kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe yine erkeklerin (%35,8), en düşük yüzdeliğe ise kadınların (%28,5) sahip olduğu görülmektedir.

Tablodaki akademik başarı düzeyi incelendiğinde kütüphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe başarı durumu çok iyi olan öğrencilerin (%1,1), en düşük yüzdeliğe ise başarı durumu orta olan öğrencilerin

(%0) sahip olduğu gözlenmiştir. Yine aynı tablo incelendiğinde kütüphaneyi her gün kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe başarı durumu iyi olan öğrencilerin (%37,1), en düşük yüzdeliğe ise başarı durumu orta olan öğrencilerin (%22,9) sahip olduğu görülmektedir.

Tablodaki öğrencilerin geldikleri bölge kısmı incelendiğinde kütüphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gelen öğrencilerin (%0,7), en düşük yüzdeliğe ise diğer tüm bölgelerden gelen öğrencilerin (%0) sahip olduğu gözlenmiştir. Yine aynı tablo incelendiğinde kütüphaneyi her gün kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe Doğu Anadolu Bölgesinden gelen öğrencilerin (%40), en düşük yüzdeliğe ise Karadeniz Bölgesinden gelen öğrencilerin (%16,7) sahip olduğu gözlenmiştir.

Bunun yanı sıra öğrencilerin gelir düzeylerine göre kütüphane kullanım sıklıklarının anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($X^2= 41,942$; $sd=8$; $p= 0,000$). Kütüphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe 0-1000 TL arasında bir geliri olanların (%0,5) sahip olduğu, en düşük yüzdeliğe ise 1001-3499 TL ve 3500 TL ve üzeri geliri olanların (%0) sahip olduğu görülmektedir. Kütüphaneyi her gün kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe 1001-3499 TL geliri olanların (%43,6) sahip olduğu, en düşük yüzdeliğe ise 3500 TL ve üzeri geliri olanların (%15,4) sahip olduğu görülmüştür.

Tablodaki öğrenim düzeyi incelendiğinde kütüphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe ön lisans öğrencilerinin (%2,8), en düşük yüzdeliğe lisans öğrencilerinin (%0,2) sahip olduğu görülmüştür. Kütüphaneyi her gün kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe lisans öğrencilerinin (%33,3), en düşük yüzdeliğe ise ön lisans öğrencilerinin (%23,9) olduğu belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi ile kütüphane kullanım sıklığı arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan Ki-kare testi sonucunda aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($X^2= 20,430$; $sd=8$; $p= 0,009$).

Tablo 17. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Saatlerine İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	08.00-12.00 %	12.01-17.00 %	17.01-21.00 %	21.01-23.00 %	23.01 ve sonrası %
Cinsiyet				$X^2= 6,368$; $sd=5$; $p= 0,272$	
Kadın	16,9	39,6	32,2	6,7	4,6
Erkek	13,9	36,9	33,7	7,0	8,0
Gelir Düzeyi				$X^2= 13,002$; $sd=10$; $p= 0,224$	
0-1000 TL	15,0	39,3	33,7	5,7	5,9
1001-3499 TL	17,0	29,8	29,8	13,8	9,6
3500 TL ve üzeri	15,4	46,2	23,1	7,7	7,7
Öğrenim Düzeyi				$X^2= 11,551$; $sd=10$; $p= 0,316$	
Ön Lisans	11,3	39,4	42,3	2,8	2,8
Lisans	15,8	38,3	31,5	7,3	7,0
Yüksek Lisans	15,4	30,8	42,3	7,7	3,8
Akademik Başarı Düzeyi				$X^2= 24,788$; $sd=10$; $p= 0,006$	
Orta (1,50-1,99)	17,1	22,9	25,7	17,1	17,1
İyi (2,00-2,99)	14,9	42,1	30,8	5,0	7,0
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	18,1	29,9	36,2	10,7	4,5
Geldiği Bölge				$X^2= 41,634$; $sd=35$; $p= 0,204$	
Akdeniz Bölgesi	15,3	35,4	28,5	11,1	9,7
Doğu Anadolu Bölgesi	8,0	38,0	40,0	8,0	4,0
Ege Bölgesi	0,0	33,3	46,7	13,3	6,7
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	17,5	40,1	32,6	4,9	4,7
İç Anadolu Bölgesi	12,5	37,5	31,3	6,3	12,5
Karadeniz Bölgesi	0,0	16,7	50,0	16,7	16,7
Marmara Bölgesi	9,5	33,3	33,3	9,5	14,3

Tablo-17 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphane kullanım saatlerinin değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki-kare testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım saatlerinin cinsiyetlerine ($X^2= 6,368$; $sd=5$; $p= 0,272$), gelir düzeylerine ($X^2= 13,002$; $sd=10$; $p= 0,224$), öğrenim düzeylerine ($X^2= 11,551$; $sd=10$; $p= 0,316$) ve geldiği bölgelere ($X^2= 41,634$; $sd=35$; $p= 0,204$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı gözlenmiştir.

Tablodaki cinsiyet durumu incelendiğinde kütüphaneyi 08.00-12.00 saatleri arasında kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe kadınların (%16,9) en düşük yüzdeliğe ise erkeklerin (%13,9) sahip olduğu görülmektedir.

Kütüphaneyi 23.01 ve sonrasında kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe erkeklerin (%8), en düşük yüzdeliğe ise kadınların (%4,6) sahip olduğu görülmektedir.

Tablodaki gelir düzeyi incelendiğinde kütüphaneyi 08.00-12.00 saatleri arasında kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe 1001-3499 TL arasında bir geliri olanların (%17) sahip olduğu, en düşük yüzdeliğe ise 0-1000 TL geliri olanların (%15) sahip olduğu görülmektedir. Kütüphaneyi 23.01 ve sonrasında kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe yine 1001-3499 TL geliri olanların (%9,6) sahip olduğu, en düşük yüzdeliğe ise 0-1000 TL geliri olanların (%5,9) sahip olduğu görülmüştür.

Tablodaki öğrenim düzeyi incelendiğinde kütüphaneyi 08.00-12.00 saatleri arasında kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe lisans öğrencilerinin (%15,8), en düşük yüzdeliğe ise ön lisans öğrencilerinin (%11,3) sahip olduğu görülmektedir. Kütüphaneyi 23.01 ve sonrasında kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe yine lisans öğrencilerinin (%7), en düşük yüzdeliğe ise ön lisans öğrencilerinin (%2,8) sahip olduğu görülmektedir.

Tablodaki öğrencilerin geldikleri bölge kısmı incelendiğinde kütüphaneyi 08.00-12.00 saatleri arasında kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gelen öğrencilerin (%17,5), en düşük yüzdeliğe ise Karadeniz ve Ege bölgelerinden gelen öğrencilerin (%0) sahip olduğu gözlenmiştir. Yine aynı tablo incelendiğinde kütüphaneyi 23.01 ve sonrasında kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe Karadeniz Bölgesinden gelen öğrencilerin (%16,7), en düşük yüzdeliğe ise Doğu Anadolu Bölgesinden gelen öğrencilerin (%4) sahip olduğu gözlenmiştir.

Tablodaki akademik başarı düzeyi incelendiğinde kütüphaneyi 08.00-12.00 saatleri arasında kullandığını ifade eden öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe başarı durumu çok iyi olan öğrencilerin (%18,1), en düşük yüzdeliğe ise başarı durumu iyi olan öğrencilerin (%14,9) sahip olduğu görülmüştür. Kütüphaneyi 23.01 ve sonrasında kullandığını belirten öğrencilerden en yüksek yüzdeliğe başarı durumu orta olan öğrencilerin (%17,1), en düşük yüzdeliğe ise başarı durumu çok iyi olan öğrencilerin (%4,5) olduğu belirlenmiştir. Akademik başarı düzeyi ile kütüphane kullanım saatleri arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan Ki-kare testi

sonucunda aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($X^2= 24,788$; $sd=10$; $p= 0,006$).

Tablo 18. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanım Amaçlarına İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Ders çalışmak/Ödev yapmak %	Kitap ödünç almak %	Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak %	Arkadaşlarla buluşmak %	Boş zamanlarımı değerlendirmek %
Cinsiyet					$X^2= 6,560$; $sd=4$; $p= 0,161$
Kadın	90,5	3,7	0,9	0,6	4,3
Erkek	90,4	2,9	2,7	1,6	2,4
Gelir Düzeyi					$X^2= 15,898$; $sd=8$; $p= 0,044$
0-1000 TL	91,2	2,9	2,0	1,0	2,9
1001-3499 TL	87,2	6,4	1,1	1,1	4,3
3500 TL ve üzeri	76,9	0,0	0,0	7,7	15,4
Öğrenim Düzeyi					$X^2= 23,473$; $sd=8$; $p= 0,003$
Ön Lisans	88,7	1,4	1,4	0,0	8,5
Lisans	91,2	3,0	2,0	1,3	2,5
Yüksek Lisans	76,9	15,4	0,0	0,0	7,7
Akademik Başarı Düzeyi					$X^2= 5,532$; $sd=8$; $p= 0,699$
Orta (1,50-1,99)	97,1	2,9	0,0	0,0	0,0
İyi (2,00-2,99)	91,1	2,3	2,6	1,0	3,0
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	88,7	4,0	1,7	2,3	3,4
Geldiği Bölge					$X^2= 109,874$; $sd=28$; $p= 0,000$
Akdeniz Bölgesi	95,8	1,4	1,4	0,0	1,4
Doğu Anadolu Bölgesi	94,0	4,0	2,0	0,0	0,0
Ege Bölgesi	73,3	0,0	26,7	0,0	0,0
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	88,3	4,4	1,4	1,2	4,7
İç Anadolu Bölgesi	93,8	0,0	0,0	3,1	3,1
Karadeniz Bölgesi	83,3	0,0	0,0	16,7	0,0
Marmara Bölgesi	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tablo-18 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphane kullanım amaçlarının değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki-kare testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım amaçlarının cinsiyetlerine ($X^2= 6,560$; $sd=4$; $p= 0,161$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı gözlenmiştir. Tablo incelendiğinde kadın öğrencilerin %90,5'inin erkeklerin ise %90,4'ünün kütüphaneyi “ders çalışmak/ödev yapmak” amacıyla kullandıkları görülmektedir. Her iki grupta da en düşük yüzdeliğe sahip kullanım amacının kadınlarda %0,6 ile erkeklerde ise %1,6 ile “arkadaşlarla buluşmak” olduğu görülmektedir.

Yine Tablo-18 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kütüphaneyi kullanım amaçlarının akademik başarı düzeylerine ($X^2= 5,532$; $sd=8$; $p= 0,699$) göre farklılaşmadığı görülmektedir. En yüksek yüzdeliğe sahip kullanım amacının her üç grupta da orta düzeyde başarılı olanlarda %97,1 iyi düzeyde başarılı olanlarda %91,1 ve çok iyi düzeyde başarılı olanlarda %88,7 ile “ders çalışmak/ödev yapmak” olduğu görülmektedir. Başarı durumu orta olanların (%0) kütüphaneyi “Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak”, “arkadaşlarla buluşmak” ya da “boş zamanlarını değerlendirmek” için hiç kullanmadıkları görülmektedir. Başarı durumu iyi olanlarda en düşük yüzdeliğe sahip kullanım amacının %1 ile “arkadaşlarla buluşmak” olduğu görülürken başarı durumu çok iyi olanlarda ise bu durumun %1,7 ile “Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak” seçeneği olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım amaçlarının gelir düzeyi ($X^2= 15,898$; $sd=8$; $p= 0,044$), öğrenim düzeyi ($X^2= 23,473$; $sd=8$; $p= 0,003$) ve geldikleri bölgeye ($X^2= 109,874$; $sd=28$; $p= 0,000$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterdiği gözlenmiştir.

Gelir düzeyi bakımından incelendiğinde her üç gelir grubundaki öğrencilerin de 0-1000 TL geliri olanların %91,2; 1001-3499 TL geliri olanların %87,2; 3500 TL ve üzeri geliri olanların ise %76,9 ile kütüphaneyi “ders çalışmak/ödev yapmak” amacıyla kullandıkları görülmektedir. Gelir düzeyi 0-1000 TL olanlar (%1,0) ve 1001-3499 TL olanların (%1,1) kütüphaneyi en az “arkadaşlarla buluşmak” amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir. Gelir düzeyi 3500 TL ve üzeri olanların ise (%0)

kütüphaneyi en az “kitap ödünç almak” ve “Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak” amacıyla kullandıkları görülmektedir.

Öğrenim düzeyi bakımından incelendiğinde her üç öğrenim düzeyi grubundaki öğrencilerin de ön lisans öğrencilerinin %88,7; lisans öğrencilerinin %91,2; yüksek lisans öğrencilerinin ise %76,9 ile kütüphaneyi “ders çalışmak/ödev yapmak” amacıyla kullandıkları görülmektedir. Öte yandan yine her üç öğrenim düzeyi grubundaki öğrencilerin de ön lisans öğrencilerinin %0,0; lisans öğrencilerinin %1,3; yüksek lisans öğrencilerinin ise %0,0 ile kütüphaneyi en az “arkadaşlarla buluşmak” amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin geldikleri bölge bakımından incelendiğinde Akdeniz (%95,8), Doğu Anadolu (%94,0), Ege (%73,3), Güneydoğu Anadolu (%88,3), İç Anadolu (%93,8), Karadeniz (%83,3) ve Marmara (%100) bölgelerinden gelen öğrencilerin kütüphaneyi en çok “ders çalışmak/ödev yapmak” amacıyla kullandıkları görülmüştür. Akdeniz (%0), Doğu Anadolu (%0), Ege (%0), Güneydoğu Anadolu (%1,2) ve Marmara (%0) bölgelerinden gelen öğrenciler kütüphaneyi en az “arkadaşlarla buluşmak” amacıyla kullanırken; İç Anadolu (%0) ve Karadeniz (%0) bölgelerinden gelen öğrenciler “kitap ödünç almak” ve “Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak” amacıyla kullanmaktadırlar.

Tablo 19. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphanede Kullandıkları Kaynaklara İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Basılı Kitap %	Basılı Dergi %	Tezler %	Elektronik Kaynaklar %	Kitap dışı materyaller (Multi medya v.b.) %
Cinsiyet					$X^2= 14,038$; $sd=5$; $p= 0,015$
Kadın	65,0	1,2	1,2	16,0	15,0
Erkek	55,9	2,4	2,4	12,8	24,1
Gelir Düzeyi					$X^2= 42,436$; $sd=10$; $p= 0,000$
0-1000 TL	61,2	1,9	0,7	14,0	19,9
1001-3499 TL	52,1	1,1	9,6	17,0	20,2
3500 TL ve üzeri	69,2	7,7	0,0	7,7	15,4
Öğrenim Düzeyi					$X^2= 51,784$; $sd=10$; $p= 0,000$
Ön Lisans	50,7	0,0	0,0	31,0	15,5
Lisans	60,7	2,2	1,5	12,8	20,9
Yüksek Lisans	73,1	0,0	15,4	3,8	7,7
Akademik Başarı Düzeyi					$X^2= 16,985$; $sd=10$; $p= 0,075$

Orta (1,50-1,99)	62,9	0,0	2,9	14,3	20,0
İyi (2,00-2,99)	63,2	1,7	0,3	13,6	20,2
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	59,9	3,4	5,1	14,7	15,3
Geldiği Bölge				$X^2= 45,213; sd=35; p= 0,116$	
Akdeniz Bölgesi	56,9	2,8	0,7	15,3	23,6
Doğu Anadolu Bölgesi	80,0	0,0	2,0	12,0	6,0
Ege Bölgesi	46,7	0,0	0,0	40,0	13,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	59,0	1,6	1,9	14,0	21,0
İç Anadolu Bölgesi	71,9	6,3	3,1	6,3	9,4
Karadeniz Bölgesi	33,3	0,0	16,7	33,3	16,7
Marmara Bölgesi	57,1	0,0	4,8	9,5	23,8

Tablo-19 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphanede kullandıkları kaynakların değişip değişmediğini belirlemek üzere yapılan Ki-kare testi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların cinsiyetlerine ($X^2= 14,038; sd=5; p= 0,015$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Kadın ve erkek öğrencilerin en çok kullandıkları kaynağın kadınlarda %65 ile erkeklerde ise %55,9 ile basılı kitap olduğu görülmektedir. Kadınların ve erkeklerin en az kullandıkları kaynağın ise kadınlarda %1,2 erkeklerde ise %2,4 ile basılı dergi ve tezler olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-19 gelir düzeyi bakımından incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların gelir düzeylerine göre ($X^2= 42,436; sd=10; p= 0,000$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Tüm gelir gruplarındaki öğrencilerin en çok kullandıkları kaynağın 0-1000 TL geliri olanlarda % 61,2; 1001-3499 TL geliri olanlarda %52,1 ve 3500 TL ve üzeri geliri olanlarda ise %69,2 ile basılı kitap olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En az kullanılan kaynak için incelendiğinde ise geliri 0-1000 TL (%0,7) ve 3500 TL ve üzeri (%0) olanlar için tezler olduğu görülmektedir. 1001-3499 TL geliri olanlar (%1,1) ise en az basılı dergileri kullanmaktadır.

Tablo-19 öğrenim düzeyi bakımından incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların öğrenim düzeylerine göre ($X^2= 51,784; sd=10; p= 0,000$) anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Tüm öğrenim düzeyi gruplarındaki öğrencilerin en çok kullandıkları kaynağın ön lisans (%61,2), lisans (%52,1) ve yüksek lisans (%69,2) öğrencilerinde basılı kitap olduğu

görülmüştür. En düşük kullanım gösterilen kaynak ise ön lisans (%0) ve yüksek lisans (%0) öğrencileri için basılı dergi iken lisans öğrencileri (%1,5) için tezlerdir.

Tablo-19 akademik başarı düzeyi ve öğrencilerin geldikleri bölge bakımından incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların akademik başarı düzeyine ($X^2= 16,985$; $sd=10$; $p= 0,075$) ve öğrencilerin geldikleri bölgeye ($X^2= 45,213$; $sd=35$; $p= 0,116$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğunuz hangi bilgileri kütüphaneden elde ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaba İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Aile/akrabalık/arkadaşlık ilişkileri %	Özel/duygusal ilişkiler %	Duygu yönetimi/İlişkilerde kriz-öfke yönetimi %	Psikolojik danışma %	İş ilişkileri/İstese stres yönetimi %	Diğer %
Cinsiyet	$X^2= 10,606$; $sd=6$; $p= 0,101$					
Kadın	7,4	1,5	3,7	7,4	9,5	69,0
Erkek	8,3	4,8	5,6	7,0	8,6	62,6
Gelir Düzeyi	$X^2= 32,744$; $sd=12$; $p= 0,001$					
0-1000 TL	8,6	2,7	4,4	5,9	8,1	67,6
1001-3499 TL	4,3	6,4	7,4	12,8	16,0	53,2
3500 TL ve üzeri	0,0	7,7	0,0	23,1	0,0	61,5
Öğrenim Düzeyi	$X^2= 9,804$; $sd=12$; $p= 0,633$					
Ön Lisans	7,0	4,2	4,2	7,0	12,7	60,6
Lisans	8,1	3,0	4,5	7,0	8,8	66,3
Yüksek Lisans	3,8	7,7	11,5	11,5	3,8	61,5
Akademik Başarı Düzeyi	$X^2= 13,295$; $sd=12$; $p= 0,348$					
Orta (1,50-1,99)	2,9	5,7	5,7	2,9	2,9	80,0

İyi (2,00-2,99)	8,9	2,3	4,6	6,3	10,3	65,2
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	9,0	5,6	6,2	9,0	9,6	59,3
Geldiği Bölge	$X^2= 58,593$; $sd=42$; $p= 0,046$					
Akdeniz Bölgesi	8,3	2,1	4,2	7,6	7,6	68,1
Doğu Anadolu Bölgesi	12,0	4,0	10,0	12,0	10,0	50,0
Ege Bölgesi	0,0	6,7	6,7	6,7	6,7	73,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7,9	3,0	4,7	6,1	10,3	65,3
İç Anadolu Bölgesi	6,3	6,3	0,0	9,4	3,1	75,0
Karadeniz Bölgesi	0,0	33,3	0,0	16,7	16,7	33,3
Marmara Bölgesi	4,8	0,0	4,8	4,8	0,0	85,7

Tablo-20 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğunuz hangi bilgileri kütüphaneden elde ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevabın farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin cevaplarının gelir düzeyine ($X^2= 32,744$; $sd=12$; $p= 0,001$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Tüm gelir gruplarındaki öğrencilerin (0-1000 TL (%67,6); 1001-3499 TL (%53,2); 3500 TL ve üzeri (%61,5)) kütüphaneden duygusal/toplumsal ilişkiler konusunda “diğer” bilgileri edinmek için yararlandıkları görülmektedir. Kütüphaneden 0-1000 TL geliri olan öğrenciler %2,7 ile özel/duygusal ilişkiler konusunda en az yararlanırken, 1001-3499 TL ve 3500 TL ve üzeri geliri olan öğrenciler ise %0 ile aile/akrabalık/arkadaşlık ilişkileri konusunda en az yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin duygusal/toplumsal ilişkiler konusunda kütüphaneden hangi bilgileri elde ettikleri geldikleri bölgeye ($X^2= 58,593$; $sd=42$; $p= 0,046$) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tüm bölgelerden gelen öğrencilerin kütüphaneden en çok duygusal/toplumsal ilişkiler konusunda “diğer” bilgileri edinmek için yararlandıkları görülmektedir. Akdeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Marmara bölgelerinden gelen öğrencilerin kütüphaneden en az “duygusal/özel ilişkiler” konusunda, Ege ve Karadeniz bölgelerinden gelenlerin “aile/akrabalık/arkadaşlık ilişkileri” konusunda ve İç Anadolu bölgesinden gelenlerin ise “Duygu yönetimi/İlişkilerde kriz-öfke yönetimi” konusunda yararlandıkları görülmektedir.

Öte yandan Tablo-20 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin cevaplarının cinsiyet ($X^2= 10,606$; $sd=6$; $p= 0,101$), öğrenim düzeyi ($X^2= 9,804$; $sd=12$; $p= 0,633$) ve akademik başarı düzeyine ($X^2= 13,295$; $sd=12$; $p= 0,348$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı gözlenmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Kütüphaneye Yalnız mı Gelirsiniz, Arkadaşlarınızla mı?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Yalnız Gelirim %	Arkadaşlarımla Gelirim %
Cinsiyet		$X^2= 9,091$; $sd=1$; $p= 0,003$
Kadın	35,3	64,7
Erkek	46,5	53,5
Gelir Düzeyi		$X^2= 1,961$; $sd=2$; $p= 0,375$
0-1000 TL	40,3	59,7
1001-3499 TL	47,9	52,1
3500 TL ve üzeri	38,5	61,5
Öğrenim Düzeyi		$X^2= 6,587$; $sd=2$; $p= 0,037$
Ön Lisans	42,3	57,7
Lisans	40,1	59,9
Yüksek Lisans	65,4	34,6
Akademik Başarı Düzeyi		$X^2= 1,033$; $sd=2$; $p= 0,597$
Orta (1,50-1,99)	37,1	62,9
İyi (2,00-2,99)	41,7	58,3
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	37,3	62,7
Geldiği Bölge		$X^2= 5,835$; $sd=7$; $p= 0,559$
Akdeniz Bölgesi	38,9	61,1
Doğu Anadolu Bölgesi	42,0	58,0
Ege Bölgesi	33,3	66,7
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	43,8	56,2

İç Anadolu Bölgesi	28,1	71,9
Karadeniz Bölgesi	50,0	50,0
Marmara Bölgesi	28,6	71,4

Tablo-21 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Kütüphaneye yalnız mı gelirsiniz, arkadaşlarınızla mı?” sorusuna verdikleri cevabın farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin cevaplarının cinsiyete ($X^2= 9,091$; $sd=1$; $p= 0,003$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Kadın (%64,7) ve erkek (%53,5) öğrenciler kütüphaneye daha çok arkadaşlarıyla gelmeyi tercih etmektedirler.

Yine Tablo-21 öğrenim düzeyi bakımından incelendiğinde öğrencilerin “Kütüphaneye yalnız mı gelirsiniz, arkadaşlarınızla mı?” sorusuna verdikleri cevabın öğrenim düzeylerine ($X^2= 6,587$; $sd=2$; $p= 0,037$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Ön lisans (%57,7) ve lisans (%59,9) öğrencileri kütüphaneye en çok arkadaşlarıyla gelmeyi tercih ettiklerini belirtirken; yüksek lisans (%65,4) öğrencilerinin ise kütüphaneye daha çok yalnız gelmeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Öte yandan öğrencilerin verdikleri cevapların gelir düzeyine ($X^2= 1,961$; $sd=2$; $p= 0,375$), akademik başarı düzeyine ($X^2= 1,033$; $sd=2$; $p= 0,597$) ve de geldikleri bölgeye ($X^2= 5,835$; $sd=7$; $p= 0,559$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir. Tüm gelir düzeyi ve akademik başarı düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerin kütüphaneye daha çok arkadaşlarıyla gelmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra Marmara Bölgesi’nden gelenler dışındaki tüm öğrenciler de kütüphaneye arkadaşlarıyla gelmeyi daha çok tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 22. Öğrencilerin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Ki-Kare Sonuçları

	Hayır %	Evet %
Cinsiyet		$X^2= 0,973; sd=1; p= 0,324$
Kadın	43,3%	56,7%
Erkek	39,6%	60,4%
Gelir Düzeyi		$X^2= 2,448; sd=2; p= 0,294$
0-1000 TL	42,0%	58,0%
1001-3499 TL	35,1%	64,9%
3500 TL ve üzeri	53,8%	46,2%
Öğrenim Düzeyi		$X^2= 2,607; sd=2; p= 0,272$
Ön Lisans	35,2%	64,8%
Lisans	42,5%	57,5%
Yüksek Lisans	30,8%	69,2%
Akademik Başarı Düzeyi		$X^2= 1,187; sd=2; p= 0,552$
Orta (1,50-1,99)	45,7%	54,3%
İyi (2,00-2,99)	37,4%	62,6%
Çok iyi (3,00 ve üzeri)	40,7%	59,3%
Geldiği Bölge		$X^2= 5,501; sd=7; p= 0,599$
Akdeniz Bölgesi	38,9%	61,1%
Doğu Anadolu Bölgesi	36,0%	64,0%
Ege Bölgesi	40,0%	60,0%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	42,7%	57,3%
İç Anadolu Bölgesi	37,5%	62,5%
Karadeniz Bölgesi	66,7%	33,3%
Marmara Bölgesi	47,6%	52,4%

Tablo-22 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre “Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?” sorusuna verdikleri cevabın farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin cevaplarının cinsiyete ($X^2= 0,973; sd=1; p= 0,324$), gelir düzeyine ($X^2= 2,448; sd=2; p= 0,294$), öğrenim düzeyine ($X^2= 2,607; sd=2; p= 0,272$), akademik başarı düzeyine ($X^2= 1,187; sd=2; p= 0,552$) ve geldikleri bölgeye ($X^2= 5,501; sd=7; p= 0,599$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği gözlenmiştir.

Gelir düzeyi 3500 TL ve üzeri olan öğrenciler ve Karadeniz Bölgesi’nden gelen öğrenciler dışında tüm değişkenlerin alt gruplarında yer alan öğrencilerin kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışmayı tercih ettikleri görülmüştür.

5.4. Katılımcıların Sosyal Sermaye Düzeyleri

Tablo 23. Katılımcıların Kütüphaneyi Kullanım Özelliklerine İlişkin Merkezi Dağılım İstatistikleri

	Sayı	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	SD
Sosyal Sorumluluk	700	0,86	5,00	3,20	0,92
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	700	1,00	5,00	3,83	0,72
Komşuluk İlişkisi	700	0,80	5,00	3,48	0,82
Bir Yere Aidiyet	700	1,00	5,00	3,34	0,83
İnsana Güven	700	1,00	5,00	2,70	0,92
Çevreye Güven	700	0,50	5,00	3,05	1,12
Farklılıklara Tolerans	700	1,00	5,00	3,91	1,07
Sosyal Sermaye (Toplam)	700	1,00	4,79	3,37	0,57

Katılımcıların kütüphane kullanım özelliklerine ilişkin merkezi dağılım istatistiklerin yer aldığı Tablo-23 incelendiğinde katılımcıların Sosyal Sermaye Ölçeğinden ve alt boyutlarından en düşük 0,5 puan en yüksek ise 5 puan elde ettikleri görülmektedir. Sosyal Sermaye Ölçeğinin toplam puanından elde ettikleri puan ortalaması $X = 3,37$ (SS: 0,57)'dir. En yüksek ortalamaya sahip alt boyutun Farklılıklara Tolerans $X = 3,91$ (Ss: 1,07) olduğu görülürken, en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise İnsanlara Güven $X = 2,70$ (SS: 0,92) olduğu gözlenmiştir. Diğer alt boyutlardan Sosyal Sorumluluk $X = 3,20$ (SS: 0,92), Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma $X = 3,83$ (SS: 0,72), Komşuluk İlişkisi $X = 3,48$ (0,82), Bir Yere Aidiyet $X = 3,34$ (SS: 0,83) ve Çevreye Güven $X = 3,05$ (SS: 1,12) olduğu görülmektedir.

5.5. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeyleri İle Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo 24. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek İçin Yapılan İlişkisiz Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Standart Hata	t	sd	P
Sosyal Sorumluluk	Kadın	326	3,27	0,85	,05	1,723	697,998	,085
	Erkek	374	3,90	0,97	,05			
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	Kadın	326	3,90	0,66	,04	2,430	697,753	,015*
	Erkek	374	3,77	0,77	,04			
Komşuluk İlişkisi	Kadın	326	3,58	0,76	,04	3,072	697,731	,002*

	Erkek	374	3,40	0,86	,04			
Bir Yere Aidiyet	Kadın	326	3,35	0,82	,05	,200	698	,842
	Erkek	374	3,34	0,85	,04			
İnsana Güven	Kadın	326	2,59	0,88	,05	-3,026	698	,003*
	Erkek	374	2,80	0,94	,05			
Farklılıklara Tolerans	Kadın	326	3,96	1,07	,06	1,255	698	,210
	Erkek	374	3,86	1,07	,06			
Çevreye Güven	Kadın	326	2,80	1,05	,06	-5,684	698	,000**
	Erkek	374	3,27	1,13	,06			
Sosyal Sermaye (Toplam)	Kadın	326	3,39	0,53	,03	,925	698	,355
	Erkek	374	3,35	0,60	,03			

*p< .05; **p<.001

Tablo-24 incelendiğinde 326 kadın ve 374 erkekten oluşan 700 kişilik bir grupta kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin Sosyal Sermaye Ölçeğinden ve alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan İlişkisiz Örneklem T testi sonuçlarına göre; kadınlar ve erkeklerin Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma [$t_{(698)}= 2,430$, $p< .05$], Komşuluk İlişkisi [$t_{(698)}= 3,072$, $p< .05$], İnsana Güven [$t_{(698)}= -3,026$, $p< .05$], Çevreye Güven [$t_{(698)}= -5,684$, $p< .001$] alt boyutlarından elde ettikleri puanlar arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Öte yandan Sosyal Sermaye Toplam [$t_{(698)}= 0,925$, $p> .05$] ile Sosyal Sorumluluk [$t_{(698)}= 1,723$, $p> .05$], Bir Yere Aidiyet [$t_{(698)}= 0,200$, $p> .05$] ve Farklılıklara Tolerans [$t_{(698)}= 1,255$, $p> .05$] alt boyutlarından elde ettikleri puanlar arasında cinsiyet bakımından anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 25. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek İçin Yapılan İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyal Sermaye	Gelir Düzeyi	N	Ortalama	F	p
Sosyal Sorumluluk	0-1000 TL	593	3,21	,022	,978
	1001-3499 TL	94	3,19		
	3500 TL ve üzeri	13	3,22		
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	0-1000 TL	593	3,83	,241	,786
	1001-3499 TL	94	3,84		
	3500 TL ve üzeri	13	3,69		
Komşuluk İlişkisi	0-1000 TL	593	3,50	,848	,429
	1001-3499 TL	94	3,39		
	3500 TL ve üzeri	13	3,42		
Bir Yere Aidiyet	0-1000 TL	593	3,34	2,258	,105
	1001-3499 TL	94	3,41		
	3500 TL ve üzeri	13	2,89		

İnsana Güven	0-1000 TL	593	2,69	,416	,660
	1001-3499 TL	94	2,71		
	3500 TL ve üzeri	13	2,92		
Farklılıklara Tolerans	0-1000 TL	593	3,91	2,357	,095
	1001-3499 TL	94	4,00		
	3500 TL ve üzeri	13	3,31		
Çevreye Güven	0-1000 TL	593	3,05	,026	,974
	1001-3499 TL	94	3,04		
	3500 TL ve üzeri	13	3,12		
Sosyal Sermaye (Toplam)	0-1000 TL	593	3,37	,264	,768
	1001-3499 TL	94	3,37		
	3500 TL ve üzeri	13	3,26		

Tablo-25 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyal sermaye toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında üniversite öğrencilerinin gelir düzeyi değişkenine göre bir fark olup olmadığına yönelik yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin Sosyal Sermaye Toplam puan [$F_{(2-697)} = 0,264, p > .05$] ile Sosyal Sorumluluk [$F_{(2-697)} = 0,022, p > .05$], Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma [$F_{(2-697)} = 0,241, p > .05$], Komşuluk İlişkisi [$F_{(2-697)} = 0,848, p > .05$], Bir Yere Aidiyet [$F_{(2-697)} = 2,258, p > .05$], İnsana Güven [$F_{(2-697)} = 0,416, p > .05$], Farklılıklara Tolerans [$F_{(2-697)} = 2,357, p > .05$], Çevreye Güven [$F_{(2-697)} = 0,026, p > .05$], alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 26. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek İçin Yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyal Sermaye	Öğrenim Düzeyi	N	Ortalama	F	P
Sosyal Sorumluluk	Ön lisans	71	3,24	1,123	0,326
	Lisans	603	3,19		
	Yüksek Lisans	26	3,46		
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	Ön lisans	71	3,78	1,898	0,151
	Lisans	603	3,82		
	Yüksek Lisans	26	4,09		
Komşuluk İlişkisi	Ön lisans	71	3,46	,052	0,949
	Lisans	603	3,49		
	Yüksek Lisans	26	3,51		
Bir Yere Aidiyet	Ön lisans	71	3,31	,709	0,492
	Lisans	603	3,34		
	Yüksek Lisans	26	3,53		
İnsana Güven	Ön lisans	71	2,68	1,120	0,327
	Lisans	603	2,69		

	Yüksek Lisans	26	2,96		
Farklılıklara Tolerans	Ön lisans	71	4,00	,435	0,647
	Lisans	603	3,89		
	Yüksek Lisans	26	4,00		
Çevreye Güven	Ön lisans	71	3,35	2,881	0,057
	Lisans	603	3,01		
	Yüksek Lisans	26	3,06		
Sosyal Sermaye (Toplam)	Ön lisans	71	3,39	1,396	0,248
	Lisans	603	3,36		
	Yüksek Lisans	26	3,55		

Tablo-26 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyal sermaye toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında üniversite öğrencilerinin öğrenim düzeyi değişkenine göre bir fark olup olmadığına yönelik yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin Sosyal Sermaye Toplam puan [$F_{(2-697)} = 1,396, p > .05$] ile Sosyal Sorumluluk [$F_{(2-697)} = 1,123, p > .05$], Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma [$F_{(2-697)} = 1,898, p > .05$], Komşuluk İlişkisi [$F_{(2-697)} = 0,052, p > .05$], Bir Yere Aidiyet [$F_{(2-697)} = 0,709, p > .05$], İnsana Güven [$F_{(2-697)} = 1,120, p > .05$], Farklılıklara Tolerans [$F_{(2-697)} = 0,435, p > .05$], Çevreye Güven [$F_{(2-697)} = 2,881, p > .05$], alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 27. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek İçin Yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyal Sermaye	Akademik Başarı Düzeyi	N	Ortalama	F	P
Sosyal Sorumluluk	Orta (1,50-1,99)	35	2,83	3,753	0,024*
	İyi (2,00-2,99)	302	3,20		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,30		
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	Orta (1,50-1,99)	35	3,86	0,795	0,452
	İyi (2,00-2,99)	302	3,78		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,87		
Komşuluk İlişkisi	Orta (1,50-1,99)	35	3,45	0,494	0,610
	İyi (2,00-2,99)	302	3,47		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,54		
Bir Yere Aidiyet	Orta (1,50-1,99)	35	3,19	2,004	0,136
	İyi (2,00-2,99)	302	3,32		

	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,44		
İnsana Güven	Orta (1,50-1,99)	35	2,72	0,017	0,983
	İyi (2,00-2,99)	302	2,70		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	2,71		
Farklılıklara Tolerans	Orta (1,50-1,99)	35	3,63	1,241	0,290
	İyi (2,00-2,99)	302	3,93		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,92		
Çevreye Güven	Orta (1,50-1,99)	35	3,10	0,758	0,469
	İyi (2,00-2,99)	302	2,97		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,09		
Sosyal Sermaye (Toplam)	Orta (1,50-1,99)	35	3,24	2,012	0,135
	İyi (2,00-2,99)	302	3,35		
	Çok iyi (3,00 ve üzeri)	177	3,43		

*p< .05

Tablo-27 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SSÖ'nün toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında üniversite öğrencilerinin akademik başarı düzeyi değişkenine göre bir fark olup olmadığına yönelik yapılan İlişkisiz Örneklem İÇin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin yalnızca Sosyal Sorumluluk [$F_{(2-511)} = 3,753$, $p < .05$] alt boyutundan elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Öte yandan üniversite öğrencilerinin Sosyal sermaye toplam puan [$F_{(2-511)} = 2,012$, $p > .05$] ile Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma [$F_{(2-511)} = 0,795$, $p > .05$], Komşuluk İlişkisi [$F_{(2-511)} = 0,494$, $p > .05$], Bir Yere Aidiyet [$F_{(2-511)} = 2,004$, $p > .05$], İnsana Güven [$F_{(2-511)} = 0,017$, $p > .05$], Farklılıklara Tolerans [$F_{(2-511)} = 1,241$, $p > .05$], Çevreye Güven [$F_{(2-511)} = 0,758$, $p > .05$], alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Sosyal sorumluluğun akademik başarı düzeylerinden hangileri arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymak amacıyla Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre akademik başarı düzeyi çok iyi olan öğrencilerin ($\bar{X} = 3,30$) orta olan öğrencilerden ($\bar{X} = 2,83$) anlamlı şekilde daha fazla sosyal sorumluluğa sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan akademik başarı düzeyleri arasında sosyal sorumluluğun anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Tablo 28. Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Üniversite Öğrencilerinin Ailelerinin İkamet Ettikleri Bölge Değişkenine Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek İçin Yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyal Sermaye	Akademik Başarı Düzeyi	N	Ortalama	F	P
Sosyal Sorumluluk	Akdeniz Bölgesi	144	3,03	1,478	,172
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,40		
	Ege Bölgesi	15	3,06		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,25		
	İç Anadolu Bölgesi	6	3,07		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,24		
	Marmara Bölgesi				
Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma	Akdeniz Bölgesi	144	3,70	1,918	,064
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,89		
	Ege Bölgesi	15	3,64		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,87		
	İç Anadolu Bölgesi	6	4,10		
	Karadeniz Bölgesi	21	4,06		
	Marmara Bölgesi				
Komşuluk İlişkisi	Akdeniz Bölgesi	144	3,47	,662	,704
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,50		
	Ege Bölgesi	15	3,25		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,49		
	İç Anadolu Bölgesi	6	3,37		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,76		
	Marmara Bölgesi				
Bir Yere Aidiyet	Akdeniz Bölgesi	144	3,35	1,687	,109
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,33		
	Ege Bölgesi	15	3,08		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,37		
	İç Anadolu Bölgesi	6	2,63		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,54		
	Marmara Bölgesi				
İnsana Güven	Akdeniz Bölgesi	144	2,68	,312	,949
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	2,81		
	Ege Bölgesi	15	2,73		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	2,70		
	İç Anadolu Bölgesi	6	2,61		
	Karadeniz Bölgesi	21	2,86		
	Marmara Bölgesi				
Farklılıklara Tolerans	Akdeniz Bölgesi	144	3,76	2,526	,014*
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,99		

	Ege Bölgesi	15	3,20		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	4,00		
	İç Anadolu Bölgesi	6	3,58		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,91		
	Marmara Bölgesi				
Çevreye Güven	Akdeniz Bölgesi	144	3,00	,477	,852
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,24		
	Ege Bölgesi	15	2,73		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,05		
	İç Anadolu Bölgesi	6	3,00		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,14		
	Marmara Bölgesi				
Sosyal Sermaye (Toplam)	Akdeniz Bölgesi	144	3,29	1,821	,080
	Doğu Anadolu Bölgesi	50	3,46		
	Ege Bölgesi	15	3,15		
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	429	3,40		
	İç Anadolu Bölgesi	6	3,23		
	Karadeniz Bölgesi	21	3,52		
	Marmara Bölgesi				

*p< .05

Tablo-28 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Sosyal sermaye toplam ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında üniversite öğrencilerinin ailelerinin ikamet ettikleri bölge değişkenine göre bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin yalnızca Farklılıklara Tolerans [$F_{(7-692)}= 2,526$, $p< .05$] alt boyutundan elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Öte yandan üniversite öğrencilerinin Sosyal sermaye toplam puan [$F_{(7-692)}= 1,821$, $p> .05$] ile Sosyal Sorumluluk [$F_{(7-692)}= 1,478$, $p> .05$], Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma [$F_{(7-692)}= 1,918$, $p> .05$], Komşuluk İlişkisi [$F_{(7-692)}= 0,662$, $p> .05$], Bir Yere Aidiyet [$F_{(7-692)}= 1,687$, $p> .05$], İnsana Güven [$F_{(7-692)}= 0,312$, $p> .05$], Çevreye Güven [$F_{(7-692)}= 0,477$, $p> .05$], alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

5.6. Kütüphane Kullanım Özellikleri ve Sosyal Sermaye İlişkisi

Tablo 29. Kütüphane Kullanım Özellikleri ve Sosyal Sermaye İlişkisini Gösteren Basit Doğrusal Korelasyon Analizi Sonuçları

	1.KKÖ- KSI	2.S17	3.S18	4.S19	5.SSÖ- SS	6.SSÖ- STİA	7.SSÖ- Kİ	8.SSÖ- BYA	9.SSÖ- İG	10.SSÖ- FT	11.SSÖ- ÇG	12.SSÖ- Toplam
1.KKÖ- KSI	1	,004	-,134**	,117**	,097*	,091*	,028	,094*	,049	,013	-,038	,092*
2.S17		1	-,003	-,024	-,001	,056	,022	,023	-,007	-,041	,005	,017
3.S18			1	-,043	,005	-,025	,029	,077	-,058	-,018	-,061	-,001
4.S19				1	,200**	,090*	,106**	,078*	,112**	,062	-,029	,169**
5.SSÖ- SS					1	,412**	,336**	,330**	,183**	,305**	,084*	,739**
6.SSÖ- STİA						1	,446**	,377**	,149**	,449**	,131**	,693**
7.SSÖ- Kİ							1	,411**	,243**	,412**	,198**	,708**
8.SSÖ- BYA								1	,309**	,349**	,283**	,676**
9.SSÖ- İG									1	,153**	,334**	,477**
10.SSÖ- FT										1	,169**	,591**
11.SSÖ- ÇG											1	,396**
12.SSÖ- Toplam												1

*p< 0,05; **p< 0,001

SSÖ-SS: Sosyal Sorumluluk; SSÖ-STİA: Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma; SSÖ-Kİ: Komşuluk İlişkisi; SSÖ-BYA: Bir Yere Aidiyet; SSÖ-İG: İnsana Güven; SSÖ-ÇG: Çevreye Güven; SSÖ-FT: Farklılıklara Tolerans Alt Boyutları; KKÖ-KSI: Kütüphane Kullanım Sıklığı; KKÖ-KSA: Kütüphane Kullanım Saat Aralığı; KKÖ-KA: Kütüphane Kullanım Amacı; KKÖ-KK: Kullanılan Kaynak; S17: Duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğunuz hangi bilgileri kütüphaneden elde ediyorsunuz?; S18: Kütüphaneye yalnız mı gelirsiniz, arkadaşlarınızla mı?; S19: Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?

Tablo-29'da üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım özellikleri ile sosyal sermaye düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan Basit Doğrusal Korelasyon analizi sonucuna göre öğrencilerin kütüphaneyi kullanım sıklığı ile Sosyal sermaye toplam puan ($r= 0,092$, $p< 0,05$), Sosyal Sorumluluk alt boyutu ($r= 0,097$, $p< 0,05$), Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma alt boyutu ($r= 0,091$, $p< 0,05$) ve Bir Yere Aidiyet alt boyutu ($r= 0,094$, $p< 0,05$) arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin kütüphaneyi kullanım sıklığı arttıkça öğrencilerin sosyal sermaye düzeylerinin, sosyal sorumluluk düzeylerinin, sosyal temsilcilik ve inisiyatif alma düzeylerinin ve bir yere ait olma düzeylerinin arttığı söylenebilmektedir.

SONUÇ

İnsan faaliyetlerini kolaylaştıran birikimler olarak tanımlayabileceğimiz sermaye kavramı, günümüz toplumunda değişik disiplinlerde farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Sosyal sermaye kavramı, tanım ve anlamı kullanım alanına göre farklılık gösteren bir kavramdır.

Sosyal sermaye, kişiler arasındaki karşılıklı güvene dayalı ilişkilerin, kişileri bir araya getiren hedefler yada bu hedeflere ulaşmak için yapmış olduğu katkı olarak ifade edilebilir (Erbil, 2008:10). Sosyal sermaye kavramının önemli teorisyenlerinden olan Bourdieu ise kavramı, karşılıklı tanışıklıklar sonucunda ortaya çıkan uzun süreli iletişim ağlarında birey yada grupların hissesine düşen kaynakların toplamıdır şeklinde tanımlar (Field, 2008:20).

Sosyal bir varlık olan insanın yaşamını yalnız başına devam ettirmesi ve tüm ihtiyaçlarını tek başına karşılaması çok zordur. Böyle bir durumda insan öncelikle yakın çevresinden başlayarak diğer insanlarla bağlar kurmaya başlar. Sosyal ağlar denilen bu bağların yardımıyla insan kendisine bir düzen kurar. Kurulan bu düzenle birlikte kişiyle çevresi arasında yazılı veya yazılı olmayan normlar iyice belirginleşir. Esasen kişinin içinde bulunduğu topluluğun belirli değerleri ve normları vardır. Burada kişinin yapması gereken şey var olan mevcut kurallara uymak, değerlere saygı duymak ve bu norm ve değerleri gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır. Bu aktarım eğitimle ve kişilerarası ilişkilerle sağlanabilir. Kişiler arasındaki ilişkilerin sağlam ve düzgün olması ise bireyler arasında saygı, hoşgörü, güven, sevgi gibi duyguların gelişmesiyle mümkün olmaktadır. Özellikle güven ögesi kişiler arası ilişkilerin istikametini belirler. Kişilerarası ilişkiler, norm ve değerler, güven sosyal sermayeyi destekleyen öğelerdir.

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin kütüphane kullanım alışkanlıklarının onların sosyal sermayelerine yapmış olduğu etkileri araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında 1 Aralık 2019 – 31 Aralık 2019 tarihleri arasında Gaziantep

Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'ni kullanan 700 öğrenciye anket çalışması uygulanmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen bulguları incelediğimizde, katılımcıların büyük çoğunluğunun kütüphaneyi aktif olarak kullandığını görmekteyiz. Kütüphaneyi en sık kullananlar lisans öğrencileridir. Cinsiyet bakımından incelediğimizde oranın eşit dağıldığını görürüz.

Johnson (2010), kütüphanelerin insanların ihtiyaç duyduğu bilgileri elde etmek için diğer insanlarla iletişim içerisinde bulunduğu mekânlar olarak belirtir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların kütüphaneyi en çok ders çalışmak/ödev yapmak amacıyla kullandığı bunu kitap ödünç almak, boş zamanlarını değerlendirmek, bilgisayar/internet araçlarını kullanmak ve arkadaşlarla buluşmak gibi amaçların izlediği görülmektedir. Bu oran bize kütüphanelerin sadece kitap, dergi v.b. gibi kaynak ihtiyacını sağlayan mekân olmadığını, aynı zamanda bireylerin ders çalışmak için uygun ortamları (sessizlik, sıcaklık, güvenlik ve sosyalleşme) sağlayan bir kurum olduğunu söyleyebiliriz.

Gelişen teknolojinin olumlu birçok yönü olmasına rağmen bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bireyi sanal dünyaya mahkûm eden ve yalnızlaşmasına yol açan bu durumdan çıkış yolu olarak Şan ve Şimşek (2011), kişiler arası ilişkinin yeniden canlandırılmasının gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Günümüzde kişiler arası resmi veya gayri resmi iletişimi destekleyen merkezler haline gelen kütüphaneler, bir anlamda bireyin toplumsal hayatın içerisinde yer almasına olanak verir. Preer (2001), kütüphanelerin insanların karşılaştığı sorunları çözmesine yardımcı olacak bilgiyi sağlayan en iyi kuruluş olduğunu söylemektedir. Yapmış olduğumuz çalışmada, kütüphaneye arkadaşlarıyla gelen katılımcıların % 58,6 (411 kişi), yalnız gelenlerin oranı % 41,3 (289 kişi)'tür. Aynı şekilde kütüphaneyi kullanan diğer kişilerle tanışırım diyen katılımcıların oranı % 58,6 (411 kişi), hayır tanışmam diyenlerin oranı % 41,3 (289 kişi)'tür. Bu sonuçlardan hareketle kütüphanelerin, bireylerin sosyalleşmesine katkı sunan bir mekân olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum çalışmamızın ilgili literatürü destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Sosyal sermaye düzeyinin akademik başarı düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek üzere yapılan test sonuçlarına göre sadece Sosyal Sorumluluk alt boyutunda anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Diğer alt boyutlarda

anlamli bir fark ortaya cikmamistir. Akademik basari duzeyi cok iyi olan ogrencilerin, akademik basari duzeyi orta olan ogrencilerden daha fazla sosyal sorumluluga sahip oldugu ortaya cikmistir. Bu sonuca gore akademik basarisini yuksek ogrencilerin kendisini topluma karshi sorumlu hissettigini soyleyebiliriz.

Katilimcilarin sosyal sermaye duzeylerinin cinsiyete gore degisip degismediğini belirlemek amaciyla yapilan test sonuclarina baktigimizda, Sivil Temsilcilik ve Inisiyatif Alma, Komşuluk İlişkisi, İnsana Güven ve Çevreye Güven alt boyutlarında kadın veya erkeğe göre anlamlı bir fark olduğunu görmekteyiz. Diğer taraftan Sosyal Sorumluluk, Bir Yere Aidiyet, Farklılıklara Tolerans alt boyutlarında ise anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Gelir durumuna göre sosyal sermaye duzeylerinin degisip degismediğini gösteren test sonuclarini inceledigimizde, gelir durumunun ogrencilerin sosyal sermayesini etkilemediği görülmüştür. Aynı şekilde öğrenim duzeyinin de ogrencilerin sosyal sermayesini etkilemediği ortaya cikmistir. Akademik basari oranina göre sosyal sermaye duzeyinin sadece Sosyal Sorumluluk alt boyutunda anlamlı bir fark ortaya cikmistir. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark ortaya cikmamıştır. Akademik basari duzeyi cok iyi olan ogrencilerin, akademik basari duzeyi orta olan ogrencilerden daha fazla sosyal sorumluluga sahip oldugu ortaya cikmistir. Bu sonuca gore akademik basarisini yuksek olan ogrencilerin kendisini topluma karshi sorumlu hissettigini soyleyebiliriz.

Ogrencilerin sosyo-demografik ozelliklerine gore kutuphane kullanım sıklıklarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapilan test sonuclarina baktigimizda kutuphane kullanım sıklıklarının cinsiyete, akademik basari duzeyine ve geldikleri bölgelere göre anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra ogrencilerin gelir duzeylerine göre kutuphane kullanım sıklıklarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya cikmistir. Kutuphaneyi hiç kullanmadığını ifade eden ogrencilerden en yuksek yuzdelige 0-1000 TL arasında bir geliri olanların (%0,5) sahip olduğu, en düşük yuzdelige ise 1001-3499 TL ve 3500 TL ve üzeri geliri olanların (%0) sahip olduğu görülmektedir. Geliri 0-1000 TL arasında olanlar kutuphaneyi haftada birkaç kez kullanmakta, geliri 1001-3499 TL olanlar her gün kullanmakta, geliri 3500 TL ve üzeri olanlar ise en fazla iki ayda bir kullanmaktadır. Bu sonuclardan hareketle şunları soyleyebiliriz; ogrencinin gelir durumu arttikça kutuphaneyi kullanım sıklığı da artmaktadır. Fakat bu sonucu geliri 3500 TL ve üzeri olanlarda ise bu sayı düşmektedir. Bunun nedenleri arasında bu gelire sahip kişilerin

tam zamanlı olarak bir işte çalışması ve kütüphaneye yeterince zaman ayıramadığı düşünülmektedir. Öğrenim düzeyi ile kütüphane kullanım sıklığı arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan test sonucunda aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kütüphaneyi hiç kullanmadığını belirten öğrencilerden en yüksek orana ön lisans öğrencilerinin, en düşük orana ise lisans öğrencilerinin sahip olduğu görülmüştür. Kütüphaneyi her gün kullandığını belirten öğrencilerden en fazla orana lisans öğrencileri, en düşük orana ise ön lisans öğrencilerinin sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre öğrenim düzeyi arttıkça kütüphaneyi kullanım sıklığı da artıyor diyebiliriz.

Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphane kullanım saatlerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan test sonucuna göre öğrencilerin kütüphane kullanım saatlerinin cinsiyetlerine, gelir düzeylerine, öğrenim düzeylerine ve geldiği bölgelere göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Yapılan test sonucunda yalnızca akademik başarı düzeyi ile kütüphane kullanım saatleri arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Akademik başarı düzeyi çok iyi olanlar 17.01-21.00 saatleri arasında tercih etmişlerdir. Akademik başarı düzeyi iyi olanlar en çok 12.01-17.00 saatleri arasında tercih etmişleridir. Başarı düzeyi iyi ve çok iyi olanların 12.00-21.00 saatlerini tercih etmelerinin sebebi olarak; derslerinden dolayı öğrencilerin kampüs içerisinde olmaları ve ders aralarında genelde kütüphaneyi kullandıklarını söyleyebiliriz.

Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphane kullanım amaçlarının değişip değişmediğini belirlemek üzere yapılan test sonucuna göre öğrencilerin kütüphane kullanım amaçlarının cinsiyetlerine göre ve akademik başarı düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin kütüphaneyi kullanım amaçlarının gelir düzeyi, öğrenim düzeyi ve geldikleri bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Her üç gelir düzeyine sahip öğrencilerin kütüphaneyi en fazla ders çalışmak / ödev yapmak amacıyla kullandığı görülmüştür. Bu verilerden ortaya çıkan sonuç; üniversite öğrencilerinin kütüphaneyi genelde ders çalışmak / ödev yapmak amacıyla kullanmaktadırlar. Öğrenim düzeyi açısından değerlendirdiğimizde de yine en fazla kullanım amacının ders çalışmak / ödev yapmak olduğunu görmekteyiz. Yine her üç öğrenim düzeyi grubundaki öğrencilerin de kütüphaneyi en az “arkadaşlarla buluşmak” amacıyla kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin geldikleri bölge

bakımından incelendiğinde Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz ve Marmara bölgelerinden gelen öğrencilerin kütüphaneyi en çok “ders çalışmak/ödev yapmak” amacıyla kullandıkları görülmüştür. Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu ve Marmara bölgelerinden gelen öğrenciler kütüphaneyi en az “arkadaşlarla buluşmak” amacıyla kullanırken; İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinden gelen öğrenciler “kitap ödünç almak” ve “Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak” amacıyla kullanmaktadırlar.

Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre kütüphanede kullandıkları kaynakların farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan test sonucuna göre üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların cinsiyetlerine, gelir düzeyine ve öğrenim düzeyine göre anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre baktığımızda basılı kitabın hem kadında hem erkekte en fazla kullanılan kaynak olduğu, basılı dergi ve tezlerin en az kullanılan kaynak olduğunu görmekteyiz. Gelir düzeyine göre incelediğimizde yine en fazla kullanılan kaynağın basılı kitap olduğunu görmekteyiz. Tüm öğrenim düzeyi gruplarındaki öğrencilerin en çok kullandıkları kaynağın yine basılı kitap olduğu görülmüştür. En düşük kullanım gösterilen kaynak ise ön lisans ve yüksek lisans öğrencileri için basılı dergi iken lisans öğrencileri için tezlerdir. Bu sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin kütüphanede kullandıkları kaynakların akademik başarı düzeyine ve geldikleri bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark göstermediği gözlenmiştir.

Varheim (2007), kütüphaneleri bilgi hizmetlerine ücretsiz olarak erişim sağladıkları, bütün kullanıcılara eşit davrandıkları ve herkesin kullanabileceği bir buluşma yeri olmalarından dolayı güven ve sosyal sermaye üreticisi olarak tanımlar. Öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre “Kütüphaneye yalnız mı gelirsiniz, arkadaşlarınızla mı?” sorusuna verdikleri cevabın farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarına göre cevapların cinsiyete ve öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Cinsiyete göre baktığımızda kadınların arkadaşlarıyla gelirim seçeneğini daha çok seçtiğini görürüz. Bu durumu kadınların sosyal ilişkilerinde birlikte hareket etmeyi ve kendini güvende hissetmek istedikleri şeklinde yorumlayabiliriz. Öğrenim düzeylerine göre incelediğimizde yüksek lisans öğrencilerinin tek gelmeyi seçtiğini,

ön lisans ve lisans öğrencilerinin de arkadaşlarıyla gelmeyi seçtiğini görmekteyiz. Diğer taraftan öğrencilerin verdikleri cevapların gelir düzeyine, akademik başarı düzeyine ve geldikleri bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir.

Öğrencilerin kütüphane kullanım özellikleri ile sosyal sermaye düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre öğrencilerin kütüphaneyi kullanım sıklığı ile Sosyal Sorumluluk alt boyutu, Sosyal Temsilcilik ve İnisiyatif Alma alt boyutu ve Bir Yere Aidiyet alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle öğrencilerin kütüphaneyi kullanım sıklığı arttıkça sosyal sermaye düzeylerinin, sosyal sorumluluk düzeylerinin, sosyal temsilcilik ve inisiyatif alma düzeylerinin ve bir yere ait olma düzeylerinin arttığını söyleyebiliriz.

Katılımcıların “Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar ile Sosyal Sorumluluk alt boyutu, Sivil Temsilcilik ve İnisiyatif Alma alt boyutu, Komşuluk İlişkisi alt boyutu, Bir Yere Aidiyet alt boyutu ve İnsana Güven alt boyutu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Kısaca öğrencilerin kütüphaneye gelen kişilerle tanışma durumu arttıkça sosyal sermaye düzeylerinin, sosyal sorumluluk düzeylerinin, sosyal temsilcilik ve inisiyatif alma düzeylerinin, komşuluk ilişkilerinin, bir yere ait olma düzeylerinin ve insanlara güvenme durumlarının arttığı söylenebilmektedir.

Kütüphanenin öğrenciler tarafından en çok ders çalışma amacıyla kullanıldığı dikkate alınırsa, bu kullanıcılara yönelik olarak eğitim ve ders çalışma materyalleri ile sınavlara hazırlanmasında destek olacak ve ödevlerinin yapılmasına yardımcı olacak kaynakların temin edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırma üniversite öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. Bundan sonraki araştırmalar ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yapılabilir. Araştırmada kütüphaneyi kullanan öğrenciler bir bütün olarak ele alınmıştır. Fakülteler ve bölümler arasında bir fark olup olmadığını ortaya koyan çalışmalar yapılabilir. İlkokuldan başlayarak eğitim öğretim programlarının kütüphaneyi aktif olarak kullanılacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu eğitim programlarında öğrencilere kütüphane kullanım alışkanlığının kazandırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adler, P. S. and Kwon, S. W. (2002). Social capital: prospects for a new concept. *The Academy of Management Review*, 27(1):17-40.
- Akar, T. (2017). *Sosyal Sermaye, İnovasyon ve Büyüme: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Ampirik Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçay, S. (2005). İktisadi Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü. Ekin Kitabevi, Bursa, ss.205.
- Akyazı, T. E. (2014). *Girişimcilik Sürecinde Sosyal Sermaye ve Sosyal Ağlar İle İç Girişimcilik Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Aksaray üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alan, H. (2017). *Kadınların Kariyer Gelişimlerinde Sosyal Sermaye Edinme Biçimleri: Bağımsız Kadın Yönetim Kurulu Üyeleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin tarihçesi ve ilk kütüphaneler. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16): 295-308.
- Alemdar, M. (2019). *Sosyal Sermayenin Eğitim-Öğretim Süreçlerine Yansımaları: Duyusal Okuryazarlık ve Duyusal Emek Bağlamı*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altay, A. (2007). Bir kamu malı olarak sosyal sermaye ve yoksulluk ilişkisi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 7(1):337-362.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2007). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri : SPSS Uygulamalı. Sakarya Yayıncılık, İstanbul, ss.177-222.

- Anık, M. (2011). Sosyal sermaye kavramı ışığında Ziya Gökalp'in düşünceleri üzerine bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2):89-103.
- Aslan, S. (2012). Demokrasi bağlamında sosyal sermaye ve sivil toplum ilişkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20):45-58.
- Atılğan, M. (2005). Başlangıcından 19. Yüzyıla tıp kütüphaneleri. Kadir Has Üniversitesi Yayınları, Ünak'05 Bildiriler: Bilgi Hizmetlerinin Organizasyonu ve Pazarlanması, İstanbul, ss.94.
- Aydemir, M.A. (2011). Sosyal Sermaye-Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması. Çizgi Kitabevi, Konya, ss.53-54.
- Aydemir, M. A. ve Tecim, E. (2012). Türk toplumunda aile ve dinin sosyal sermaye potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28):43-59.
- Babacan, M. E. (2012). *Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Bakan, U. (2014). *Bireysel Farklılıkların Sosyal Sermaye Oluşumuna Etkisi: Facebook ve LinkedIn Kullanıcıları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baran, A.G. (2008). Yaşlılıkta sosyalizasyon ve yaşam kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (2):86-97.
- Basut, Ö. (2020). *Sosyal Sermayenin Kalkınma Üzerine Etkisi: Kars İli Üzerine Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baş, T. (2001). Anket. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Başak, S. ve Öztaş, N. (2010). Güven ağbağları, sosyal sermaye ve toplumsal cinsiyet. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12(1):27-56.
- Baykal, Ş. Ve Gürbüz, S. (2016). Sosyal sermaye ve bireyler arası güven ilişkisinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 3(2):77-91.
- Bayram, N. (2004). Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi. Ezgi Kitabevi, Bursa, ss.85.

- Berber, M. (2006). İktisadi Büyüme ve Kalkınma: Teori-Politika-Uygulama. Derya Kitabevi, Trabzon.
- Bınarbaşı, F. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Okuma ve Kütüphaneleri Kullanma Alışkanlıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bıçer, A. (2019). *Toplumsal Dayanışma Ağlarının Gazetecilikte Kullanımı: Sosyal Sermayenin Kamusal Habercilikteki Rolünün İncelenmesi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bourdieu, P. (1986). The Form of Capital. Handbook of Theory and Research For The Sociology of Education, Richardosn, J. G. (Ed.). Greenwood, New York, pp.241-258.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2016). Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar, çev. Nazlı Ökten, İletişim, İstanbul, ss.108-110.
- Bowles, S. and Gintis, H. (2002). Social capital and community governance. *The Economic Journal*, (112):419-436.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı : İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. Pegem A Yayınları, Ankara, ss.47.
- Caidi, N. (2006). Building civilisational competence. A new role for libraries. *Journal of Documentation*, 62(2), pp. 194-212.
- Chazon, T. L. (2009). *Social Capital: Relationship Between Social Capital and Teacher Job Satisfaction With in A Learning Organization*. Doctoral Thesis, Gardner-Webb University, USA.
- Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). Kavrayamadığımız Zenginlik: Kuruluşların Sosyal Sermayesi, çev. Ahmet Kardam. MESS, İstanbul, ss.20.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, (94):95-120.

- Cunbur, M. (1957). Fatih devri kütüphaneleri ve kütüphaneciliği. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 6(4):1-16.
- Cunbur, M. (1963). Türk kütüphaneciliğinin tarihi kökleri. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 12(3-4):105-116.
- Çalışkan, D. (2010). *Yenilikçi Oluşumlarda Sosyal Sermayenin Rolü ve Burdur İli Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, ss.12.
- Çıkrıkçı, M. ve Daştan, A. (2002). Entelektüel sermayenin temel finansal tablolar aracılığıyla sunulması. *Bankacılar Dergisi*, (43):18-32.
- Çocuk Vakfı. (2006). Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi : bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1):172-190.
- Değer, S. (2017). *Sosyal Sermaye Öğelerinin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Mardin İlinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, G. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Gelişiminde Sosyal ve Kimlik Sermayelerinin Rolü*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiral, M. (2007). Türkiye' de sosyal sermaye kapsamında sivil toplum kuruluşlarının sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınma sürecindeki rolü. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (13):1-26.
- Demirkan, A. (2019). *Zorunlu Askerlik Hizmetinin Erkeklerin Sosyal Sermaye Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devamoğlu, S. (2008). *Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinler, Z. (2016). İktisada Giriş. Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, ss.17.

- Doruk, K.E. (2009). Sosyal Sermaye (İletişimde Strateji ve Kalite Yönetimi/İnsanın Toplumsal Kuruluşu ve Güven), Derin Yayınları, ss.195-196.
- Downing, A. (2012). Social capital in decline: friendly societies in Australia, 1850-1914, *University of Oxford Discussion Papers in Economic and Social History*, (105):1-45.
- Durlauf, S. N. (2002). On the emprics of social capital. *The Economic Journal*, (112):459-479.
- Ebrahimi, H. (2018). *İstanbul'da Yükseköğrenim Gören Öğrenciler Örneğinde Sosyal Sermaye-Siyasal Katılım İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.25.
- Eker, H. (2015). *Toplumsal Cinsiyete ve Sosyal Sermayeye Göre Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, A. (2010). Okullarda Sosyal Sermaye. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.5-75.
- Erbil, C. (2008). Sosyal Sermayeye Örgütsel Yaklaşım: Bir Model Önerisi.Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, ss.10.
- Erdem, S. (2015). *Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel ve Sosyal Sermaye: Ankara BİLSEM Örneği*. Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdenebat, B. O. (2006). *Avrupa'da Doğudan Batıya İşgücü Hareketliliği ve Sosyal Sermaye: 1990 Sonrası*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, E. (2006). Sosyal sermaye, güven ve Türk gençliği. http://www.urbanhobbit.net/pdf/sosyal%20sermaye_emre%20erdogan.pdf (06.02.2020).
- Erol, Z. (2020). *Kişisel Satışta Sosyal Sermayenin Müşteri İlişkilerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Erselcan, F. (2009a). Disiplinlerarası ortak bir çalışma alanı olarak sosyal sermaye. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2):248-256.
- Erselcan, F. (2009b). *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Sivas, Kayseri ve Yozgat Bölgesinde Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, ss.70.
- Ersözülü, A. (2008). *Sosyal Sermayenin Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Tokat İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eşki, H. (2009). *Sosyal Sermaye: Önemi, Üretimi ve Ölçümü Üzerine Bir Alan Araştırması*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, ss.9-51.
- Evin, E. (2019). *Kurumsal Sosyal Sermaye Uygulamaları İle Örgütsel Bağlılık İlişkisi: Niğde Belediyesi Çalışanları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Faraş, M. Z. (2014). *Performans Değerlendirmenin Sosyal Sermaye Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Field, J. (2008). Sosyal Sermaye. çev. Bahar Bilgen ve Bayram Şen, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss.20-45.
- Fukuyama, F. (2000). Social capital and civil society. IMF Working Paper, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0074.pdf> (16.03.2020).
- Fukuyama, F. (2002). Sosyal sermaye, çev. S. Durmaz, *Türkiye Günlüğü*, (71):31-41.
- Fukuyama, F. (2005). Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması, çev. Ahmet Buğdaycı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, ss.20-65.
- Fukuyama, F. (2009). Büyük Çözülme: İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşumu, çev. Hasan Kaya, Profil Yayıncılık, İstanbul, ss.75.
- Gaziantep Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Faaliyet Raporu (2019).<http://kutuphane.gantep.edu.tr/page.php?url=faaliyet-raporlari/>(03.01.2020).

- Goddard, R. D. (2003). Relational social capital, social trust and norms: a social capital perspective on students chances of academic success. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 25(1):59-74.
- Goulding, A. (2004). Libraries and social capital: editorial. *Journal of Librarianship and Information Science*, 36(1):3-6.
- Gökalp, N. (2003). Ekonomide güven faktörü. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 10(2):163-174.
- Gunasekara, C. (2011). Students usage of an academic library : a user survey conducted at the Main Library University of Peradeniya. *Journal of The University Librarians Association of Sri Lanka*, 14(1):43-60.
- Gültekin, M. (2014). *Denizli Kentindeki Babadağlı ve Buldanlı Aile İşletmelerinde Hemşehrilik ve Akrabalık Bağlamında Sosyal Sermayenin İşleyiş Mekanizmaları*. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, G. (2011). *İlköğretim Okullarının Öğretmen Görüşlerine Göre Sosyal Sermaye Düzeyleri ve Dezavantajlılıkları İle İlgili Değişkenler Arasındaki İlişki (Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin, ss.165-23.
- Günkör, C. (2016). *Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye ve Eğitim Ortamına İlişkin Alguları: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürdal, O. (2004). Bilgi ekonomisi ve/veya yeni ekonomi'nin reddettikleri. *Bilgi Dünyası*. 5(1):48-73.
- Gürsoy, S. (2013). *Sosyal Sermayenin Kodifikasyonu: Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hanifan, L. J. (1916). New possibilities in education, theruralschoolcommunitycenter. *Annals of TheAmerican Academy of PoliticalandSocialScience*, (67):130-138.
- Hermans, J. and Lederer, T. (2008). The paradox of social capital: a look through the individual rationality. *Annee Academique*, 9(23):1-11.

- Hızlı, E. (2016). *Siyasal Partilerin Sosyal Ağları: Partiler, Kadın Örgütleri ve Sosyal Sermaye*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işıldak, S. (1998). Kütüphaneciliğe Giriş. Hatiboğlu Yayınları, Ankara, ss.21-73.
- Iyengar, R. (2011). *Social Capital as a Determinant of School Participation in Rural India: A Mixed Methods Study*. Doctoral Thesis, Columbia University, USA.
- İnan, A. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Dini Yönelimlerinde Sosyal Sermayenin Rolü: İlahiyat Fakülteleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İpek, M.E.H. (2018). *Müzik Öğretmenlerinin Okullardaki Sosyal Sermaye Algısının İş Doyumlarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Gaziantep, ss.8.
- İslamoğlu, A. H. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı). Beta Yayınları, İstanbul, ss.228.
- Johnson, C. A. (2012). How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons. *Library&Information Science Research*, (34):52-62.
- Jourdain A. ve Naulin S. (2016). Pierre Bourdieu'nün Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları, çev. Öykü Elitez, İletişim Yayınları, İstanbul, ss.122.
- Kaasa, A. (2007). Effects of Different Dimensions of Social Capital on Innovation: Evidence From Europa At The Regional Level, University of Tartu, Estonia.
- Kangal, N. (2013). *Sosyal Sermaye Teorileri ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, ss.16-47.
- Kapu, H. (2008). Sosyal sermaye ve organizasyonların öngörü yeteneğini geliştirme gücü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1):259-288.

- Karabey, C. N. (2009). *Girişimcilikte Fırsat Tanımlamayı Etkileyen Bireysel Faktörler: Beşeri ve Sosyal Sermaye Perspektifi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, Ş. ve Yılmaz, B. (2015). Sosyal sermaye bağlamında kütüphane kurumu. *Bilgi Dünyası*, 16(2):180-203.
- Karagül, M. (2012a). Sosyal Sermaye: Kapitalizmin Kör Noktası. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.23-97.
- Karagül, M. (2012b). Ahilik ve sosyal sermaye bağlamında iş ahlâkı ve üretim ilişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, (32):1-16.
- Karagül, M. ve Masca, M. (2005). Sosyal sermaye üzerine bir inceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1):37-52.
- Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Keeley, B. (2007). Human Capital How What You Know Shapes Your Life. OECD Publishing, Paris.
- Katipoğlu, P. (2019). *Tarımda Ekonomik, Beşeri ve Sosyal Sermayenin Kırsal Kalkınmada Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, M. (2008). *Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Üyelerinde Sosyal Sermaye Düzeyi ve Belirleyicilerinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, ss.8-16.
- Khan, A.M. and Zaidi, S.M. (2011). Determinants of library's effectiveness and efficiency: a study of collection development, organization and services of Maulana Azad Library. *Library Collections, Acquisitions and Technical Services*, 35(4):95-105.
- Kızılkın, Z. (1994). *Düşünce Özgürlüğü ve Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss.14.
- King, K. N. (2004). Social capital and nonprofit leaders. *Nonprofit Management and Leadership*, 14(4):471-487.

- Koebley, S. C. (2013). Dimensions of Social Capital Among High School Mathematics Teachers. Doctoral Thesis, Kent State University, USA.
- Konya, Ü. (2010). İstanbul'un 100 Kütüphanesi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul, 91.
- Konya, Ü. (2017). Yerel Yönetimler ve Kütüphane Hizmetleri: İstanbul' da Belediye Kütüphaneleri. Hiperlink Yayınları, İstanbul, ss.26.
- KOSGEB (2005). Ekonomik Kalkınmada Sosyal Sermayenin Rolü. KOSGEB Yayınları, Ankara.
- Kranich, Nancy, (2001). Libraries create social capital. *Library Journal*, (15):40-41.
- Krebs, V. (2008). Social capital: the key to success for the 21st century organization, *IHRIM Journal*, 12(5):38-42.
- Kurulgan, M. ve Çekerol, G.S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2):237-258.
- Kuşçu, M.K. (2006). *İş Yaşamında Sosyal Sermayenin Çalışanın Fiziksel ve Ruhsal Sağlığındaki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, ss.13-14.
- Lin, N. (1999). Building a network theory of social capital. *Connections*, 22(1):28-51.
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü, çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, ss.650-651.
- Marx, K. (2015). Kapital, çev. Mehmet Selik ve Erkin Özalp, Yordam Kitap, İstanbul.
- Mayer, P. (2003). The Wider Economic Value of Social Capital and Volunteering in South Australia. Politics Department University of Adelaide, South Australia. http://www.volunteerspirit.org/files/mayer_report.pdf (18.03.2020).
- Mısırdalı, F. (2006). *Örgüt İçi Bilgi Paylaşımında Sosyal Sermayenin Etkisi: Kütahya Seramik A.Ş' de Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, ss.100.

- Nahapiet, J. and Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital and the organizational advantage. *The Academy of Management Review*, 23(2):242-266.
- Namalı, M. M. (2015). *Okul Yöneticileri ve Öğretmenlere Göre Sosyal Sermayenin Okullarda Kullanılma Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Narayan, D. and Cassidy, M.F. (2001). A dimensional approach to measuring social capital: development and validation of a social capital inventory. *Current Sociology*, 49(2):49-59.
- Norris, P. (2001). Making democracies work: social capital and civic engagement in 47 societies. *J.F. Kennedy School of Government Harvard University Faculty Research*.
- OECD (2001). *The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. OECD, Paris.
- Ostrom, E. (2000). Social capital: a fad or a fundamental concept? *Social Capital A Multifaceted Perspective*, Dasgupta, P. and Serageldin, İ. (Ed.). World Bank Publications, pp.172-214.
- Öğüt, A. ve Erbil, C. (2009). *Sosyal Sermaye ve Yönetimi*. 2. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya, ss.6-63.
- Önder, F. M. (2008). Şirketler yerel bazda sosyal sermayenin içinde olabilirler mi?. *Yerel Siyaset*, (25):8-11.
- Ören, K. (2007). Sosyal sermayede güven unsuru ve iş gücü performansına etkisi. *Kamu-İş Dergisi*, 9(1):71-90.
- Ötüken, A. (1947). *Bibliyotekçinin El Kitabı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, ss.14.
- Özbay, Y. (2014). Sosyal sermaye ve toplumsal barış. <https://www.hku.edu.tr/%20haberler/sosyal-sermaye-ve-toplumsal-baris/> (15.01.2020).
- Özcan, B. (2011). *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.29-55.

- Özdemir, A. A. (2007). *Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, ss.15.
- Özdemir, A. A. (2008). Sosyal ağ özellikleri bakış açısıyla sosyal sermaye ve bilgi yaratma ilişkisi: akademisyenler üzerinde yapılan bir alan araştırması, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2):81-102.
- Özer, F. (2016). *Kapalı ve Güçlü Bağlara Dayalı Sosyal Sermayede Değişim: Türkiye Örgütsel Yaşamında İslami Sosyal Sermayenin Yapısal Evrimi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsöz, C. (2007). Pierre Bourdieu'nün temel kavramlarına giriş, *Sosyoloji Notları*, 1(2):15-22.
- Öztaş, N. (2007). Sosyal sermayenin ağbağ kuram(lar)ı: dayanışmacı ve aracı sosyal sermaye, *Amme İdaresi Dergisi*, 40(3):79-98.
- Pamuk, Ş. (2007). Osmanlı – Türkiye İktisadi Tarihi 1500 - 1914. 4. Baskı. İletişim Yayınları, ss.59-62.
- Paşamehmetoğlu, A. (2010). *Kültürel Değerlerde Farklılaşmanın Sosyal Sermayeye Etkileri: Ankara Mobilyacılar Sitesi (Siteler) ve Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi (OSTİM) Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Plagens, G. K. (2003). Social capital and school performance: a local-level test. *American Political Science Association Annual Conference*, August, 28-31. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED481427.pdf> (18.03.2020).
- Portes, A. (1998). Social capital: its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, (24):1-24.
- Preer, J. (2001). Where are the libraries bowling alone. *American Libraries*, 32(8):60-62.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. United Kingdom, Princeton University Press. pp.178.

- Putnam, R. D. (1994). Social capital and public affairs. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, 47(8):5-19.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1):65-78.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon and Schuster, New York.
- Raviş, D. (2019). *Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Odaklı Bilgi Hizmeti Çalışmaları : İstanbul Kültür Üniversitesi Kütüphanesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.5.
- Reyhanoğlu, M. (2006). *AR-GE İşbirliklerinde Güven: Ankara'daki Teknoparklarda Faaliyet Gösteren İşletmelerde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss.21.
- Sabatini, F. (2005). The empirics of social capital and economic development: a critical perspective. Department of Communication Working Paper. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=879712 (20.03.2020).
- Sargut, A.S. (2006). Sosyal sermaye: yapının sunduğu bir olanak mı, yoksa bireyin amaçlı eylemi mi? *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, (12):1-13.
- Sarı, S. (2015). *Sosyal Sermaye İle Finansal Performans Arasındaki İlişki ve Bu İlişkide Uluslar arası Çeşitlenmenin Aracılık Etkisi: Türkiye'deki İşletme Grupları Örneği*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schneider, Jo A. (2004). The Role of Social Capital in Building Healthy Communities. Annie E. Casey Foundation Policy Paper, <http://chrysaliscollaborations.com/wp-content/uploads/2016/04/Social.Capital04.pdf> (20.03.2020).
- Sevmez, H. ve Yıldız, D.Ç. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kültürü ve kütüphane kullanımları üzerine bir inceleme. Sakarya Üniversitesi, 4. Uluslararası Türkçe'nin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı, 2011.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S., Çinko, M. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. 3.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, ss.124.

- Sobel, J. (2002). Can we trust social capital?. *Journal of Economic Literature*, (40):139-154.
- Stevens, M. (2012). Human capital and competition: strategic complementarities firm-based training. *University of Oxford Department of Economics Discussion Paper Series*, (629):1-30.
- Stone, W. (2001). Measuring social capital: towards a theoretically informed measurement framework for researching social capital in family and community life. *Australian Institute of Family Studies*, (24):1-38.
- Suna, B. (2017). *Otel İşletmelerinde Sahip ve Yöneticilerinin Sosyal Sermaye Unsurlarından Sosyal Ağlarının Müşteri Teminine Etkisi: Gaziantep Örneği*. Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, S. (2019). *Belediyelerde Kütüphane Hizmetleri : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.23.
- Şamiloğlu, F. (2002). Entelektüel Sermaye, Gazi Kitabevi, Ankara, ss. 68-70.
- Şan, M. K. (2007). Bilgi toplumuna geçişte sosyal sermayenin taşıdığı önem ve Türkiye gerçeği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 2(1):70-95.
- Şan, M. K. ve Şimşek, R. (2011). Sosyal sermaye kavramının tarihsel-sosyolojik arka planı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1):88-110.
- Şavkar, E. (2011). *Sosyal Sermayenin Unsurları ve Ekonomik Kalkınmayla İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, ss.45-51.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1978). Tarihte ve bizde kütüphane. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 26(1):1-9.
- Şenbayram, E. (2018). *Bankaların, Sosyal Sermayesi Güçlü İşgören Kayıplarına Karşı Tutumu: GAP Bölgesi Örneği*. Doktora Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Şimşek, M. (2006). Beşeri Sermaye ve Beyin Göçü Kapsamında Türkiye, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, ss.10.
- Şimşek, R. D. (2013). *İlkokul ve Ortaokullardaki Sosyal Sermaye Düzeyi ile Öğretmenlerin İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, E. (2019). Girişimcilik ve Sosyal Sermaye. Eğitim Yayınevi, İstanbul, ss.106-107.
- Teklemariam, L. (2019). *Kütüphane Kaynaklarının Akademik performansa Etkisi: Eritre Teknoloji Enstitüsü Kütüphanesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teoh, Z. M. and Tan, A. K.G. (2011). Determinants of library use amongst university students. *Malaysian Journal of Library & Informaiton Science*, 16(2)
- Toprak, E. ve Bozgeyikli, H. (2011). Öğretmen adaylarının sosyal sermaye düzeylerinin karşılaştırmalı incelemesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31):125-147.
- Toraman, C., Abdioğlu, H., İşgüden, B. (2009). İşletmelerde inovasyon sürecinde entelektüel sermaye ve yönetim muhasebesi kapsamında değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1):91-120.
- Töremen, F. (2002). Okullarda sosyal sermaye: kavramsal bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (32):556-573.
- Turgut, E. (2013). *Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı Davranışının Yenilikçilik İklimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tüysüz, N. (2011). *Sosyal Sermayenin Ekonomik Gelişme Açısından Önemi ve Sosyal Sermaye Endeksinin Hesaplanması*. Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı, Ankara, ss.9-13.
- Uçar, M. E. (2010). *Üniversite Öğrencileri ve Üniversiteden Mezun Olan Bireylerin Sosyal Sermaye Düzeylerinin Benlik Biçimleri ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.29-41.

- Uğuz, H. E. (2010). Kişisel ve Kurumsal Gelişmeye Farklı Bir Yaklaşım: Sosyal Sermaye, Orion Kitabevi, Ankara, ss.36-61.
- Ulsaner, E. M. (2004). Trust as a Moral Value. *Handbook of Social Capital*. Dario, Castiglione, Jan W. Van, Deth and Guglielmo, Wolleb (Ed.), Oxford University Press, pp.101-121.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Detay Yayıncılık, Ankara, ss.185-231.
- Warheim, Andreas, (2007). Social capital and public libraries: the need for research. *Library and Information Science Research*, 29(3):416-428.
- Walter, W. (2002). Social capital and political sociology: re-imagining politics?. *Sociology*, 36(2):377-397.
- Williams, B. J. (2014). *A Correlational Analysis of Burnout and Job Satisfaction Among Special Education Teachers*. Doctoral Thesis, The University of Phoenix, USA.
- Woodhause, A. (2006). Social capital and regional development in Australia: a case study. *Journal of Rural Studies*, (22):83-94.
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, (27):151-208.
- Woolcock, M. and Narayan, D. (2000). Social capital: implications for development theory, research and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2):225-249.
- Yarcı, S. (2011). Pierre Bourdieu'da sosyal sermaye kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*,6(1):125-135.
- Yatkın, A. (2009). Sosyal sermaye unsurlarının kamu yönetiminde hizmet verimliliği ve vatandaş tatmini üzerine uygulanabilirliği (Elazığ Valiliği Örnekelan Araştırması). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(2):193-213.
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. *Ege Academic Review*,2(2):79-92.
- Yıldız, N. (1985). Eski Çağ Kütüphaneleri, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss.14-81.

Yılmaz, B. (2000). Viyana ilkokullarında okuyan Türk öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 1(2):280-306.

Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 16(4):441-460.

Yurdadoğ, B. U. (1974). Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü. TDK Yayınları, Ankara, ss.41.

Yüksel, K. (2015). *İktisadi Kalkınmada Sosyal Sermayenin Rolü: Çorum İline Yönelik Bir Analiz*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK A.1. ONYX AND BULLEN (2000)' İN SOSYAL SERMAYE ÖLÇEĞİ

**EK A.2. ARDAHAN (2012)' İN UYARLADIĞI SOSYAL SERMAYE
ÖLÇEĞİ**

EK A.3. ANKET FORMU

EK A.4. SOSYAL SERMAYE – KÜTÜPHANE İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ

EKLER

EK A.1. Onyx and Bullen (2000)' in Sosyal Sermaye Ölçeği

		1	2	3	4	5
1	Gönüllü olarak herhangi bir yerel çalışma grubunda yer aldım.					
2	Son altı ayda herhangi yerel bir toplumsal etkinliğe (okul korosu, mahalle korosu, el sanatları sergisi gibi) iştirak ettim.					
3	Spor, el sanatları veya sosyal kulüp ve dernekler gibi herhangi yerel bir kulübün veya derneğin aktif üyesiyim.					
4	Herhangi yerel bir kulübün veya derneğin yönetim veya organizasyon komitesinde aktif üyeyim.					
5	Son üç yıl içinde, herhangi bir acil müdahale için yerel komite (toplum/cemiyet?) faaliyetine dahil oldum.					
6	Son üç yıl içinde, yakın çevredeki toplumsal bir projede gönüllü olarak görev aldınız mı veya çalışmaya destek oldum.					
7	Gençlik merkezleri, izci merkezleri, çocuk bakımı ve engellilerin eğlendirilmesi gibi bir organizasyonda kendi alanımla ilgili olarak bir projede gönüllü olarak yer aldım.					
8	Halka açık yerlerde diğer insanların bıraktığı çöpleri toplayabilirim.					
9	Ailemi ya da akrabalarımı ziyaret etmek amacıyla başka bir muhite/şehre giderim.					
10	Herhangi bir önemli kararı vermek için bilgiye ihtiyacım olduğunda, bilgiyi nereden bulacağımı bilirim.					
11	Herkesin hemfikir olduğu bir konuda eğer karşıt fikre sahipseniz (katılmıyorsanız), katılmama nedenimi açıkça söylerim.					
12	Herhangi bir komşunuzla köpek, siyasi nedenler veya ortak alanları kullanmak gibi konularda uyuşmazlığa düştüğünüzde, uzlaşmacı bir tavır ortaya koymaya istekli olurum.					
13	Bana sorulmasa veya söylenmese bile gerektiğinde yapılması gerekenler için inisiyatif alırım.					
14	Geçtiğimiz hafta bir arkadaşıma bir konuda yardım ettim.					
15	Hava karardıktan sonra oturduğum mahallede yürürken kendimi güvende hissederim.					
16	Çoğu insanların güvenilir olduğuna inanırım.					
17	Eğer birilerinin arabası evimin önünde bozulursa, onu telefonumu kullanması için evime davet ederim.					
18	Yaşadığım mahalle, bölge güvenilir bir yer olarak bilinir.					
19	İçinde olduğum toplumu ailem gibi güvenli hissederim.					
20	İhtiyaç duyduğumda komşularımdan yardım isterim.					
21	Varsayın ki çocuk bakıyorsunuz ve acil olarak dışarı çıkmanız gerekti, komşumdan yardım isterim.					
22	Geçtiğimiz hafta herhangi bir komşumu ziyaret ettim.					
23	Alışverişe gittiğimde komşularıyla veya tanıdıklarına rastlamak beni mutlu eder.					
24	Geçtiğim altı ay içinde, hasta bir komşuma iyilik yaptım.					
25	Son hafta içinde, arkadaşlarım veya ailemden birileri ile telefon					

	görüşmesi yaptım.					
26	Dün arkadaşlarım veya aileden birileri ile konuştum.					
27	Hafta sonu öğlen/akşam yemeğini başka insanlarla ev dışında da beraber yerim.					
28	Farklı kültürlerden gelenlerin yaşadığım yeri zenginleştirdiğini düşünüyorum.					
29	Farklı yaşam biçimleri olan kişiler arasında yaşıyor olmak hoşuma gider.					
30	Toplumun bana gereken değeri verdiğine inanıyorum.					
31	Eğer yarın öleceğimi bilsem, dönüp baktığımda yaşadığım hayattan kendimi tatmin olmuş hissederim.					
32	Kendimi yaşadığım toplumun bir parçası olarak hissediyorum.					
33	Okulda ve dışarıda aynı arkadaşlarımla görüşürüm.					
34	İş yaparken ya da okulda kendimi bir takımın üyesi olarak görürüm.					

EK A.2. Ardahan (2012)' in Uyarladığı Sosyal Sermaye Ölçeği

	ALT FAKTÖRLER VE SORULAR	1	2	3	4	5
	Yerel Komiteye Katılım					
1	Gönüllü olarak herhangi bir yerel çalışma grubunda yer aldım.					
2	Son altı ayda herhangi yerel bir toplumsal etkinliğe (okul korusu, mahalle korusu, el sanatları sergisi gibi) iştirak ettim.					
3	Son üç yıl içinde, herhangi bir acil müdahale için yerel komite (toplum/cemiyet?) faaliyetine dahil oldum.					
4	Son üç yıl içinde, yakın çevredeki toplumsal bir projede gönüllü olarak görev aldınız mı veya çalışmaya destek oldum.					
5	Gençlik merkezleri, izci merkezleri, çocuk bakımı ve engellilerin eğlendirilmesi gibi bir organizasyonda kendi alanımla ilgili olarak bir projede gönüllü olarak yer aldım.					
	STK Üyeliği					
6	Spor, el sanatları veya sosyal kulüp ve dernekler gibi herhangi yerel bir kulübün veya derneğin aktif üyesiyim.					
7	Herhangi yerel bir kulübün veya derneğin yönetim veya organizasyon komitesinde aktif üyeyim.					
	Sosyal Temsilcilik					
8	Halka açık yerlerde diğer insanların bıraktığı çöpleri toplayabilirim.					
9	Geçtiğimiz hafta bir arkadaşına bir konuda yardım ettim.					
	Güven İnsan					
10	Çoğu insanların güvenilir olduğuna inanırım.					
11	Eğer birilerinin arabası evimin önünde bozulursa, onu telefonumu kullanması için evime davet ederim.					
12	İçinde olduğum toplumu ailem gibi güvenli hissederim.					
	Güven Çevre					
13	Hava karardıktan sonra oturduğum mahallede yürürken kendimi güvende hissederim.					
14	Yaşadığım mahalle, bölge güvenilir bir yer olarak bilinir.					
	Sosyal Konularda İnisiyatif					
15	Herhangi bir komşunuzla köpek, siyasi nedenler veya ortak alanları kullanmak gibi konularda uyuşmazlığa düştüğünüzde, uzlaşmacı bir tavır					

	ortaya koymaya istekli olurum.					
16	Bana sorulmasa veya söylenmese bile gerektiğinde yapılması gerekenler için inisiyatif alırım.					
17	Herhangi bir önemli kararı vermek için bilgiye ihtiyacım olduğunda, bilgiyi nereden bulacağımı bilirim.					
	Komşuluk İlişkisi					
18	İhtiyaç duyduğumda komşularımdan yardım isterim.					
19	Varsayın ki çocuk bakıyorsunuz ve acil olarak dışarı çıkmanız gerektiği, komşudan yardım isterim.					
20	Geçtiğimiz hafta herhangi bir komşumu ziyaret ettim.					
21	Alışverişe gittiğimde komşularımla veya tanıdıklarına rastlamak beni mutlu eder.					
22	Geçtiğim altı ay içinde, hasta bir komşuma iyilik yaptım.					
	Başkağa Tolerans					
23	Farklı kültürlerden gelenlerin yaşadığım yeri zenginleştirdiğini düşünüyorum.					
24	Farklı yaşam biçimleri olan kişiler arasında yaşıyor olmak hoşuma gider.					
	Bir Yere Aidiyet					
25	Toplumun bana gereken değeri verdiğine inanıyorum.					
26	Kendimi yaşadığım toplumun bir parçası olarak hissediyorum.					
27	Okulda ve dışarıda aynı arkadaşlarımla görüşürüm.					
28	İş yaparken ya da okulda kendimi bir takımın üyesi olarak görürüm.					

EK A.3.

ANKET FORMU

Bu anket formu Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülmekte olan **“Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Ediniminde Bir İletişim Mekânı Olarak Kütüphane: GAÜN Kütüphanesi Örneği”** başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Bayram Oğuz AYDIN

Muzaffer GÜROCAK

Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

KİŞİSEL BİLGİLER						
1	Cinsiyetiniz	Kadın (1)	Erkek (2)			
2	Aylık Geliriniz (TL)				
3	Öğrenim Durumunuz	Ön Lisans (1)	Lisans (2)	Y. Lisans (3)	Doktora (4)	
4	Sınıfınız	Hazırlık (1)	1. Sınıf (2)	2. Sınıf (3)	3. Sınıf (4)	4. Sınıf (4)
5	Not Ortalamanız (1) (2) (3) (4) (5)

Eğitim gördüğünüz alanı aşağıdaki boşluklardan size uygun olanı yanıtlayarak belirtiniz.

6- MYO bölümünde Ön Lisans öğrenciyim.

7- Fakültesi bölümünde Lisans öğrenciyim.

8- Enstitüsü ABD / Bilimdalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim.

9-Enstitüsü ABD / Bilimdalı'nda Doktora öğrencisiyim.

Anne-babanızın eğitim durumu nedir?

	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans/Lisans	Lisansüstü
10- Anne	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11- Baba	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

12- Ailenizin yaşadığı bölge?

Akdeniz Bölgesi	(1)
Doğu Anadolu Bölgesi	(2)
Ege Bölgesi	(3)
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	(4)
İç Anadolu Bölgesi	(5)
Karadeniz Bölgesi	(6)
Marmara Bölgesi	(7)

13- Kütüphaneyi hangi sıklıkta kullanırsınız?

Hiç kullanmıyorum	(1)
İki Ayda bir kullanıyorum	(2)
Ayda birkaç kez kullanıyorum	(3)
Haftada birkaç kez kullanıyorum	(4)
Her gün kullanıyorum	(5)

14- Kütüphaneyi genellikle hangi saatlerde kullanıyorsunuz?

08.00 – 12.00	(1)
12.01 – 17.00	(2)
17.01 – 21.00	(3)
21.01 – 23.00	(4)
23.01 ve sonrası	(5)

15- Kütüphaneyi en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?

Ders çalışmak/Ödev yapmak	(1)
Kitap ödünç almak	(2)
Bilgisayar / İnternet /Multi Medya araçlarını kullanmak	(3)
Arkadaşlarla buluşmak	(4)

Boş zamanlarımı değerlendirmek (5)

16- Kütüphanede en çok kullandığımız kaynağı işaretleyiniz.

Basılı kitap (1)

Basılı dergi (2)

Tezler (3)

Elektronik kaynaklar (4)

Kitap dışı materyaller (Multi medya v.b.) (5)

17- Duygusal / toplumsal ilişkiler konusunda ihtiyaç duyduğunuz hangi bilgileri kütüphaneden elde ediyorsunuz?

Aile/akrabalık/arkadaşlık ilişkileri (1)

Özel/duygusal ilişkiler (2)

Duygu yönetimi/İlişkilerde kriz-öfke yönetimi (3)

Psikolojik danışma (4)

İş ilişkileri/İşte stres yönetimi (5)

Diğer... (6)

18- Kütüphaneye yalnız mı gelirsiniz, arkadaşlarınızla mı?

Yalnız gelirim (1)

Arkadaşlarımla gelirim (2)

19- Sizin gibi kütüphaneyi kullanan kişilerle tanışır mısınız?

Hayır (1)

Evet (2)

EK A.4. SOSYAL SERMAYE – KÜTÜPHANE İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ

No	Açıklama: Aşağıda belirtilen sorulara katılma düzeyini dikkate alarak; her bir satırda belirtilen ifadenin karşısındaki seçeneklerden bir tanesini işaretleyiniz.	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
		1	2	3	4	5
1	Gönüllü olarak herhangi bir yerel çalışma grubunda yer aldım.					
2	Son altı ayda herhangi yerel bir toplumsal etkinliğe(okul korusu, mahalle korusu, el sanatları sergisi gibi) iştirak ettim.					
3	Son üç yıl içinde, herhangi bir etkinlikte yerel komite (toplum/cemiyet) faaliyetine dâhil oldum.					
4	Son üç yıl içinde, yakın çevredeki toplumsal bir projede gönüllü olarak görev aldım veya çalışmaya destek oldum.					
5	Gençlik merkezleri, izci merkezleri, çocuk bakımı ve engellilerin eğlendirilmesi gibi bir organizasyonda kendi alanımla ilgili olarak bir projede gönüllü olarak yer aldım.					
6	Spor, el sanatları veya sosyal kulüp ve dernekler gibi herhangi yerel bir kulübün veya derneğin aktif üyesiyim.					
7	Herhangi yerel bir kulübün veya derneğin yönetim veya organizasyon komitesinde aktif üyeyim.					
8	Halka açık yerlerde diğer insanların bıraktığı çöpleri toplayabilirim.					
9	Geçtiğimiz hafta bir arkadaşıma bir konuda yardım ettim.					
10	Çoğu insanların güvenilir olduğuna inanırım.					
11	Eğer birilerinin arabası evimin önünde bozulursa, onu telefonumu kullanması için evime davet ederim.					
12	İçinde olduğum toplumu ailem gibi güvenli hissedirim.					
13	Hava karardıktan sonra oturduğum mahallede yürürken kendimi güvende hissedirim.					
14	Yaşadığım mahalle, bölge güvenilir bir yer olarak bilinir.					
15	Herhangi bir komşuyla evcil hayvanlar, sokak hayvanları veya ortak alanları kullanmak gibi konularda uyuşmazlığa düştüğümde, uzlaşmacı bir tavır ortaya koymaya istekli olurum.					
16	Bana sorulmasa veya söylenmese bile gerektiğinde yapılması gerekenler için inisiyatif alırım					

17	Herhangi bir önemli kararı vermek için bilgiye ihtiyacım olduğunda, bilgiyi nereden bulacağımı bilirim.					
18	İhtiyaç duyduğumda komşularımdan yardım isterim.					
19	Varsayın ki çocuk bakıyorsunuz ve acil olarak dışarı çıkmanız gerekti, komşumdan yardım isterim.					
20	Geçtiğimiz hafta herhangi bir komşumu ziyaret ettim.					
21	Alışverişe gittiğimde komşularıma veya tanıdıklarına rastlamak beni mutlu eder.					
22	Geçtiğimiz altı ay içinde, hasta bir komşuma iyilik yaptım.					
23	Farklı kültürlerden gelenlerin yaşadığım yeri zenginleştirdiğini düşünüyorum.					
24	Farklı yaşam biçimleri olan kişiler arasında yaşıyor olmak hoşuma gider.					
25	Toplumun bana gereken değeri verdiğine inanıyorum.					
26	Kendimi yaşadığım toplumun bir parçası olarak hissediyorum.					
27	Okulda ve dışarıda aynı arkadaşlarımla görüşürüm.					
28	İş yaparken ya da okulda kendimi bir takımın üyesi olarak görürüm.					

ÖZGEÇMİŞ

Muzaffer GÜROCAK 1980 yılında Gaziantep’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep’de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nden 2005 yılında mezun oldu. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Türk Kütüphaneciler Derneği üyesidir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

VITAE

Muzaffer GÜROCAK was born in Gaziantep in 1980. He completed his primary and secondary education in Gaziantep. He graduated from Istanbul University Faculty of Letters , Librarianship Department in 2005. He speak English fluently. He is a member of Turkish Librarians Association. He is married and has two children.